

รายงานการวิจัย

การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ :

กรณีศึกษาชุมชนสหกรณ์บ้านมั่นคงเมืองศาลายา

อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

IMPROVING THE QUALITY OF LIFE WITH THE
DIṬṬHADHAMMIKATTHA: A CASE STUDY OF THE COOPERATIVE
SALAYA COMMUNITIES STABLE HOUSE, PHUTTAMONTHON
DISTRICT, NAKHONPATHOM PROVINCE

พระสุทธิสารเมธี

พระมหาจักรพล อาจารย์สุโก

บุญร่วม คำเมืองแสน

เชน เพชรรัตน์

ชมพูนุช ช้างเจริญ

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก
บัณฑิตวิทยาลัย ภายใต้ทุนสนับสนุนโครงการพัฒนานักวิจัย
สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ประจำปีงบประมาณ 2564

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาคุณภาพชีวิต 2. เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ 3. เพื่อสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักธรรมทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ : กรณีศึกษาชุมชนสหกรณ์บ้านมั่นคงเมืองสาละยา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม การวิจัยนี้ใช้ระเบียบการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยได้เลือกกลุ่มประชากร ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนสหกรณ์บ้านมั่นคงเมืองสาละยา จำนวน 15 คน เครื่องมือวิจัยได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง หาค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหา และความถูกต้องเพื่อเชื่อมั่น (CVI) โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน มีค่าเท่ากับ 0.98 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้เทคนิคการวิเคราะห์ปรากฏการณ์วิทยาเชิงตีความ (IPA) และตรวจสอบความอิ่มตัวของข้อมูลด้วยเทคนิควิเคราะห์หัวข้อ (Thematic Data Salutation) หาค่าความอิ่มตัว (Degree of Saturation: DS) และค่าความถี่ของข้อมูล (Frequency)

ผลการวิจัย พบว่า แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาคุณภาพชีวิตการพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าจนเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น เป็นการเปลี่ยนแปลงที่จะต้องดำเนินการร่วมกันทุกภาคส่วนของสังคมจากระดับหนึ่งไปสู่อีกระดับหนึ่งที่มีคุณค่าทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสิ่งแวดล้อมรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ ทำให้ผู้ปฏิบัติมีฐานะดี บริบูรณ์ด้วยปัจจัย 4 หล่อเลี้ยงชีวิต คัมภีร์ครอง ปกปักษ์รักษาชีวิตให้ปลอดภัย ดังนั้นจึงเป็นหลักธรรมที่ใช้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของคนหมู่มาให้อยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข การสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาได้นำเสนอใน 4 มิติ คือ ขยัน ด้วยการขวนขวายและหาเงินเพื่อการดำรงชีพโดยปราศจากความยาก เกือบอมดี ด้วยการสร้างบัญชีครัวเรือนเพื่อให้สามารถประเมินและกำหนดแผนการใช้จ่ายเพื่อให้รายได้อยู่เหนือค่าใช้จ่ายและมีเงินออม คบเพื่อนดี เพื่อนที่คอยแนะนำกันและกันเพื่อความเจริญในวันข้างหน้า ให้กำลังใจและสนับสนุนซึ่งกันและกัน อยู่อย่างเหมาะสม มีการจัดการสิ่งแวดล้อมในบ้านและชุมชนเพื่อให้มีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี เรียกว่า “รูปแบบ 4Ds ของการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ” ประกอบด้วย D1: ขยัน, D2: เกือบอมดี, D3: คบเพื่อนดี, และ D4: การเป็นอยู่อย่างเหมาะสม

คำสำคัญ: 1. คุณภาพชีวิต, 2. ทฤษฎีธัมมิกัตถะ, 3. นครปฐม

ABSTRACT

The research objectives are 1. to study the concept of the theory of quality of life development, 2. to study the quality of life development by the principle of Diṭṭhadhammikattha, 3. to synthesize the approach for improving the quality of life improvement approaches based on the Diṭṭhadhammikattha principle: a case study of the Cooperative Salaya Communities Stable House, Phuttamonthon District, Nakhonpathom Province. This research used a qualitative research method with in-depth interviews by cluster sampling within the group the last among samplings were 15 key informants most living in the Cooperative Salaya Communities Stable House. The research tool was a semi-structured interview, content validity index (CVI) was rated by three experts as 0.98. The data were analyzed using interpretive phenomenological analysis techniques (IPA) and examined the saturation of the data by using thematic data salutation techniques to find the degree of saturation (DS) and the frequency of the data.

The results of the research revealed that the concept of quality of life development theory, quality of life development is the creation of progress until a change for the better. It is a change that must be undertaken together by all sectors of society from one level to another each physically valuable, mentally socially and environment. A model for improving the quality of life with the principle of Diṭṭhadhammikattha for the practitioner to have 4 good living factors that nourish life, and protect life safely. Therefore, it is a principle used as a tool to bind the minds of many people to live happily together. The synthesis of improving approaches is presented in four dimensions e.g., Diligence; struggling and earning money for a livelihood without poverty. Decent Reserve; creating a household account to be able to assess and formulate a spending plan to keep your income on top of expenses and have savings. Dear friends; who are friendly who guide each other for prosperity in the future, and encourage and support each other. Deserve Living; the environment in the home and community is managed for health and well-being. It is called the “4Ds Model of QOL based on Diṭṭhadhammikattha Principle” consisting of D1: Diligence, D2: Decent Reserve, D3: Dear Friends, and D4: Deserve Living.

Keywords: 1. Quality of Life, 2. Diṭṭhadhammikattha, 3. Nakhonpathom

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ : กรณีศึกษาชุมชนสหกรณ์บ้านมั่นคงเมืองศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี ได้รับความร่วมมือและช่วยเหลือจากบุคคลหลายฝ่าย ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้บริหารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่ได้จัดสรรงบประมาณให้กับอาจารย์ เพื่อเป็นการพัฒนาให้คณาจารย์มีประสิทธิภาพมากขึ้น และขอขอบคุณคณะกรรมการวิจัยของสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในการพิจารณาอนุมัติทุนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ขอขอบคุณผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่สนับสนุนให้บุคลากรได้มีผลงานวิจัย โดยเฉพาะสถาบันวิจัยญาณสังวร ที่ได้ดำเนินการให้เกิดเป็นรูปธรรมขึ้นในครั้งนี้ รวมถึงผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ผู้ทรงคุณวุฒิอ่านงานวิจัย ที่ปรึกษาที่ให้คำแนะนำในการทำวิจัยครั้งนี้ ขอขอบคุณผู้นำและสมาชิกชุมชนสหกรณ์บ้านมั่นคงเมืองศาลายา ที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยเป็นอย่างมาก ตลอดจนเจ้าหน้าที่ทุกคนที่อำนวยความสะดวกร่วมมือในการให้สัมภาษณ์ด้วยความตั้งใจ และให้ความร่วมมือผู้วิจัยด้วยดีตลอดการวิจัย

หวังว่างานวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานและองค์กรที่กำกับดูแลช่วยเหลืองานเกี่ยวกับชุมชนสหกรณ์ ซึ่งคุณความดีที่เกิดจากการวิจัยครั้งนี้ ขอน้อมบูชาคุณพระพุทธ คุณพระธรรม คุณพระสงฆ์ คุณบิดามารดา คุณอุปัชฌาย์อาจารย์ ตลอดจนทุก ๆ ท่านที่ได้อุปการคุณแก่คณะผู้วิจัยมาโดยตลอด

พระสุทธิสารเมธี, ผศ.ดร.

หัวหน้าโครงการวิจัย และคณะ

30 กันยายน 2565

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย	3
1.3 ปัญหาวิจัย	4
1.4 ข้อยกเว้นในการวิจัย	4
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ	4
1.6 ขอบเขตของการวิจัย	4
1.7 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	5
1.8 หน่วยงานที่นำผลการวิจัยไปใช้	5
2 แนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
2.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา	6
2.2 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต	9
2.3 ทฤษฎีธรรมาภิบาลประโยชน์ 4 ในทัศนะของนักวิชาการ	13
2.4 ทฤษฎีธรรมาภิบาลประโยชน์ 4 ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก	17
2.5 ข้อมูลพื้นที่วิจัย	27
2.6 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	29
2.7 สรุปกรอบแนวความคิด	36
3 วิธีดำเนินการวิจัย	37
3.1 การออกแบบการวิจัย	37
3.2 การสร้างเครื่องมือในการวิจัย	38
3.3 วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล	38

3.4 ประชากรในการวิจัย	39
3.5 ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล	39
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล	40
3.7 การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล	41
3.8 การนำเสนอรายงานการวิจัย	42
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	43
4.1 ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลผู้ให้สัมภาษณ์	43
4.2 ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การพัฒนาคุณภาพชีวิต	44
4.3 ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์	48
การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักทฤษฎีมิกัดผลประโยชน์	
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	57
5.1 สรุปผลการวิจัย	57
5.2 อภิปรายผลการวิจัย	59
5.3. ข้อเสนอแนะ	65
บรรณานุกรม	66
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ	73
ภาคผนวก ข หนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูล	77
ภาคผนวก ค แบบสัมภาษณ์	79
ภาคผนวก ง รายงานผลประเมินผล (CVI) ของแบบสัมภาษณ์	86
ภาคผนวก จ หนังสือรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์	89
ประวัตินักวิจัย	92

บทที่ 1

บทนำ

1.1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้เป็นศาสดาเอกของโลก พระองค์เป็นมนุษย์ที่เป็นอริยบุคคล ได้พัฒนาพระองค์เองจนได้ตรัสรู้อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ แล้วนำหลักคำสอนนั้นแสดงแก่มวลมนุษยชาติ เพื่อให้มนุษย์เกิดการพัฒนาตนเองทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ซึ่งหลักพุทธธรรมนั้นมีลักษณะที่สำคัญประการหนึ่งคือ ให้การยอมรับในศักยภาพของมนุษย์ ถือว่ามนุษย์เป็นผู้ที่สามารถฝึกฝนหรือพัฒนาตนเองได้ จนถึงขั้นได้บรรลุความเป็นผู้ประเสริฐสุดด้วยการพัฒนาตนเอง มนุษย์มีศักยภาพที่พัฒนาตนได้ และเมื่อได้รับการฝึกฝนอบรมแล้วก็เป็นผู้ประเสริฐสุด ซึ่งต่างจากสัตว์ประเภทอื่นที่จะพัฒนาได้ก็ต่อเมื่อเป็นผู้ฝึกหัดให้ ตัวมันเองไม่สามารถจะฝึกฝนอบรมตนเองได้ และเมื่อผ่านการฝึกหัดแล้วในเวลาที่ใช้งานก็ต้องให้มนุษย์อีกนั้นแหละ เป็นผู้นำมันเอาไปใช้งานด้านต่าง ๆ ตามที่ได้รับฝึกหัดมาเท่านั้น (พระเทพเวที (ป.อ. ปยุตฺโต), 2536 : 36) ส่วนมนุษย์นั้นมีความสามารถที่จะฝึกฝนอบรมตนเองได้ และเมื่อผ่านการฝึกฝนพัฒนาได้แล้ว ย่อมเป็นผู้ที่ประเสริฐที่สุด ดังมีพระพุทธพจน์ที่ว่า ทนโต เสฏฺฐโง มนุสเสสุ ผู้ที่ฝึกฝนแล้วเป็นผู้ประเสริฐที่สุดในหมู่มนุษย์ (ขุ.ธ. 25/33/48.) วิชาจรณสมปนโน โส เสฏฺฐโง เทวมานุเส ผู้เพียบพร้อมด้วยวิชาและจรณะ คือพัฒนาอบรมตนแล้ว ประเสริฐสุดทั้งในหมู่เทวดาและมนุษย์ (ส.นิ. 16/724/321.) ไม่ใช่ในเพียงแต่หมู่มนุษย์เท่านั้น แม้แต่ในหมู่ของเทวดาทั้งหลายมนุษย์ที่พัฒนาตนเองแล้วก็ยังประเสริฐสูงกว่า

ลักษณะธรรมชาติของมนุษย์ เป็นสัตว์สังคมที่ต้องอยู่รวมกันอย่างเป็นกลุ่มก้อน และมีปัจจัย 4 เป็นความต้องการพื้นฐานในการดำรงชีวิตอยู่ อับราฮัม มาสโลว์ ซึ่งเป็นนักจิตวิทยากลุ่มมานุษยนิยม (Humanism) ได้เน้นเกี่ยวกับความต้องการของแต่ละคนในการพัฒนาศักยภาพของคนไว้ว่า มนุษย์เกิดมาพร้อมกับความต้องการ 5 ประการ จัดเรียงลำดับก่อนหลัง ดังนี้

1. ความต้องการทางสรีระ ได้แก่ ความต้องการเพื่อตอบสนองความหิว ความกระหาย ฯลฯ เป็นความต้องการขั้นแรกสุด
2. ความต้องการสวัสดิการ ได้แก่ ความปลอดภัย มีที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ปราศจากความกลัวการสูญเสีย และภัยอันตรายทั้งปวง เป็นความต้องการที่เกิดขึ้นเมื่อความต้องการทางสรีระได้รับการตอบสนองแล้ว
3. ความต้องการความรัก เป็นความต้องการที่เกิดขึ้นหลังจากที่ความต้องการ 2 ขั้นแรกได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการในขั้นนี้เป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นความต้องการที่จะสัมพันธ์กับคนอื่นในรูปแบบต่างๆ กัน เช่น เพื่อน คนรัก สามี – ภรรยา พ่อแม่ – ลูก

4. ความต้องการความนิยมนับถือในตนเอง เป็นความต้องการขั้นสูงขึ้น ในขั้นนี้เราจะมี ความต้องการยอมรับ พอใจและภูมิใจในตนเอง

5. ความต้องการพัฒนาศักยภาพของตน เป็นความต้องการขั้นสูงสุดของมนุษย์ เป็นขั้นที่ มนุษย์ไม่ต้องกังวลเกี่ยวกับเรื่องปากท้อง เรื่องความปลอดภัย เรื่องความรัก หรือเรื่องศักดิ์ศรีอีกต่อไป

มนุษย์จะพัฒนาศักยภาพของตนเองให้เจริญงอกงามมากที่สุด มนุษย์จะศึกษาเพราะอยากรู้ จะสร้างสรรค์เพราะใจรัก จะทำงานเพราะอยากทำ สอดคล้องกับแนวคิดของ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (2540:30) กล่าวว่า ธรรมชาติของชีวิตมนุษย์ คือ เป็นสัตว์ที่ต้องฝึกและฝึกได้ การที่มนุษย์ เราจะมีชีวิตที่ดีงาม เราจะต้องศึกษาฝึกฝนพัฒนาตนเองให้ดีขึ้นไป ในระบบการดำเนินชีวิตของเราซึ่ง ประกอบด้วยพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา เมื่อเราฝึกฝนพัฒนามีการศึกษา ก็ทำให้การดำเนินชีวิต ของเราดีขึ้น แต่ถ้าเราไม่เรียนรู้ไม่ฝึก เราที่เป็นมนุษย์นั้นก็ดำเนินชีวิตได้ไม่ดี ทั้งนี้เพราะมนุษย์อยู่ ด้วยสัญชาตญาณอย่างเดียวไม่พอ ทรัพยากรมนุษย์ หมายถึงมนุษย์ในฐานะที่เป็นทรัพยากรที่สำคัญ ในการบรรลุถึงการพัฒนาด้านร่างกายและจิตใจ จนถึงขั้นเป็นผู้ประเสริฐสูงสุด เนื่องจากมนุษย์ สามารถพัฒนาศักยภาพได้และมีบทบาทในการสร้างสรรค์ผลักดันสังคมให้เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ ดีได้ ทรัพยากรมนุษย์เป็นคำที่เกิดขึ้นไม่นานนัก เป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นในช่วงที่เน้นเรื่องการพัฒนา เศรษฐกิจ และต่อมาก็ขยายไปถึงการพัฒนาสังคม เป็นการมองคนอย่างเป็นทุน เป็นเครื่องมือ เป็น ปัจจัยหรือเป็นองค์ประกอบที่จะใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เราต้องให้ความสำคัญกับการ พัฒนามนุษย์ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ พร้อมกับอีกด้านหนึ่งมนุษย์ก็จะเป็นทรัพยากรเป็นทุนเป็นปัจจัย ที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

ในสถานการณ์ปัจจุบันทั่วโลกได้เกิดวิกฤตเกี่ยวกับโรคระบาดอย่างร้ายแรง ทำให้เกิดผล กระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะปัญหาที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจครัวเรือน รายได้ ลดลง ผู้คนตกงาน การค้าขายขาดทุน สภาพจิตใจแย่ เครื่องอุปโภคบริโภคมีราคาสูงขึ้น เหล่านี้เป็น ปัญหาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งสิ้น หลักพุทธธรรมที่เหมาะสมในการนำไปประยุกต์ใช้ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เหมาะสมกับชุมชนสหกรณ์บ้านมั่นคงเมืองสาละยา อำเภอยะรัง จ.นครปฐม ได้แก่ หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะประโยชน์ได้คัดเลือกเพื่อการศึกษาครั้งนี้เพราะหลักธรรมที่ เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน หรือ หลักธรรมอันอำนวยการประโยชน์สุขดังที่มีการศึกษาที่ผ่านมาแล้ว (Danprasit, P. S. S. (2020); Tangphetsiritpong, T., 2022; Fakkhiew, P. Y. Y., 2022; Pongsuwan, P., 2002) อันได้แก่ 1. อุฏฐานสัมปทา คือ ถึงพร้อมด้วยความหมั่นความ ขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่การงานประกอบอาชีพอันสุจริตมีความชำนาญรู้จักใช้ปัญญาสอดส อดตรวจตราหาอุบายสามารถจัดดำเนินการให้ได้ผลดี 2. อารักขสัมปทา คือ ถึงพร้อมด้วยการรักษา รุ้จักคุ้มครองเก็บรักษาโภคทรัพย์และผลงานอันตนได้ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียรโดยชอบธรรมด้วย กำลังงานของตน ไม่ให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมเสีย 3. กัลยาณมิตตา คือ คบคนดีเป็นมิตร รู้จักกำหนด

บุคคลในถิ่นที่อาศัย เลือกเสวนาสำเนียงศึกษาเยี่ยงอย่างท่านผู้ทรงคุณมีศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา 4. สมชีวิตา คือ มีความเป็นอยู่เหมาะสม คือ รู้จักกำหนดรายได้และรายจ่ายเลี้ยงชีวิตแต่พอดี มิให้ ผิดเคืองไครรายได้เหนือรายจ่าย มีประหยัดเก็บไว้ใช้ตามความจำเป็น (WHOQOL, 1998; WHOQOL-BREF-Thai, 2004; Friedman, 1997: 35-57; Puroola, et al., 2022)

การวิจัยดำเนินโดยใช้เทคนิคการวิจัยปรากฏการณ์วิทยา (Engellang, 2020) ตามความเชื่อทางศาสนา (Thepa, 2022; Rajasinghe, 2020) การสัมภาษณ์ทางศาสนาและจิตวิญญาณที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาผู้ให้ข้อมูลหลักคือจุดเน้นของการศึกษานี้ การให้คำปรึกษาทางศาสนาและจิตวิญญาณเป็นเรื่องเกี่ยวกับคำแนะนำที่ครอบคลุมของบุคคลในความเชื่อของพวกเขา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ ซึ่งนำบุคคลไปสู่ความเป็นอิสระในการตัดสินใจและทำความดีทางศีลธรรม (Misiurek, 2000) และปลูกฝังคุณภาพชีวิต การวิเคราะห์ข้อมูลและความอึดตัวของข้อมูลเป็นไปตามแนวทางการวิเคราะห์ปรากฏการณ์วิทยาเชิงตีความ (IPA) (Morrow, Rodriguez, & King 2015; Bernard, & Bernard, 2013) เพื่อแสดงการวิเคราะห์เฉพาะเรื่องและการเข้ารหัสที่นำเสนอด้วยการบรรยาย และรายงานระดับความอึดตัวของข้อมูลด้วยกราฟเพื่อให้มั่นใจว่า ข้อมูลเชิงลึกของหัวข้อและรหัส (หมวดหมู่) ไต ๆ ถูกสร้างขึ้นอย่างสมบูรณ์แบบ

ดังนั้น การพัฒนาฝึกฝนอบรมเพื่อให้มนุษย์มีความรู้ มีจริยธรรม มีความเข้าใจในปัญหาของชีวิตและตระหนักในคุณค่าของหลักพุทธธรรม จึงจำเป็นที่ทุกฝ่ายต้องให้ความร่วมมือกันเพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตขึ้น โดยการช่วยกันส่งเสริมให้มนุษย์ได้พัฒนาตนเองจนถึงการบรรลุเป้าหมายสูงสุดของชีวิต และให้มนุษย์ที่ฝึกฝนอบรมแล้วเป็นที่พึ่งของสังคม ด้วยการนำเอาหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะประโยชน์มาช่วยประยุกต์ใช้ในทางการปฏิบัติอย่างถูกต้องเหมาะสม และเป็นไปตามระเบียบแบบแผนของสังคมที่กำหนดไว้ เพราะหลักคำสอนในพระพุทธศาสนามีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เอื้ออำนวยประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม ด้วยเหตุนี้ คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะประโยชน์ : กรณีศึกษาชุมชนสหกรณ์บ้านมั่นคงเมืองสาละยา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม เพื่อให้ปรากฏชัดเป็นรูปธรรม และสามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดผลอย่างจริงจังและเหมาะสมได้ต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1.2.1 เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาคุณภาพชีวิต
- 1.2.2 เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะประโยชน์
- 1.2.3 เพื่อสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะประโยชน์ : กรณีศึกษาชุมชนสหกรณ์บ้านมั่นคงเมืองสาละยา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

1.3 ปัญหาวิจัย

1.3.1 การพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นอย่างไร

1.3.2 การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักหลักทฤษฎีธรรมาภิบาลเป็นอย่างไร

1.3.3 การสังเคราะห์การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักธรรมาภิบาลทฤษฎีธรรมาภิบาล:
กรณีศึกษาชุมชนสหกรณ์บ้านมั่นคงเมืองสาขลา อำเภอบางละมุง จังหวัดนครปฐม
เป็นอย่างไร

1.4 ข้อยกเว้นในการวิจัย

ในระหว่างการศึกษาครั้งนี้มีสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 จึงทำให้ต้องเก็บข้อมูลในช่วงที่การแพร่ระบาดลดความรุนแรงลง และเชื้อกลายพันธุ์เป็นสายพันธุ์ที่ไม่รุนแรง จึงต้องใช้ระยะเวลาที่ยาวนานขึ้นในการเก็บข้อมูล และทำให้สมาชิกในชุมชนสหกรณ์บ้านมั่นคงเมืองสาขลา อำเภอบางละมุง จังหวัดนครปฐม ดำเนินชีวิตมีขอบเขตที่ต้องระวังมากขึ้น การพบกันเพื่อทำกิจกรรมทางสังคมก็ลดลงบางช่วงจากการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อมากขึ้น

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

การพัฒนา หมายถึง กระบวนการที่ให้เกิดความสมบูรณ์ทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกในการดำเนินชีวิต โดยการประยุกต์หลักทฤษฎีธรรมาภิบาลเพื่อให้เกิดการพัฒนาในทางที่ดีขึ้น

คุณภาพชีวิต หมายถึง การมีสุขภาพกายสุขภาพจิตที่ดี มีสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ในสังคมเปรียบพร้อมด้วยปัจจัย 4 โดยใช้หลักทฤษฎีธรรมาภิบาลเป็นตัวชี้วัด

ทฤษฎีธรรมาภิบาล หมายถึง หลักธรรมที่ส่งเสริมให้การดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพในปัจจุบัน

ชุมชนสหกรณ์บ้านมั่นคงเมืองสาขลา หมายถึง ชุมชนที่จัดตั้งเป็นสหกรณ์ฯ ภายใต้การดูแลของสหกรณ์จังหวัดนครปฐม และเกิดเป็นชุมชนภายใต้การสนับสนุนของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

1.6 ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบข่ายเนื้อหาของการวิจัย โดยจะทำการศึกษาค้นคว้าทฤษฎี ความหมาย และแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักทฤษฎีธรรมาภิบาลตามทฤษฎีของนักวิชาการ โดยมีขอบเขตของการวิจัยอยู่ 2 ประเด็น ดังนี้

1.6.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. มีการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิและทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยต่าง ๆ ทำเป็น 2 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ในส่วนที่เกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีและความหมายของการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั่วไปนั้นจะใช้งานเขียน บทความทางวิชาการ เอกสาร ตำรา งานเขียนทางวิชาการ งานเขียนวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องรวมทั้งหนังสือพิมพ์รายวันเป็นส่วนประกอบ และเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้องเป็นหลัก

2. ในส่วนที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์ ได้จะใช้เอกสาร ตำรา งานเขียนทางวิชาการ งานเขียนวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องรวมทั้งหนังสือพิมพ์รายวันเป็นส่วนประกอบ และจะใช้บทสัมภาษณ์จากผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นหลัก

2. ศึกษาวิเคราะห์การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักทฤษฎีธรรมาภิบาล

3. สรุปผลการวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการศึกษา

1.6.2 ขอบเขตด้านประชากร

ขอบเขตด้านประชากร กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชนจำนวน 15 คน ในชุมชนสหกรณ์บ้านมั่นคงเมืองสาละยา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

1.7 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

ผลการวิจัย เรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักทฤษฎีธรรมาภิบาล : กรณีศึกษาชุมชนสหกรณ์บ้านมั่นคงเมืองสาละยา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม” ดังนี้

1.7.1 ทำให้ทราบแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาคุณภาพชีวิต

1.7.2 ทำให้ทราบรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักทฤษฎีธรรมาภิบาล

1.7.3 นำเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักทฤษฎีธรรมาภิบาล : กรณีศึกษาชุมชนสหกรณ์บ้านมั่นคงเมืองสาละยา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

1.8 หน่วยงานที่นำผลการวิจัยไปใช้

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย สมาชิกในชุมชนสหกรณ์บ้านมั่นคงเมืองสาละยา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม และหน่วยงานที่กำกับดูแลงานชุมชนและงานสหกรณ์

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักทฤษฎีธรรมาภิบาล : กรณีศึกษาชุมชนสหกรณ์บ้านมั่นคงเมืองสาขลา อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี” ได้ศึกษาเนื้อหาสาระที่สำคัญทั้งแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เป็นงานวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) มีรายละเอียดดังนี้

- 2.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา
- 2.2 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต
- 2.3 ทฤษฎีธรรมาภิบาล 4 ในทัศนะของนักวิชาการ
- 2.4 ทฤษฎีธรรมาภิบาล 4 ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก
- 2.5 ข้อมูลพื้นที่วิจัย
- 2.6 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.7 สรุปกรอบแนวความคิด

2.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

การเปลี่ยนแปลงของสังคมไปในทางที่ดีขึ้นที่เราเรียกกันว่า “การพัฒนา” (Development) หรืออาจให้คำจำกัดความของการพัฒนาได้ว่า คือกระบวนการเพื่อเพิ่มความสามารถของคนส่วนใหญ่ที่จะปรับปรุงคุณภาพชีวิตของตนโดยต่อเนื่องภายใต้คำจำกัดความดังกล่าว เนื้อหาสาระสำคัญของการพัฒนาจึงอยู่ที่ความสามารถของคนส่วนใหญ่ส่วนกลไกหรือกระบวนการนั้นเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะนำมาใช้ในการดำเนินงาน นอกจากนั้นการดำเนินงานควรจะต้องให้ผลได้อย่างต่อเนื่องอีกด้วย กระบวนการพัฒนาจึงจำเป็นที่จะต้องเป็นกระบวนการระยะยาว และจากการตรวจสอบเอกสารปรากฏว่ามีผู้ให้ความหมายของการพัฒนาไว้หลายท่าน ดังนี้

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 – 2564 ในยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ ได้วางแนวทางการพัฒนา ในการปรับเปลี่ยนค่านิยมคนไทยให้มีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย จิตสาธารณะ และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ดังนี้

1. ส่งเสริมการเลี้ยงดูในครอบครัวที่เน้นการฝึกเด็กให้รู้จักการพึ่งพาตัวเอง มีความซื่อสัตย์ มีวินัย มีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม มีความรับผิดชอบ ในรูปแบบของกิจกรรมที่เป็นกิจวัตรประจำวัน และให้พ่อแม่หรือผู้ปกครองเป็นแบบอย่างที่ดีให้เด็กสามารถเรียนรู้และยึดถือเป็นต้นแบบในการดำเนินชีวิต

2. ส่งเสริมให้มีกิจกรรมการเรียนการสอนทั้งในและนอกห้องเรียนที่สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ความมีวินัย จิตสาธารณะ รวมทั้งเร่งสร้างสภาพแวดล้อมภายในและโดยรอบสถานศึกษาให้ปลอดจากอบายมุขอย่างจริงจัง

3. ปรับวิธีการเผยแพร่หลักศาสนาให้มุ่งชี้แนะแนวทางการดำรงชีวิตตามหลักธรรมคำสอนที่เข้าใจง่าย สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง นำไปสู่การปลูกฝังค่านิยมที่ดีงาม

4. เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการมีส่วนร่วมจัดกิจกรรมสาธารณประโยชน์จัดระเบียบทางสังคม และกำหนดบทลงโทษแก่ผู้ละเว้นการปฏิบัติตามบรรทัดฐานในสังคม

5. จัดสรรเวลาและพื้นที่ออกอากาศให้แก่อสื่อสร้างสรรค์ที่ส่งเสริมการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมอันดีโดยเฉพาะในช่วงเวลาที่มีผู้ชมมากที่สุด และส่งเสริมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ สร้างความรู้ความเข้าใจในบทบาท สิทธิ และหน้าที่การเป็นพลเมืองที่ดี

6. ผลักดันให้มีการนำวัฒนธรรมการทำงานที่พึงประสงค์ไปใช้ปฏิบัติจนให้เป็นคุณลักษณะที่สำคัญของคนในสังคมไทย อาทิ การตรงต่อเวลา ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัยการทำงานเป็นทีม การเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง การทำงานอย่างกระตือรือร้น

โฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์ (2552: 25) ได้ให้ความหมาย ของการพัฒนาที่น่าจะส่งผลต่อคนส่วนใหญ่ใน ๓ ลักษณะด้วยกัน คือ

1. การพัฒนา หมายถึง ความก้าวหน้า ซึ่งถ้าเป็นเรื่องเศรษฐกิจก็เรียกว่าความเจริญทางเศรษฐกิจถ้าเป็นด้านสังคมก็เป็นเรื่องของความมีเหตุผลตลอดจนระบบและกลไกซึ่งเอื้ออำนวยให้สามารถใช้เหตุผลเป็นหลักในการตัดสินใจและลดความขัดแย้งโดยสันติวิธีเรื่องความก้าวหน้านี้ได้กลายเป็นเรื่องที่ได้รับการเอาใจใส่กันมาก และมีคนส่วนหนึ่งเห็นว่าการพัฒนานั้นหมายถึงเรื่องของความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจอย่างเดียว ซึ่งตามทัศนะของการพัฒนาโดยทั่วไปนั้นควรหมายถึงเรื่องความก้าวหน้าทางสังคมด้วยไม่เฉพาะแต่ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจเท่านั้น

2. การพัฒนา หมายถึง ความมั่นคง ถ้าในทางเศรษฐกิจเราต้องการให้ระบบเศรษฐกิจเป็นระบบที่มั่นคงมีเสถียรภาพไม่มีปัญหาเงินเฟ้อเงินฝืดในทางสังคมก็เช่นกัน เราต้องการเห็นความมั่นคงทางสังคมเป็นสังคมที่สงบสุขสังคมที่สามารถปรับตัวเองให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปได้โดยปราศจากความรุนแรงความมั่นคงจึงเป็นเรื่องใหญ่ และในการพัฒนายก็ต้องคิดถึงเรื่องนี้ด้วย

3. การพัฒนา หมายถึง ความก้าวหน้าและความมั่นคง การพัฒนายังควรหมายถึง ความเป็นธรรมอีกด้วยโดยเฉพาะความเป็นธรรมในลักษณะที่ว่าประชาชนทุกคนที่เป็นสมาชิกของสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วม และได้รับผลตอบแทนจากการที่มีส่วนในการพัฒนาตามควร ดังนั้นการพัฒนายที่เราต้องการจึงควรเป็นการพัฒนาในรูปแบบที่ช่วยสร้างความเป็นธรรมด้วย

เกศินี จุฑาวิจิตร (2542: 42) ได้ให้ความหมายว่า การพัฒนา มีความหมายที่คล้ายคลึงกัน และแตกต่างการออกไปบ้าง ซึ่งถ้าหากพิจารณาจากความหมายเหล่านี้อาจสรุปได้ว่า การพัฒนา

หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงของสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ดีขึ้นทั้งทางด้านคุณภาพ ปริมาณ และ สิ่งแวดล้อม ด้วยการวางแผนโครงการและดำเนินงานโดยมนุษย์ เพื่อประโยชน์แก่ตัวของมนุษย์เอง

สนธยา พลศรี (2547: 2) ให้ความหมายว่า การพัฒนาในความหมายโดยทั่วไปหมายถึงการเปลี่ยนแปลงสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้เกิดคุณภาพดีขึ้นกว่าเดิม ความหมายนี้นับว่าเป็นความหมายที่รู้จักกัน โดยทั่วไปเพราะนำมาใช้มากกว่าความหมายอื่น ๆ แม้ว่าจะไม่เป็นที่ยอมรับของนักวิชาการก็ตาม

ดิเรก ฤกษ์สาหร่าย, (2557: 2) ให้ความหมายว่า การพัฒนา หมายถึง กระบวนการในการ ปรับปรุงคุณภาพชีวิตของกลุ่มบุคคลที่มีเป้าหมายมุ่งให้เกิดความเสมอภาค และกระจายอย่างเป็น ธรรมทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม เพื่อให้เกิดช่องว่างระหว่างคนจนกับคนรวยให้น้อยที่สุด ทั้งนี้ กระบวนการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ สามารถที่จะกำหนดทิศทางของการเปลี่ยนแปลง มีโครงสร้าง ระบบที่เหมาะสม ตลอดจนควบคุมอัตราการเปลี่ยนแปลงได้อย่างบังเกิดผล

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2531: 95) ได้สรุปความหมาย ของแนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนา โดยจำแนกสมมติฐานเกี่ยวกับการพัฒนาเป็น 4 ประการ ดังนี้

1. การพัฒนาแนวความคิดเกี่ยวกับค่านิยม คือการพัฒนาขึ้นอยู่กับการประเมินคุณค่าของมนุษย์ โดยที่มนุษย์แต่ละคนมีค่านิยมที่ไม่มีมาตรฐานเดียวกัน จึงต้องมีการเปรียบเทียบกัน เมื่อมีการเปรียบเทียบกันแล้วสิ่งที่ไม่ดีก็ต้องมีการปรับปรุง

2. การพัฒนาเป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคม โดยเพื่อให้บรรลุถึงค่านิยมทางการพัฒนาขั้นต้น สังคมต้องเปลี่ยนโครงสร้างไปในทางที่มีโอกาสในการทำงาน เพื่อบรรลุตามค่านิยมทางการพัฒนามีความเป็นไปได้มากยิ่งขึ้น การพัฒนาจึงเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเพื่อเพิ่มหรือประกันความเป็นไปได้ดังกล่าว

3. การพัฒนาเป็นการเปลี่ยนแปลงการจัดสรรและการกระจายทรัพยากรของสังคม ลักษณะของโครงสร้างสังคมที่สำคัญต่อการพัฒนา คือ การจัดสรรทรัพยากร หรือระบบการกระจายทรัพยากรของสังคม เพราะแก่นแท้ของค่านิยมทางการพัฒนาเกี่ยวข้องกับการจัดสรรทรัพยากร การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างจึงเป็นการเปลี่ยนแปลงการจัดสรรทรัพยากรของสังคมนั่นเอง

4. การพัฒนาขึ้นอยู่กับผู้นำทางการเมือง โดยปัจจัยที่ส่งเสริมหรือขัดขวางการพัฒนาก็คือการเป็นผู้นำทางการเมือง

สนธยา พลศรี (2547: 4) การพัฒนาในทางพระพุทธศาสนา หมายถึง การพัฒนาคนให้มีความสุขมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม การพัฒนาในความหมายนี้ มีลักษณะเดียวกันกับการพัฒนาในความหมายทางการวางแผน คือเป็นเรื่องของมนุษย์เท่านั้นแตกต่างกันเพียงการวางแผนให้ ความสำคัญที่วิธีการดำเนินงาน ส่วนพุทธศาสนามุ่งเน้นผลที่เกิดขึ้นคือ ความสุขของมนุษย์เท่านั้น

สรุปได้ว่า การพัฒนา หมายถึง การสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าจนเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น เป็นการเปลี่ยนแปลงที่จะต้องดำเนินการร่วมกันทุกภาคส่วนของสังคมจากระดับหนึ่งไปสู่อีกระดับหนึ่งที่มีคุณค่าทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคมเพิ่มขึ้น

2.2 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต

2.2.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต

พุทธทาสภิกขุ (2541:7-8) ได้กล่าวไว้ว่า ธรรมชาติของคนเมื่อแรกเกิดมายังไม่สมบูรณ์ ต้องผ่านการอบรมกันอีกมากมายทั้งทางร่างกายและจิตใจที่จะเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ คือเป็นผู้มีจิตใจสูงจะต้องอยู่เหนือปัญหาชนิดที่กิเลสตัณหาอุปาทานอันเป็นเหตุแห่งทุกข์ท่วมทับไม่ได้

พระราชินีโรธังสีคัมภีร์ปัญญาวิเศษย์(2540:25) กล่าวถึงธรรมชาติของมนุษย์ไว้ว่า มนุษย์เกิดมาถูกปกคลุมด้วยอำนาจของกิเลสต่างๆ มีความปรารถนาไม่มีที่สิ้นสุด ทำให้มองไม่เห็นความต้องการของผู้อื่นและความต้องการของตนเอง จึงพากันดิ้นรนเพื่อหนีทุกข์ และให้ได้รับความสุขตามต้องการ แต่การดิ้นรนนั้นเป็นไปในทางที่ไม่ถูกต้องทำให้กลับเกิดทุกข์ทวีเพิ่มขึ้นกว่าเดิม แม้แต่ความสุขที่ได้รับแล้วนั้นก็ไม่เห็นเป็นสุข จึงต้องดิ้นรนเพื่อแสวงหาความสุขอันยังมิได้รับให้วนเวียนขึ้นไปอีก

Maslow (1970:69-80) ได้เสนอทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการมีสมมติฐานว่า มนุษย์มีความต้องการอยู่เสมอไม่มีที่สิ้นสุด เมื่อความต้องการอย่างใดอย่างหนึ่งได้รับการตอบสนองหรือพึงพอใจความต้องการอื่นๆที่สูงขึ้นไป ความต้องการอีกอย่างหนึ่งก็จะเกิดขึ้นได้ ซึ่งความต้องการของมนุษย์จะเป็นไปตามลำดับขั้น ดังนี้

- 1.ความต้องการทางด้านร่างกาย เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ และเป็นสิ่งจำเป็นที่สุดในการดำรงชีวิต ได้แก่ อาหาร อากาศ ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ความต้องการพักผ่อนและความต้องการทางเพศ

- 2.ความต้องการทางด้านความปลอดภัย เป็นความรู้สึกที่ต้องการความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตทั้งในปัจจุบันและอนาคต ซึ่งรวมถึงความก้าวหน้าและความอบอุ่นใจ

- 3.ความต้องการทางด้านความรัก เมื่อความต้องการทางด้านร่างกายและความปลอดภัยได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการทางด้านสังคมก็จะเริ่มเป็นสิ่งจูงใจที่สำคัญต่อพฤติกรรมของบุคคล เป็นความต้องการที่สังคมยอมรับตนเข้าเป็นสมาชิก ได้รับการยอมรับจากคนอื่น ๆ ได้รับความเป็นมิตรและความรักจากเพื่อนร่วมงาน

- 4.ความต้องการมีเกียรติยศและชื่อเสียง เป็นความต้องการขั้นสูง ซึ่งได้แก่ความต้องการอำนาจ ความสำเร็จ ชื่อเสียง การยกย่องจากสังคม ความต้องการชนิดนี้แบ่งออกเป็นสองส่วน คือ ความภาคภูมิใจในตนเอง และการที่ผู้อื่นให้การยกย่อง ให้เกียรติจากผู้อื่น

5.ความต้องการที่จะได้รับความสำเร็จตามความนึกคิด เป็นความต้องการระดับสูงสุด เป็นความต้องการที่จะให้เกิดความสำเร็จทุกอย่างตามความนึกคิดของตนเองเป็นความต้องการที่ยากต่อการเสาะแสวงหามาได้

2.2.2 ความหมายของคุณภาพชีวิต

มีนักวิชาการหลายท่านให้คำจำกัดความหรือความหมายของคำว่า “คุณภาพชีวิต” กันอย่างกว้างขวาง ซึ่งมักจะเป็นความหมายที่คล้ายคลึงกัน และสอดคล้องคล่องกัน ดังนี้

ราชบัณฑิตยสถาน (2546) กำหนดไว้ว่า คุณภาพชีวิตประกอบด้วยคำ 2 คำ คือ คุณภาพ หมายถึง ลักษณะความดี ลักษณะประจำบุคคลหรือสิ่งของ และชีวิต หมายถึง ความเป็นอยู่ สรุปได้ว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง ลักษณะความเป็นอยู่ที่ดี

ระวี ภาวิไล (2523:19) ได้ให้ความหมายไว้ว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง ชีวิตที่มีคุณภาพที่พึงประสงค์ คือชีวิตที่อาศัยสภาพแวดล้อมทั้งปวงเอื้ออำนวยสุขภาพทางกาย เพื่อเป็นรากฐานของสันติภาพทางจิตใจ ทำให้เกิดบูรณาการทางความรู้สึกรู้สึกนึกคิดตามศักยภาพมนุษย์ที่มีความสร้างสรรค์ และผลิตผลที่รวมกันเข้าเป็นสังคมที่มั่นคงผาสุกสมบูรณ์และปราศจากความขัดแย้ง

นิพนธ์ คันธเสวี (2525:2) กล่าวว่า คุณภาพชีวิต คือระดับสภาพการดำรงชีพของมนุษย์ตามองค์ประกอบของชีวิต อันได้แก่ ร่างกาย อารมณ์ สังคม ความคิด และจิตใจ ซึ่งแต่ละคนก็จะมีแตกต่างกันไปไม่ทัดเทียมกัน

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ(2528:1) ให้ความหมายไว้ว่า คุณภาพชีวิตคือการดำรงชีวิตของมนุษย์ในระดับที่มีความเหมาะสมตามความจำเป็นพื้นฐานในสภาวะการณ์ของสังคมในช่วงเวลาหนึ่ง ซึ่งองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญและเหมาะสมอย่างน้อยก็จะประกอบไปด้วยมีอาหารเพียงพอ มีเครื่องนุ่งห่มที่อยู่อาศัยเหมาะสม รวมถึงได้รับบริการพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีพทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม

กุสุมา โกศล (2555:13) ได้สรุปว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง สภาพการดำรงชีวิตของบุคคลที่ได้รับการตอบสนองความต้องการทั้งทางร่างกายและจิตใจ มีความเกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านต่างๆ อาทิ ชีวิตครอบครัว หน้าที่การงาน สุขภาพอนามัย ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน ชีวิตในชุมชนความเป็นอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี เป็นต้น

พัฒนา กิตติพราภรณ์ (2531:42) กล่าวว่า คุณภาพชีวิต คือชีวิตที่มีความสุข อันเนื่องมาจาก 1. สุขทางกาย คือการมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี สุขภาพดี มีสาธารณูปโภคที่ดี มีสภาพแวดล้อมที่ดี รวมถึงมีการพักผ่อน สันติภาพที่ดีด้วย 2.สุขทางใจ อันเนื่องมาจากการรู้จักความพอดี พอใจในสภาพที่เป็นอยู่ เห็นคุณค่าของตนเอง อดทนเสียสละรักห่วงใยและเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น

อัจฉรา นวจินดา และขจีจรัส ภิรมย์ธรรมศิริ (2532:18) ให้ความหมายไว้ว่า คุณภาพชีวิต เป็นการเน้นที่ความพึงพอใจเป็นสำคัญ คือความรู้สึกพึงพอใจของบุคคล เพื่อให้มีความมียุทธภาพชีวิตที่

ดีมีนัยที่เป็นบวกต่อการดำรงชีวิตในแนวทางที่บุคคลพึงปรารถนา และเป็นผลมาจากการมีสุขภาพกาย และสุขภาพใจดี

สุพรรณิ ไชยอำพร และสนิธ สมักรการ (2534:12) ให้คำจำกัดความของคำว่าคุณภาพชีวิต คือ สภาพของการดำรงชีวิตที่สร้างความพึงพอใจให้กับมนุษย์ในช่วงเวลาหนึ่ง ซึ่งความพึงพอใจ เหล่านั้น นำไปวัดหรือประเมินผลได้ ไม่ว่าจะเป็นความพึงพอใจส่วนบุคคลหรือสังคมก็ตาม

สรุปว่าคุณภาพชีวิต เป็นชีวิตที่มีความสมบูรณ์ด้วยปัจจัย 4 ตามความต้องการที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ตลอดถึงการมีสุขภาพที่แข็งแรงปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับ สภาพแวดล้อม และอาชีพความเป็นอยู่ที่เหมาะสม ตลอดถึงการยอมรับของคนในสังคม เหล่านี้มีผล ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีงามทั้งสิ้น

2.2.3 ความสำคัญของคุณภาพชีวิต

พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550 (กระทรวงการพัฒนา สังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2554) มาตรา 11 (3) และมาตรา 19 ที่ให้มีการช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชน รวมทั้งให้การช่วยเหลือทางวิชาการในการวิจัยและ พัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชน ชีวิตที่ดีถูกกำหนดโดยคุณภาพชีวิต (QOL) (Lin, & Yao, 2022) ดังนั้น หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องไม่ว่า จะเป็นกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข หรือ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รวมถึงหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้ให้ ความสำคัญและสนใจในเรื่องนี้มากยิ่งขึ้น

พัชรี หล้าแหล่ง (2556: 8-9) กล่าวถึง ความสำคัญของคุณภาพชีวิต ไว้ดังนี้

1. ความสำคัญของคุณภาพชีวิตระดับตนเองและครอบครัว คือ การมีร่างกายที่สมบูรณ์ แข็งแรง มีสุขภาพพลานามัยที่ดี ไม่เจ็บป่วย ทำให้สามารถลดค่าใช้จ่ายส่วนตน และสามารถประกอบ อาชีพการงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ดี มีครอบครัวที่อบอุ่นไร้ซึ่งปัญหา

2. ความสำคัญของคุณภาพชีวิตระดับสังคมและประเทศชาติ เมื่อประชากรในสังคมมี คุณภาพชีวิตที่ดีย่อมทำให้คุณภาพชีวิตในสังคมและประเทศชาติดีขึ้นไปด้วย แต่ทั้งนี้รัฐบาลจะต้องมี นโยบายที่จะเอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากร เช่น สภาพแวดล้อม การศึกษา การ ประกอบอาชีพ และรายได้ของประชากร เป็นต้น

WHO (1948) อ้างถึงใน ภัทราภา สุขสง่า และ พรณทิพา ศักดิ์ทอง, 2557: 204) องค์การ อนามัยโลก ในฐานะเป็นองค์กรหลักที่ดูแลด้านสุขภาพอนามัย มองเห็นว่า "ร่างกาย จิตใจ สังคมที่ดี และการไม่มีโรคภัยไข้เจ็บเป็นสภาวะของความสมบูรณ์ที่ดี" ถึงแม้ว่าข้อกำหนดนี้จะไม่ได้เกิดขึ้นจริง อย่างไรก็ตามในระยะแรกผลสัมฤทธิ์ของแนวคิดที่ว่านี้เกิดกับกลุ่มประชาชนในวัยทำงานในโลก ตะวันตกซึ่งหันมาดูแลสุขภาพมากขึ้น โดยเฉพาะการให้คำแนะนำในเรื่องสุขภาพภายนอกร่างกาย และมีการชักชวนให้มีการดูแลสุขภาพ ซึ่งทำให้เชื่อมโยงไปสู่ความสัมพันธ์เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต

ของคนเรา ซึ่งในช่วงนั้นสุขภาพ (Health) ถูกให้ความหมายว่า เป็นสภาวะของความสมบูรณ์ทางร่างกาย จิตใจและความเป็นอยู่ที่ดีในสังคม มีใช้หมายถึงเพียงปราศจากโรคและความอ่อนแอเท่านั้น แต่การดำเนินการพัฒนาด้านการสาธารณสุขกับการพัฒนาด้านการคิดค้นความรู้และเทคโนโลยีใหม่ๆ ด้านการรักษาสุขภาพที่เกิดจากการเจ็บป่วยด้านเดียว ขณะที่การเจ็บป่วยด้านอื่นๆ กลับไม่ได้ได้รับการดูแล ในเดือนพฤษภาคม 1998 ที่ประชุมสมัชชาองค์การอนามัยโลก (World Health Organization Assembly) เพิ่มคำว่า "Spiritual Well-being" หรือ "สภาวะทางจิตวิญญาณ" เข้าไปในคำนิยามเดิม ดังนั้น ความหมายของคำว่า "สุขภาพ" หลังจากนั้น จึงรวมความหมายถึง สภาวะที่สมบูรณ์ทั้งทางกาย ทางจิต ทางสังคม และทางจิตวิญญาณ หรือสภาวะที่สมบูรณ์ทุกๆ ทาง เชื่อมโยงกัน สะท้อนถึงความเป็นองค์รวมอย่างแท้จริงของสุขภาพที่เกื้อหนุนและเชื่อมโยงกันทั้ง 4 มิติ ซึ่งความหมายในแต่ละด้าน คือ

1. สภาวะทางกาย หมายถึง การมีร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง มีเศรษฐกิจพอเพียง มีสิ่งแวดล้อมดี ไม่มีอุบัติเหตุ เป็นต้น
2. สภาวะทางจิต หมายถึง จิตใจที่เป็นสุข ผ่อนคลาย ไม่เครียด คล่องแคล่ว มีความเมตตา กรุณา มีสติ มีสมาธิ เป็นต้น
3. สภาวะทางสังคม หมายถึง การอยู่ร่วมกันด้วยดี ในครอบครัว ในชุมชน ในที่ทำงาน ในสังคม ในโลก ซึ่งรวมถึง การมีบริการทางสังคมที่ดี และมีสันติภาพ เป็นต้น
4. สภาวะทางปัญญา (จิตวิญญาณ) หมายถึง ความสุขอันประเสริฐที่เกิดจากมีจิตใจสูง เข้าถึงความจริงทั้งหมด ลดละความเห็นแก่ตัว มุ่งเข้าถึงสิ่งสูงสุด ซึ่งหมายถึง พระนิพพาน หรือพระผู้เป็นเจ้าหรือความดีสูงสุด สุดแล้วแต่ความเชื่อที่แตกต่างกันของแต่ละคน สภาวะทางจิตวิญญาณ จึงหมายถึง มิติทางคุณค่าที่สูงสุดเหนือไปจากโลกหรือภาพภูมิทางวัตถุ การมีศรัทธาและมีการเข้าถึงคุณค่าที่สูงส่ง ทำให้เกิดความสุขอันประณีตลึกล้ำ

ความหมายของสภาวะทั้ง 4 ด้าน สภาวะทางกายและสภาวะทางจิตเป็นสุขภาพที่ทำให้ความเข้าใจได้ง่าย เป็นการเปลี่ยนแปลงที่สังเกตเห็นได้ตลอดเวลา สภาวะทางสังคมเป็นการแสดงออกรวมกันของสังคม ซึ่งต้องทำความเข้าใจและยอมรับรวมกันของทั้งสังคม และสภาวะทางปัญญา (จิตวิญญาณ) เป็นสุขภาพที่ทำให้ความเข้าใจได้ยากและเป็นขั้นสูงสุดของสุขภาพองค์รวม สำหรับหน้าที่ในการส่งเสริมสุขภาพนี้เป็นแนวคิดที่เน้นการปฏิบัติใหม่ขึ้นมาทั้งหมด โดยยึดเป็นหลักการพื้นฐานสำคัญของการทำงานด้านส่งเสริมสุขภาพ โดยกฎบัตรออตตาวา (Ottawa Charter) และสิ่งที่เพิ่มเข้ามาในโครงสร้างของคุณภาพชีวิต มี 5 ประเด็น ที่ผ่านมาก็คือ ระดับทักษะของแต่ละคน ผ่านการกระทำทางชุมชนและการให้บริการสาธารณสุข ครอบคลุมถึงสภาพแวดล้อม นโยบาย และเกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ ในการส่งเสริมสุขภาพ แสดงให้เห็นถึงส่วนประกอบสองอย่าง ได้แก่ สิ่งสำคัญในเรื่องการส่งเสริมสุขภาพเป็นการสร้างสุขภาพโดยทั่วๆ ไปสภาพทั่วไปของสิ่งแวดล้อม ซึ่งการ

ดำเนินการทางสังคมและทางด้านวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของสุขภาพ (ปรากฏพิทย์ ภักดีศิริไพโรจน์, 2559: 15) จะนำไปสู่การพิจารณา การวางแผนออกแบบโครงสร้างสภาพแวดล้อมใหม่และการแลกเปลี่ยนเหตุผลของแต่ละคน ซึ่งผลที่ตามมาที่คาดหวังในการส่งเสริมสุขภาพกับผลสะท้อนที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงภายใต้ประเด็นหลักนี้จึงสัมพันธ์กับคำว่า "สุขภาพที่แท้จริงเป็นเรื่องของคุณภาพชีวิต" คุณภาพชีวิตอยู่ในงานนี้ในระดับที่ยิ่งใหญ่ที่สุดและแพร่หลายที่สุด ปรัชญาและศาสนาที่แตกต่างกันมีแนวคิดที่แตกต่างกันเกี่ยวกับสิ่งที่ทำให้ชีวิตดี WHOQOL มุ่งเน้นไปที่คุณภาพชีวิตที่ "รับรู้" ของผู้ตอบแบบสอบถาม (WHOQOL, 1998) ดังนั้น การศึกษานี้จึงใช้คำถามตาม WHOQOL-BREF-THAI ซึ่งครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ ขอบเขตทางกายภาพ ขอบเขตทางจิตใจ ความสัมพันธ์ทางสังคม และสิ่งแวดล้อม (WHOQOL-BREF-Thai, 2004; Li, Kay, & Nokkaew, 2009)

กล่าวโดยสรุปความสำคัญของคุณภาพชีวิต คือ คุณภาพชีวิตที่ดีนั้นเป็นสิ่งสำคัญที่จะส่งผลไม่ใช่เฉพาะแต่เพียงตัวบุคคล หากแต่ยังส่งผลไปถึงประเทศชาติ การมีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม เมื่อมีคุณภาพชีวิตที่ดีย่อมทำให้สังคมและประเทศชาติดียิ่งขึ้นไปด้วย

2.3 ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ 4 ในทัศนะของนักวิชาการ

2.3.1 ความหมายของหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ ได้มีนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนาได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

พระเทพเวที (ป.อ. ปยุตโต) (2536: 14) ได้ให้ความหมายของคำว่า หลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ 4 หมายถึง หลักธรรม 4 ประการ ที่เป็นประโยชน์ปัจจุบัน อันประกอบไปด้วย 4 ประการ คือ อุฏฐานสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยความหมั่นเพียร อารักขสัมปทา ความถึงพร้อมด้วยการรักษากัลยาณมิตรตา ความเป็นผู้มีเพื่อนดี สมชีวิตา การเลี้ยงชีวิตพอเหมาะพอดี

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส (2545: 561) ได้ให้ความหมายคำว่า หลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ 4 ไว้ว่า ธรรมที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ในปัจจุบัน “หมายถึงประโยชน์อันพึงได้รับการประกอบกิจการหรือมีอาชีพที่สุจริต ถูกต้องทั้งทางกฎหมายและศีลธรรม ผลประโยชน์ที่ได้จากการประกอบกิจนั้น เป็นผลที่ได้ทันตาเห็นไม่ต้องรอถึงภายภาคหน้า

รองศาสตราจารย์ดุษณี ไชยโยธา (2543: 293) ได้ให้ความหมายคำว่า หลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ 4 หมายถึง ผลประโยชน์ที่ได้รับการประกอบกิจ อาจจะเป็นเงิน สิ่งของ ชื่อเสียง เกียรติยศ การยกย่องสรรเสริญ หรือกล่าวอย่างง่ายๆ ว่าเป็นผลประโยชน์อาจเป็นวัตถุหรือผลตอบแทนทางด้านจิตใจก็ได้ อาจเป็นสิ่งที่บุคคลทุกๆ ไปปรารถนาการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งจะได้มาซึ่งประโยชน์นั้น จะต้องแสวงหาอย่างมีหลักการและมีแผนการ

แก้ว ชิตตะขบ (2550: 44) ให้ความหมายไว้ว่า ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ เป็นประโยชน์ที่เกี่ยวกับชีวิตประจำวันซึ่งเป็นขั้นต้นระดับธรรมดาสามัญ ที่มุ่งหมายกันในโลกนี้มีทรัพย์ มียศ เกียรติ

ไมตรี ชีวิตคู่ครองที่เป็นสุข เป็นต้น อันเกิดมีขึ้นด้วยกำลังความเพียร สติปัญญาของตนในทางที่ชอบธรรมและรู้จักปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นในทางที่เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขโดยชอบ ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น

2.3.2 ความสำคัญของหลักทฤษฎีธรรมมิกัตถประโยชน์

หลักทฤษฎีธรรมมิกัตถประโยชน์ เป็นหลักพุทธธรรมที่สำคัญ ที่พระพุทธองค์ได้ทรงแสดงเป็นแนวทางสำหรับคฤหัสถ์ผู้ครองเรือน มีความเป็นมาปรากฏในทีฆชาณสูตร (อง อนุสสุต.23/54/340.) ว่า สมัยหนึ่งพระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ นิคมของชาวโกฬิยะชื่อว่ากักรปิตตะ เขตกรุงโกฬิยะ ครั้นนั้นโกฬิยะบุตรชื่อว่าทีฆชาณได้เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ถวายอภิวาทแล้วนั่ง ณ ที่สมควรได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ พวกข้าพระองค์เป็นคฤหัสถ์ เป็นกามโมคิ อยู่ครองเรือนนอนเบียดบุตร ใช้จันทร์ของชาวกาสิ ทัดทรงดอกไม้ ของหอม และเครื่องลูบไล้ ยินดีทองและเงินขอพระผู้มีพระภาคโปรดแสดงธรรมที่จะพึงเป็นไปเพื่อเกื้อกูลในภพนี้เพื่อสุขในภพนี้และเพื่อเกื้อกูลในภพหน้าแก่ข้าพระองค์ทั้งหลายเถิด พระผู้มีพระภาคได้ทรงอธิบายถึง ทฤษฎีธรรมมิกัตถประโยชน์ 4 ว่า ย่อมเป็นไปเพื่อเกื้อกูลในภพนี้เพื่อความ สุข ได้แก่

1. อุฏฐานสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยความหมั่น)
2. อารักขสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยการรักษา)
3. กัลยาณมิตตา (ความเป็นผู้มีมิตรดี)
4. สมชีวิตา (ความเป็นอยู่เหมาะสม)

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (2545:41) ได้กล่าวไว้ว่า “คนที่เราจะเรียกได้ว่า รู้จักหา รู้จักใช้ ทรัพย์หรือหาเงินเป็น ใช้เงินเป็น เป็นคนทำมาหากินที่ดี ตั้งตัวสร้างหลักฐานได้ และใช้ทรัพย์สมบัติให้เป็นประโยชน์ เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ทางเศรษฐกิจอย่างถูกต้อง ก็เพราะปฏิบัติตามหลักทฤษฎีธรรมมิกัตถประโยชน์นี้”

2.3.3 องค์ประกอบของหลักทฤษฎีธรรมมิกัตถประโยชน์

ทฤษฎีธรรมมิกัตถะ แปลว่า ประโยชน์ที่เห็นได้ในปัจจุบัน หรือประโยชน์ในปัจจุบัน หมายความว่าผู้ใดปฏิบัติตามหลักธรรมนี้แล้ว ผู้นั้นย่อมได้รับประโยชน์ในปัจจุบัน หลักธรรมที่ให้ประโยชน์ในปัจจุบันมี 4 ประการ คือ

1. **อุฏฐานสัมปทา** แปลว่า ความถึงพร้อมด้วยการลุกขึ้นหรือความหมั่น หมายถึงเป็นผู้หมั่นขยันในกิจการที่ทำ ผู้หมั่นขยันจะต้องลุกขึ้นทำงาน ไม่ใช่เอาแต่นอน ไม่ยอมลุกขึ้น งานที่ทำนั้นขึ้นอยู่ กับบุคคลแต่ละคน เช่น นักเรียนต้องเรียนหนังสือ แม่บ้านต้องทำงานบ้าน ผู้ประกอบอาชีพต้องทำงานในหน้าที่ของตนเองให้ได้สำเร็จ และให้มีความก้าวหน้า การจะทำงานให้ประสบความสำเร็จได้ ต้องมีความขยันหมั่นเพียร การประสบความสำเร็จ หมายถึง การทำงานได้มาก มีคุณภาพดี มีรายได้เพิ่มขึ้นตามปริมาณงาน พระพุทธเจ้าจึงตรัสว่า อุฏฐาตา วินีทเต ะณัง ผู้หมั่นขยันย่อมหาทรัพย์ได้ ยิ่งขยันมากเท่าใด ยิ่งหาทรัพย์ได้มากขึ้น

2. อารักขสัมปทา แปลว่า ความถึงพร้อมด้วยการรักษา หมายถึง การรักษาทรัพย์ที่หามาได้ด้วย ความขยันหมั่นเพียร การรักษาทรัพย์ไม่ได้หมายความว่าเก็บไว้โดยไม่ใช้สอย แต่เก็บไว้ให้มีใช้ตลอดไป หลักการใช้สอยทรัพย์ในพระพุทธศาสนามีดังนี้ คือ

1. เลี้ยงดูบิดามารดา บุตรภรรยา คนในครอบครัว
2. เลี้ยงดูหรือช่วยเหลือมิตรสหาย
3. ป้องกันและบำบัดภัยอันตรายต่าง ๆ
4. ทำพลี 5 อย่าง คือ สงเคราะห์ญาติ ต้อนรับแขก ทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้บุพการี

เสียดาษีแก่รัฐ บูชาเทวดา

5. บริจาคทรัพย์แก่สมณะค่าใช้จ่ายในด้านต่าง ๆ ดังกล่าวบางอย่างต้องใช้จ่ายทุกวัน ยางอย่างนาน ๆ ครั้ง บางอย่างใช้จ่ายตามโอกาสอันสมควร จึงต้องมีทรัพย์สำหรับใช้จ่ายตาม เหตุการณ์นั้น ๆ การรักษาทรัพย์ไว้ก็เพื่อให้มีใช้จ่าย ไม่ใช่ใช้จ่ายหมดในวันเดียว หรือเก็บไว้ไม่ยอมใช้ จ่ายเลย

บุญมา จิตจรัส (2533:1) กล่าวว่า คนผู้ฉลาด เมื่อมีความสามารถหาทรัพย์มาได้ด้วย น้ำพักน้ำแรง ความคิด สติปัญญาของตนแล้ว ก็ควรรู้จักเก็บรักษาทรัพย์ของตนไว้ ไม่ใช่นำไปใช้เพื่อ กามคุณ เพื่อรูป รส กลิ่น เสียง จนทำให้ทรัพย์นั้นหมดไป โดยไม่ทำให้ตนเองเจริญขึ้นหลักธรรมข้อ อารักขสัมปทา มีจุดมุ่งหมายให้เป็นคนมัธยัสถ์ รู้จักใช้จ่ายทรัพย์ไปในทางที่เกิดประโยชน์ เมื่อทำได้ ดังนี้ จะเกิดผลดีที่เป็นคุณค่าทางจริยธรรม คือ

1. ทำให้มีนิสัยรอบคอบ และพิถีพิถันในการใช้จ่ายทรัพย์
2. ทำให้รู้จักคุณค่าของทรัพย์ที่หามาได้
3. ทำให้ไม่เกิดการขาดแคลนทรัพย์แม้ในคราวจำเป็น
4. ทำให้มีต้นทุนในการประกอบอาชีพตลอดไป
5. ทำให้มีความสุขในการมีทรัพย์

3. กัลยาณมิตตา แปลว่า ความเป็นผู้มีเพื่อนดี หรือความมีเพื่อนเป็นคนดี หมายความว่า คบเฉพาะมิตรแท้ 4 จำพวก คือ

1. มิตรมีอุปการะ
2. มิตรร่วมสุขร่วมทุกข์
3. มิตรแนะประโยชน์
4. มิตรมีความรักใคร่

ไม่คบมิตรเทียมหรือคนเทียมมิตร 4 จำพวก คือ

1. คนปอกลอก
2. คนดีแต่พูด

3. คนหัวประจบ

4. คนชักชวนในทางฉิบหาย

เพราะมิตรแท้มีแต่ การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ส่งเสริมกันในทางดี สนับสนุนให้ขยันหาทรัพย์ และรู้จักเก็บทรัพย์ไว้ใช้จ่ายตามความจำเป็นหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ส่วนคนเทียมมิตร มีแต่จะหลอกลวงให้เสียทรัพย์โดยใช่เหตุ หรือให้สูญทรัพย์จนหมดสิ้น ถึงจะขยันหมั่นเพียรรักษาทรัพย์ไว้ไม่ได้ เพราะฉะนั้นการมีเพื่อนเป็นคนดีจึงเป็นปัจจัยสนับสนุนให้อุฏฐานสัมปทา และอารักขสัมปทาดำเนินไปได้ด้วยดี

การรู้จักกำหนดบุคคลในถิ่นที่อยู่อาศัย เลือกเสวนาหรือสำเหนียกศึกษาเยี่ยงอย่างท่านผู้ทรงคุณ มีศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา คบหาสมาคมกับคนที่มีคุณธรรม นำความรู้หรือมีความรู้ดี และความประพฤติดี ไม่คบไม่เอาอย่าคนที่ประพฤติชั่วและชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย เลือกคบหาผู้มีความสามารถ ผู้นำเคารพนับถือ และมีคุณสมบัติเกื้อกูลแก่อำชีพการงานของตน แก้ว ชิตตะขบ (2550:101) ผู้ที่จะเป็นกัลยาณมิตร ของคนอื่นได้นั้น จะต้องเป็นคนที่ยึดพร้อมด้วยลักษณะอันต้องประสงค์ในพระพุทธศาสนา 4 ลักษณะ คือ

1. ประกอบด้วยศรัทธา คือมีความเชื่อมั่นในหลักพระรัตนตรัย หรือความเชื่อมั่นในการกระทำ และผลของการกระทำ เช่น เชื่อว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว
2. ประกอบด้วยศีล คือ มีความประพฤติทางกาย วาจา เป็นปกติอันเป็นที่พึงปรารถนาของคนในสังคม โดยพฤติกรรมที่แสดงออกทางกาย และวาจาไม่นำมาก่อความเดือดร้อนให้แก่ตนเองและผู้อื่น
3. ประกอบด้วยจาคะ คือ มีความเสียสละ รู้จักให้ ยินดีในการจำแนกแจกทาน
4. ประกอบด้วยปัญญา คือ มีความรอบรู้ในสิ่งที่ควรรู้ รู้จักเหตุ รู้จัดผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาล รู้จักบุคคลและสังคม

4. สมชีวิตา แปลว่า การเลี้ยงชีวิตสม่ำเสมอหรือพอเหมาะพอดี หมายความว่าเลี้ยงชีวิตตามกำลังทรัพย์ที่หามาได้ไม่ให้ฝืดเคืองเกินไป ไม่ให้ฟุ่มเฟือยเกินไป สำหรับผู้มีความรู้น้อยรายได้น้อย ถึงจะขยัน หมั่นเพียรรายได้ก็เพิ่มขึ้นไม่มากนักให้ใช้จ่ายเพียงพอดี ไม่ให้ฝืดเคืองเกินไปและไม่ควรเอาอย่างผู้มีรายได้สูงเพราะความพอดีของผู้มีรายได้สูงเป็นความฟุ่มเฟือยของผู้มีรายได้น้อย สำหรับผู้มีรายได้สูงควรใช้จ่ายเพียงพอดีสำหรับตนไม่ให้ฟุ่มเฟือยเกินไป และไม่ใช้อย่างคนมีรายได้น้อย ซึ่งถือเป็นความฝืดเคืองสำหรับตน

2.3.4 ข้อปฏิบัติหลักที่ภุมมมิกะประโยชน์ 4

ภุมมมิกะประโยชน์ 4 เป็นทางนำไปสู่ประโยชน์

1. ความหมั่น เมื่อหมั่นขยันในกิจใดกิจนั้นก็ย่อมสำเร็จลุล่วงเจริญก้าวหน้า
2. การรักษา เมื่อรักษาสິงนั้นก็ดำรงอยู่ปลอดภัย ไม่เสื่อมเสียหาย

3. ไม่คบคนชั่ว มิตรดีหรือมิตรแท้ที่เรียกว่า กัลยาณมิตรนั้นมี 4 จำพวก คือ 1.มิตรอุปการะ 2.มิตรร่วมสุขร่วมทุกข์ 3.มิตรแนะนำประโยชน์ 4.มิตรมีความรักใคร่ การมีเพื่อนดีย่อมช่วยอุดหนุนร่วมสุขร่วมทุกข์ช่วยตักเตือน ส่งเสริมในการทำความดี

4. ดำรงชีวิตชอบ ให้พอเหมาะพอดีแก่อัตภาพ ย่อมไม่เกิดทุกข์

เป็นการเลี้ยงชีวิตอย่างพอเหมาะพอดีตามฐานะของตนและปฏิบัติอย่างนี้โดยสม่ำเสมอ 4 ประการนี้เรียกว่า ทิฐธัมมิกัตถะ ธรรมที่อำนวยประโยชน์ให้ในปัจจุบันทันตาเห็น ประโยชน์นั้น ได้แก่ ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข คือ เป็นผู้มีความมั่นคง มีชื่อเสียงเกียรติคุณ ได้รับการยกย่องโดยทั่วไป และมีความสุขตามสมควรแก่อัตภาพของตน

สรุปได้ว่า หลักทิฐธัมมิกัตถะประโยชน์ เป็นข้อปฏิบัติที่ทำให้เกิดประโยชน์สุขแก่ผู้ปฏิบัติในปัจจุบัน เป็นประโยชน์ที่มองเห็น และเข้าใจได้ง่ายเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตประจำวันเป็นเรื่องธรรมดาที่เกิดขึ้นและพบเห็นได้โดยทั่วไป ในทางพระพุทธศาสนาการได้มาซึ่งประโยชน์สุขนั้นต้องได้มาโดยสุจริต โดยชอบธรรม ไม่เบียดเบียนผู้อื่น และใช้สิ่งนั้นให้กับตนเองอย่างถูกต้องและเหมาะสม

2.4 ทิฐธัมมิกัตถะประโยชน์ 4 ที่ปรากฏในพระไตรปิฎก

ทิฐธัมมิกัตถะประโยชน์ 4 ประการ เป็นหลักธรรมเพื่อประโยชน์ปัจจุบัน หรือหลักธรรมอันอำนวยประโยชน์สุขขั้นต้น อันจะสำเร็จด้วยธรรม 4 ประการ

2.4.1 แนวคิดเกี่ยวกับหลักอุฏฐานสัมปทา

อุฏฐานสัมปทา เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าซึ่งว่าด้วยการถึงพร้อมด้วยความหมั่นขยันหมั่นเพียร ในการปฏิบัติหน้าที่ การงานและการประกอบอาชีพที่สุจริต ผูกพันให้มีความชำนาญและรู้จักใช้ปัญญา สอดส่องตรวจตราหาวิธีการที่เหมาะสมที่ดีจัดการและดำเนินการให้ได้ผลดี พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสกับทีฆชาณูว่า กุลบุตรในโลกนี้เลี้ยงชีพด้วยการงานใดจะเป็นกสิกรรม พาณิชยกรรม โครกขกรรม เป็นช่างศร รับราชการ หรือศิลปะอย่างใดอย่างหนึ่งก็ตาม เป็นผู้ขยันไม่เกียจคร้านในการงานทั้งปวง ประกอบด้วยปัญญาเป็นเครื่องพิจารณาอันเป็นอุบายในการงานที่จะต้องช่วยกันทำนั้น สามารถทำได้ สามารถจัดได้ นี้เรียกว่า อุฏฐานสัมปทา

อีกหลักธรรมหนึ่งซึ่งเรียกว่าอุฏฐานสัมปทา คือ มรรคมิองค์ 8 นี้ แปลว่า ทางมีองค์ 8 ประการอันประเสริฐ (ที.ม.10/299/348,ม.ม.12/149/123.) ได้แก่ สัมมาวายามะ ความพยายามชอบ การกระทำชอบ สัมมาสติ ความระลึกชอบ สัมมาสมาธิ ตั้งจิตมั่นชอบ ดังนี้

ตัวอย่างหนึ่งที่ปรากฏชัดเกี่ยวกับมรรคมิองค์ 8 คือ สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถปิณฑิกเศรษฐี เขตกรุงสาวัตถี ครั้งนั้น พราหมณ์ชื่อชาณุสโสณิเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ได้สนทนาปราศรัยพอเป็นที่บันเทิงใจ พอเป็นที่ระลึกถึงกันแล้วนั่ง ณ ที่สมควร ได้ทูลถามพระผู้มีพระภาคว่า สมณะหรือพราหมณ์เหล่าหนึ่งเป็นผู้เกียจคร้าน ปราศจาก

ความเพียรเข้าอาศัยเสนาสนะอันเจียบสงัดคือป่าโปร่งและป่าทึบ สมณะหรือพราหมณ์ผู้เจริญเหล่านั้น ย่อมประสบความกลัวและความขลาดเขลาอันเป็นกุศล เพราะเหตุแห่งโทษของตนคือความเป็นผู้เกียจคร้านปราศจากความเพียร ส่วนเรามีใช่เป็นผู้เกียจคร้าน มิใช่ปราศจากความเพียรเข้าอาศัยเสนาสนะอันเจียบสงัดคือป่าทึบ เราเป็นผู้ปรารภความเพียร เราเป็นผู้หนึ่งในบรรดาพระอริยะเหล่านั้น (ม.ม.อ. 12/38.)

ซึ่งสรุปได้ว่า ความเพียรที่บริบูรณ์และมีความเพียรที่ประคับประคองไว้สม่ำเสมอไม่หย่อนนัก ไม่ตึงนัก ไม่ให้จิตปรุงแต่งภายใน ไม่ให้ฟุ้งซ่านภายนอก คำว่า เพียร ในที่นี้ หมายความว่าความเอาทั้ง ความเพียรทางกาย เช่น เพียรพยายามทางกายตลอดทั้งคืนทั้งวัน ดุจในประโยคว่าภิกษุในธรรมวินัยนี้ ชำระจิตให้บริสุทธิ์จากธรรมที่กั้นจิตไม่ให้บรรลุความดีด้วยการเดินจงกรมด้วยการนั่งตลอดวัน (อภ.วิ. 35/519/391) และความเพียรทางจิต เช่น เพียรพยายามผูกจิตไว้ด้วยการกำหนดสถานที่เป็นต้นดุจในประโยคว่า เราจะไม่ออกจากถ้ำนี้จนกว่าจิตของเราจะหลุดพ้นจากอาสวะไม่ถือน้ำมันด้วยอุપทาน (อง.เอก.อ.1/43)

...สมณะหรือพราหมณ์เหล่าใดเหล่าหนึ่งขาดสติสัมปชัญญะ (ความระลึกได้และความรู้ตัว) เข้าอาศัยเสนาสนะอันเจียบสงัดป่าโปร่งและป่าทึบ สมณะหรือพราหมณ์ผู้เจริญเหล่านั้น ย่อมประสบความกลัวและความขลาดอันเป็นกุศล เพราะเหตุแห่งโทษของตนคือความเป็นผู้ขาดสติสัมปชัญญะ ส่วนแรกมิใช่เป็นผู้ขาดสติสัมปชัญญะ เข้าอาศัยเสนาสนะอันเจียบสงัดป่าโปร่งและป่าทึบ เราเป็นผู้มีสติมั่นคง พระอริยะเหล่าใดเป็นผู้มีสติมั่นคงเข้าอาศัยเสนาสนะอันเจียบสงัดคือป่าโปร่งและป่าทึบ เราเป็นผู้หนึ่งในบรรดาพระอริยะเหล่านั้น

...สมณะหรือพราหมณ์เหล่าใดเหล่าหนึ่งมีจิตไม่ตั้งมั่น มีจิตดิ้นรนกวัดแกว่ง เข้าอาศัยเสนาสนะอันเจียบสงัดคือป่าโปร่งและป่าทึบสมณะหรือพราหมณ์ผู้เจริญเหล่านั้น ย่อมประสบความกลัวและความขลาดอันเป็นกุศล เพราะเหตุแห่งโทษของตนคือความเป็นผู้มีจิตไม่ตั้งมั่นและมีจิตดิ้นรนกวัดแกว่ง ส่วนเรามีใช่เป็นผู้มีจิตไม่ตั้งมั่น มีจิตไม่ดิ้นรนกวัดแกว่งเข้าอาศัยเสนาสนะอันเจียบสงัดคือป่าโปร่งและป่าทึบ เราเป็นผู้สมบูรณ์ด้วยสมาธิพระอริยะเหล่าใดเป็นผู้สมบูรณ์ด้วยสมาธิ เข้าอาศัยเสนาสนะอันเจียบสงัดคือป่าโปร่งและป่าทึบ เราเป็นผู้หนึ่งในบรรดาพระอริยะเหล่านั้น (ม.ม.อ. 12/39)

หลักธรรมที่เกี่ยวกับความเพียร

ปธาน 4 เรียกอีกอย่างว่า สัมมัปปธาน 4 ความเพียรชอบ ความเพียรใหญ่ คือ

1. สังวรปธาน เพียรระวังหรือเพียรปิดกั้น คือ เพียรระวังยับยั้งบาปอกุศลธรรมที่ยังไม่เกิด มิให้เกิดขึ้น
2. ปหานปธาน เพียรละหรือเพียรจำกัด คือ เพียรกำจัด คือ เพียรละบาปอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว

3. ภาวนาปธาน เพียรเจริญ หรือเพียรก่อให้เกิด คือ เพียรทำกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดให้เกิดมีขึ้น

4. อนุรักษนาปธาน เพียรรักษา คือ เพียรรักษากุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วให้ตั้งมั่นและให้เจริญยิ่งขึ้นไปจนไพบุลย์ (อง.จตุกก.21/69/96)

อีกตัวอย่างหนึ่งที่ปรากฏชัดเกี่ยวกับความเพียร (ที.ปา.11/306/277)

1. สร้างฉันทะ พยายาม प्रารภความเพียร ประคองจิต มุ่งมั่น เพื่อป้องกันบาปอกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดมิให้เกิดขึ้น

2. สร้างฉันทะ พยายาม प्रารภความเพียร ประคองจิต มุ่งมั่น เพื่อละบาปอกุศล

3. สร้างฉันทะ พยายาม प्रารภความเพียร ประคองจิต มุ่งมั่น เพื่อทำกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น

4. สร้างฉันทะ พยายามปรารภความเพียร ประคองจิต มุ่งมั่น เพื่อความดำรงอยู่ไม่เลื่อนหาย ภิญโญภาพ ไพบุลย์ เจริญเต็มทีแห่งกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว

...พระชีณาสพเหล่านั้นมีสัมมปปธาน ครอบงำบ่วงมาร ได้ อันกิเลสไม่อาศัยถึงฝั่งแห่งชาติ และมารณะ ทานเหล่านั้นชนะมารพร้อมทั้งเสนามาร เป็นผู้ยินดี ไม่มีความหวั่นไหว และล่วงพ้นซึ่งกองพลมารทั้งหมด ถึงสุขแล้ว (อง.จตุกก.21/13/23)

ความเพียรถือได้ว่าเป็นเครื่องให้ถึงความสำเร็จ ตามหลักธรรมในข้ออธิบาท 4 คือคุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย

1. ฉันทะ ความพอใจ คือ ความต้องการที่จะทำใ้ใจรักที่จะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอและปรารถนาจะทำให้ได้ผลดีดียิ่งๆ ขึ้นไป

2. วิริยะ ความเพียร คือ ขยันหมั่นประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทน เอาธุระ ไม่ทอดทิ้ง

3. จิตตะ ความคิดมุ่งไป คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำสิ่งนั้นด้วยความคิด เอาจิตฝึกใฝ่ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไป อุทิศตัวอุทิศใจให้แก่สิ่งที่ทำ

4. วิมังสา ความไตร่ตรอง หรือ ทดลอง คอ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผลและตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผน วัตถุประสงค์แก้ไขปรับปรุง (ที.ปา. 11/231/233, อภิ.วิ.35/505/292) ดังความที่มีปรากฏในคัมภีร์ที่อาทิสสูตร แห่งคัมภีร์สังยุตตนิกาย มหาวรรค ความว่า พระผู้มีพระภาคตรัสว่า ภิกษุทั้งหลายแม่น้ำคงคาไหลไปสู่ทิศปราจีน ป่าไปสู่ทิศปราจีน หลากไปสู่ทิศปราจีน แม่น้ำใด ภิกษุก็ฉันทนั้นเหมือนกัน เมื่อเจริญอธิยาท 4 ประการ ทำอธิบาท 4 ประการให้มากย่อมโน้มไปสู่นิพพาน โน้มไปสู่นิพพาน โอนไปสู่นิพพาน (ส.ส. 15/246/258)

พระพุทธศาสนามองว่าในการทำสิ่งใดก็ตามจะขาดเสียไม่ได้คือการพากเพียรวิริยะอุตสาหะ เพื่อให้ได้มาซึ่งผลผลิต ดังพุทธภาษิตที่ปรากฏในอาฬวกสูตรแห่งคัมภีร์สังยุตตนิกายสคาถวรรคว่า

วิริเยน ทุกขมจเจติ ซึ่งแปลว่า บุคคล ล่วงทุกข์ได้ด้วยความเพียร (ส.ส.15/246/258) ยึดหลักการ คือ ความสุขแท้ อยู่ที่การทำงาน หรือ การทำงานคือการปฏิบัติธรรม ร่างกาย เคลื่อนไหว ใจเป็นสมาธิ ลงล้าคำนิยมผิดที่ว่า การทำงานเป็นความเหนื่อยยากและทุกข์ทนความขยันหมั่นเพียร เป็นคุณสมบัติพื้นฐานที่สำคัญอย่างยิ่ง

หลักอิทธิบาท 4 ธรรมเป็นเหตุนำไปสู่ความสำเร็จ คือ

1. ฉันทะ ความพอใจใคร่ในสิ่งนั้น หมายถึง ความต้องการที่จะทำ ความใฝ่ใจรักจะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอ และปรารถนาจะทำให้ได้ผลดียิ่งๆ ขึ้นไปเป็นอาการที่จิตใฝ่ปรารถนากำหนดสิ่งนั้นด้วยความสุจริต อยากทำสิ่งที่ดีงามเพื่อความถูกต้องเมื่อมีความใฝ่ใจก็就会有ความเพียรสร้างสรรค์ทำสิ่งนั้นให้สำเร็จลงได้

ฉันทะนี้เป็นคุณธรรมสำคัญในเบื้องต้นที่ผู้ปรารถนาความเจริญพึงทำให้เกิดมีในตน เพื่อขจัดความเกียจคร้านให้หมดไป แล้วใฝ่หาความเจริญก้าวหน้า หันมาเอาใจใส่ต่อกิจการที่สามารถทำให้สมความปรารถนาได้ ถ้าคนเราขาดฉันทะนี้แล้ว ก็เท่ากับว่าประสบความล้มเหลวตั้งแต่ต้น เพราะไม่ปรารถนาแม้แต่จะลองทำ คนที่ขาดฉันทะก็จะมีแต่ความหมดกำลังใจ เบื่องานใน หน้าที่ของตนเอง ทอดทิ้งงาน กลายเป็นคนจืดจาง ทำไม่จริง ทั้งงานนี้ คว่างานโน้น จนเอาดีไม่ได้สักอย่าง

2. วิริยะ เพียรประกอบสิ่งนั้น หมายถึง ความขยันหมั่นประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทน เอาธุระไม่ทอดทิ้ง เพียรประกอบความดี ความบากบั่นในการศึกษา เพียรในการระวัง และละอกุศล หรือเพียรในการทำและรักษากุศล ด้วยความกล้าหาญ

3. จิตตะ เอาใจฝักใฝ่ในสิ่งนั้น ไม่ว่างธุระ หมายถึง ความตั้งใจรับรู้ในสิ่งที่ทำและทำสิ่งนั้น ด้วยความคิด เอาจิตฝักใฝ่ ไม่ปล่อยจิตให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอย หมั่นใส่ใจในความดี มีความกระตือรือร้น สดชื่นในขณะที่ทำงานเสมอ

4. วิมังสา หมั่นตรองพิจารณาหาเหตุผลในสิ่งนั้น หมายถึง ความหมั่นใช้ปัญญาพิจารณา ใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผล โดยมีการวางแผน วัตถุประสงค์ หาวิธีแก้ไขปรับปรุงอยู่อยู่เสมอ เมื่อพิจารณาพบข้อบกพร่องของงาน ก็รีบแก้ไขทำให้ดียิ่งขึ้น

อิทธิบาท 4 ประการนี้ ท่านกำหนดเป็นหัวใจของผู้ต้องการความสำเร็จที่ต้องมีความเข้าใจ ตั้งใจ เต็มใจ และสนใจในสิ่งที่ทำนั้นๆ โดยสรุปเป็นคำคล้องจองเพื่อให้จำง่ายว่ามีใจรัก พากเพียรทำ เอาจิตฝักใฝ่ใช้ปัญญาสอบสวน(แก้ว ขจิตตชบ,2550: 92)

2.4.2 แนวคิดเกี่ยวกับหลักอารักขสัมปทา

อารักขสัมปทา เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าซึ่งว่าด้วยการถึงพร้อมด้วยการรักษา รู้จักคุ้มครอง เก็บรักษาโภคทรัพย์และผลงานที่ตนได้ทำได้ดีด้วยความขยันหมั่นเพียร โดยชอบธรรมด้วยกำลังงานของตน ไม่ให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมเสีย

อารักขสัมปทา ที่กล่าวไว้ในพระพุทธานุศาสนตามหลักพุทธธรรม คือ เมืองครั้งที่พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสกับมหาชนว่า กุลบุตรในโลกนี้มีโรคภัยที่หามาได้ด้วยความขยันหมั่นเพียรเก็บรวบรวมด้วยน้ำพักน้ำแรง อาบเหงื่อต่างน้ำ ประกอบด้วยธรรม ได้มาโดยเขารักษาคุ้มครองโรคภัยนั้นด้วยคิดว่า ทำอย่างไรโรคภัยเหล่านี้ของเราจึงจะไม่ถูกพระราชาริเฝ้าไม่ลัก ไฟไหม้ น้ำไม่พัดไป ทายาทผู้ไม่เป็นที่รักไม่ลักไป นี้เรียกว่า อารักขสัมปทา (อง.อรรถก.23/54/341)

หลักธรรมเกี่ยวกับอารักขสัมปทา

หลักกกุลจิรัฏฐิติธรรม 4 ในพุทธศาสนายังมีหลักธรรมที่สอนเกี่ยวกับการใช้ทรัพย์ การรักษาทรัพย์ การรู้จักซ่อมแซมของเก่านั้นคือ กุลจิรัฏฐิติธรรม 4 คือ ธรรมสำหรับดำรงความมั่งคั่งของตระกูลให้ยั่งยืนเหตุที่ทำให้ตระกูลมั่งคั่งอยู่ได้นาน ประกอบด้วย

การรู้จักคุ้มครองเก็บรักษาโรคภัยและผลงานที่ตนได้ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียรโดยชอบธรรม ด้วยกำลังงานของตน ไม่ให้เป็นอันตรายนั้น ดังเนื้อความที่พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสกับอนาถปิณฑิกเศรษฐีปรากฏในอาทิสสูตรแห่งคัมภีร์อังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาตว่า

...อริยสาวกย่อมป้องกันอันตรายที่เกิดจากไฟ น้ำ พระราชา โจร คนที่ไม่ชอบกัน หรือจากทายาท ทำตนให้ปลอดภัย นี่เป็นประโยชน์ที่ควรถือเอาจากโรคภัย 1. ญาณรู้เหตุของภัยของหมด รู้จักหาไว้ 2. ชินณปฏิสังขรณา ของเก่าของชำรุด รู้จักบูรณะซ่อมแซม 3. ปริमितปานโภชนา รู้จักประมาณในการกินการใช้ 4. อธิปจจสัลลวันตสถาปนา ตั้งผู้มีศีลธรรมเป็นพ่อบ้านแม่เรือน เมื่อได้ทรัพย์มาแล้วก็ต้องใช้ทรัพย์ที่ได้มานั้นให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวมด้วยจึงจะจัดเป็นการดำเนินชีวิตที่เกี่ยวข้องด้วยทรัพย์สินเงินทองที่ถูกต้องสมบูรณ์ ดังเนื้อความที่พระรัฐपालะกล่าวไว้ปรากฏในรัฐपालสูตรแห่งคัมภีร์มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปัณณาสก์ว่า

...อาตมาเห็นผู้คนที่มียศในโลกได้ทรัพย์เครื่องปลื้มใจแล้วไม่ยอมให้ (ใคร) เพราะความหลงได้ทรัพย์แล้ว เก็บ สะสมไว้ และปรารถนาความยิ่งๆ ขึ้นไป ฯลฯ

ทายาททั้งหลายก็ชนทรัพย์สมบัติของเขาไป ส่วนสัตว์ที่ตายไปก็ย่อมไปตามกรรม เมื่อตายไปทรัพย์ใดๆ คือ บุตร ภรรยา ทรัพย์ ข้าวของ เงินทอง และแวนแคว้นก็ติดตาม ไปไม่ได้ ทรัพย์ช่วยคนให้มีอายุยืนไม่ได้ทั้งช่วยคนให้ละความแก่ก็ได้ ฯลฯ

เพราะเหตุนี้แล ปัญญาเท่านั้นเป็นเหตุบรรลุนิพพาน ซึ่งเป็นที่สุดแห่งภพในโลกนี้ จึงประเสริฐกว่าทรัพย์

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ให้อธิบายไว้ว่าในพุทธธรรมว่า สาระความมุ่งหมายในพุทธธรรมของ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ อันเป็นมรรคในมัชฌิมาปฏิปทานั้นมิใช่เป็นมรรคาที่มุ่งเน้นสำหรับภิกษุสงฆ์เท่านั้น หากแต่กินความกว้างขวางครอบคลุมทั้งระบบพรหมจรรย์ และที่จะต้องเน้นให้เห็นชัดเจนก็คือ ศีล มิใช่หมายถึงความประพฤติดีงาม สุจริตทั้งกายและวาจาเท่านั้นแต่หมายถึงอาชีวะสุจริตด้วย

2.4.3 แนวคิดเกี่ยวกับหลักกัลยาณมิตตา

กัลยาณมิตตา เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าซึ่งว่าด้วยการคบคนดีเป็นมิตร รู้จักเสวนา คบหา ไม่คบไม่เอาอย่างผู้ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย เลือกเสวนาศึกษาเยี่ยงอย่าง ท่านผู้รู้ผู้ทรงธรรม ผู้ที่มีความสามารถ นำคบเคารพนับถือ กราบไหว้บูชา มีคุณสมบัติเกื้อกูลแก่อำชีพการงาน

กัลยาณมิตตา ทางด้านพระพุทธศาสนาตามหลักพุทธธรรม คือ พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสกับทีฆชาลยว่า กุลบุตรในโลกนี้วางตัวเหมาะสม เจริญ สนทนากับคนในหมู่บ้านหรือในนิคมที่ตนอาศัยอยู่ จะเป็นคหบดี บุตรคหบดี คนหนุ่มผู้เคร่งครัด หรือคนแก่ผู้เคร่งครัดก็ตาม ผู้ถึงพร้อมด้วยศรัทธา ถึงพร้อมด้วยศีล ถึงพร้อมด้วยจาคะ และถึงพร้อมด้วยจาคะ และถึงพร้อมด้วยปัญญา คอยศึกษาสัทธา สัมปทาของท่านผู้ถึงพร้อมด้วยศรัทธาตามสมควร คอยศึกษาศีลสัมปทาของท่านผู้ถึงพร้อมด้วยศีลตามสมควร คอยศึกษาจาคะสัมปทาของท่านผู้ถึงพร้อมด้วยจาคะตามสมควร และคอยศึกษาปัญญาสัมปทาของท่านผู้ถึงพร้อมด้วยปัญญาตามสมควร นี้เรียกว่ากัลยาณมิตตา (อง.อรรถก.23/54/341)

ดังความปรากฏในปฐมมิตตสูตร แห่งคัมภีร์อังคุตตรนิกาย อัฐกนิบาต ความตอนหนึ่งว่า ภิกษุทั้งหลาย มิตรประกอบด้วยองค์ 7 ประการ เป็นผู้ควรเสพองค์ 7 ประการอะไรบ้าง คือ 1. ให้สิ่งที่ให้ได้อย่าง 2. ทำสิ่งที่ทำได้ยาก 3. อดทนถ้อยคำที่อดทนได้ยาก 4. เป็นเผยความลับแก่เพื่อน 5. ปิดความลับของเพื่อน 6. ไม่ทอดทิ้งในยามวิบัติ 7. เมื่อเพื่อนสิ้นโรคสมบัติก็ไม่ดูหมิ่น (อง.สตตก. 23/54/56)

ดังความที่ปรากฏในสิงคาลกสูตร แห่งคัมภีร์ทีฆนิกาย ปาฏิกวรรค ว่าด้วยโทษแห่งการคบมิตรชั่ว ดังนี้

...คหบดีบุตร การหมกมุ่นในการคบคนชั่วเป็นมิตรโทษ 6 ประการนี้ คือ 1. เขามีนกเลงการพนันเป็นมิตรสหาย 2. เขามีนกเลงเจ้าชู้เป็นมิตรสหาย 3. เขามีนกเลงเหล่าเป็นมิตรสหาย 4. เขามีคนหลอกลวงเป็นมิตรสหาย 5. เขามีคนโกงเป็นมิตรสหาย 6. เขามีโจรเป็นมิตรสหาย เพื่อนในโรงสุราก็มี เพื่อนดีแต่พูดก็มี เมื่อมีเรื่องเกิดขึ้น ผู้ใดเป็นเพื่อนได้ ผู้นั้นจัดว่าเป็นเพื่อนแท้ คนมีมิตรชั่ว มีเพื่อนชั่ว มีมารยาทและความประพฤติชั่ว ย่อมเสื่อมจากโลกทั้งสอง คือ จากโลกนี้และจากโลกหน้า (ที.ปา. 11/252/206)

หลักการคบมิตรที่ดีนี้ พระพุทธศาสนายังได้สอนอีกว่า ในการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมนั้นเราจำเป็นต้องคบค้าสมาคมกับคนจำนวนมาก แต่ในการคบหานี้ก็ต้องเลือกคบบุคคลด้วยว่าดีหรือไม่ดี เป็นเพื่อนแท้หรือเพื่อนเทียม คำกล่าวที่ว่า เพื่อนกินหาง่าย เพื่อนตายหายาก ยังคงเป็นคำกล่าวที่ให้ข้อคิดเตือนใจ ได้ทุกยุคทุกสมัย พระพุทธศาสนาจึงให้แนวทางในการคบเพื่อนโดยให้ละเว้นเพื่อนที่เป็นคนเอาแต่ได้ ชักนำไปในทางเสื่อมเพราะบริโภคนิยมที่มีโทษและหากว่าหาเพื่อนที่บริโภคนิยมที่ไม่มีโทษไม่ได้เลย ก็ให้อยู่ตัวคนเดียวดีกว่า เพราะไม่ต้องกังวลเดือดร้อนจากทุกข์ที่เกิดเพราะการบริโภคนิยมที่มีโทษทั้งหลาย ในขุททกนิกาย จุฬนิเทศ พระสุตตันตปิฎกได้แสดงเรื่องนี้ไว้ว่า

บุคคลควรคบสหายผู้ประเสริฐสุด (หรือ) ผู้เสมอกัน ถ้าบุคคลไม่ได้สหายเหล่านี้พึงเป็นผู้บริโภคปัจจัย อันไม่มีโทษ ประพตอยู่ผู้เดียว เหมือนนอแรด (ขุ.จ.30/133/438)

นอกจากนี้ พระพุทธศาสนายังมองอีกว่า บุคคล 4 จำพวกนี้ พึงทราบว่าเป็นมิตรมีใจดี (มิตรแท้) คือ

1. มิตรมีอุปการะ
2. มิตรร่วมสุขร่วมทุกข์
3. มิตรแนะนำประโยชน์
4. มิตรมีความรักใคร่ (ที.ปา.11/260/209)

และบุคคลที่ไม่ใช่มิตรแท้ (มิตรเทียม) 4 จำพวกนี้ คือ

1. มิตรที่ถือเอาแต่ประโยชน์จากผู้อื่นอย่างเดียว
2. มิตรดีแต่พูด
3. มิตรพูดประจบ
4. มิตรชักนำในทางเสื่อม บัณฑิตรู้อย่างนี้แล้ว พึงเว้นให้ห่างไกล เหมือนคนเว้นทาง

มีภัยเฉพาะหน้าเสียฉนั้น (ที.ปา.11/259/209) ดังพุทธภาษิตที่ปรากฏในสังคาลสูตร แห่งคัมภีร์ทีฆนิกายปาฏิการวรรคความว่า

...บัณฑิตรู้อย่างนี้แล้ว พึงเข้าไปคบหาด้วยความจริงใจเหมือนมารดาคบหาบุตรผู้เกิดแต่อก ฉะนั้น

คฤหัสถ์ในตระกูล ผู้สามารถครั้งรวบรวมโภคทรัพย์ได้ อย่างนี้แล้ว พึงแบ่งโภคทรัพย์ออกเป็น 4 ส่วน คือ ส่วนหนึ่งใช้สอย 2 ส่วนใช้ประกอบการงาน ส่วนที่ 4 เก็บไว้ด้วยหมายใจว่าจะใช้ในยามมีอันตรายจึงผูกมิตรไว้ได้ (ที.ปา.11/265/211-212)

หลักธรรมเกี่ยวกับกัลยาณมิตตตา

ก.หลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ประการ คือ ผู้มีคุณธรรมของมิตรที่ดีหรือครูที่ดี 7 ประการได้แก่

1. เป็นผู้น่ารัก (ปิโย) คือ เป็นผู้ที่มีจิตใจก่อปรด้วยเมตตากรุณาเพรหมวิหาร ไม่ผูกพยาบาท ไม่ผูกใจเจ็บ หรือ ไม่เกรี้ยวกราด รู้จักให้อภัยเป็นที่สบายใจแก่ผู้เข้าไปพบหา

2. เป็นผู้แนะนำการบูชา (ครุ) คือ เป็นผู้ที่สามารถเอาเป็นที่พึ่งอาศัย เป็นที่พึ่งทางใจ อบอุ่นใจ แก่ผู้อยู่ในปกครอง และ/หรือศิษยานุศิษย์ จึงเป็นผู้นำนำเทิดทูน และนำการบูชา

3. เป็นผู้่านับถือ น่าเจริญใจ (ภาวนีโย) ด้วยว่าเป็นผู้ฝึกฝนอบรมตนมาดีแล้ว ควรแก่การยอมรับและยกย่องนับถือ เอาเป็นเยี่ยงอย่างได้เป็นผู้อันใครๆ เอ่ยอ้างถึงได้อย่างสนิทใจ และภาคภูมิใจว่า ท่านผู้นี้เป็นผู้บังคับบัญชา หรือเป็นครูอาจารย์ของเรา

4. เป็นผู้รู้จักพูดจา โดยมีเหตุผล และหลักการ (วัตตา) รู้จักชี้แจงแนะนำให้ผู้อื่นเข้าใจดี แจ่มแจ้ง เป็นที่ปรึกษาที่ดี เป็นครู ผู้สอนที่ดี หรือผู้ได้มาคบค้าสมาคมด้วย ตามฐานะ

5. เป็นผู้อดทน ต่อถ้อยคำที่ล่วงเกิน วิพากษ์วิจารณ์ ชักถาม หรือขอปรึกษาหารือ ขอให้คำแนะนำต่างๆ ได้ (วจนักขโม)

6. สามารถแถลงชี้แจงเรื่องที่ลึกลับ หรือเรื่องที่ยุ่งยากซับซ้อนให้เข้าใจอย่างถูกต้องและตรงประเด็นได้ สามารถแนะนำสั่งสอนพระธรรมวินัย ทั้งที่ตื่น และที่ลึกลับ ให้เข้าใจและให้สามารถนำไปปฏิบัติให้เห็นผลจริงจังได้ (คัมภีร์ธรรมาสังกัถะ กถิง กัตตา)

7. ไม่ชักนำไปในอณูฐานะ (โน จัญญานะ นิโยชเย) คือไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมหรือไปในทางที่เหลวไหล ไร้สาระ หรือที่เป็นโทษเป็นความทุกข์เดือนร้อน

ข. มงคลสูตร 38 เป็นอีกหนึ่งหลักธรรมซึ่งเป็นธรรมอันนำมาซึ่งความสุขความเจริญเรียกเต็มว่า อุดมมงคล คือมงคลอันสูงสุด ดังตัวอย่างคำสอนที่ว่า อเสวนา จ พาลานํ ปณฺธิตานญจ เสวนา หมายถึง การไม่คบคนพาล คบแต่บัณฑิต (ขุ.สุ.25/317/376)

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตกรุงสาวัตถี ครั้นนั้น เมื่อราตรีผ่านไปเทวดาองค์หนึ่งมีวรรณะงดงามยิ่งนัก เปร่งรัศมีให้สว่างไปทั่วพระเชตวัน เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับถวายอภิวัตแล้วยืนอยู่ ณ ที่สมควรได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคด้วยคาถาว่า เทวดาและมนุษย์จำนวนมาก ต่างมุ่งหวังความสุขสวัสดีร่วมกันคิดถึงเรื่องมงคล ของพระองค์ตรัสบอกมงคลอัน สูงสุดด้วยเถิด

...พระผู้มีพระภาคจึงตรัสตอบดังนี้ 1. การไม่คบคนพาล 2. การคบแต่บัณฑิต 3. การบูชาคนที่ควรบูชา 4. การอยู่ในถิ่นที่เหมาะสม 5. การได้สร้างบุญไว้ในปางก่อน 6. การตั้งตนไว้ชอบ 7. ความเป็นพหูสูต 8. ความเป็นผู้มีศีลปะ 9. วินัยที่ศึกษามาดี 10. วาจาสุภาพ 11. การบำรุงมารดาบิดา 12. การสงเคราะห์บุตร 13. การสงเคราะห์ภรรยา 14. การงานที่ไม่อาภูล 15. การให้ทาน 16. การประพฤติธรรม 17. การสงเคราะห์ญาติ 18. การงานที่ไม่มีโทษ 19. การงดเว้นจากบาป 20. การเว้นจากการดื่มน้ำเมา 21. ความไม่ประมาทในธรรม 22. ความเคารพ 23. ความถ่อมตน 24. ความสันโดษ 25. ความกตัญญู 26. การพึงธรรมตามกาล 27. ความอดทน 28. ความเป็นคนว่าง่าย 29. การพบเห็นสมณะ 30. การสนทนาธรรมตามกาล 31. การเผาะผลาญบาป 32. การประพฤติพรหมจรรย์ 33. การเห็นอริยสัจ 34. การทำนิพพานให้แจ้ง 35. จิตของผู้อื่นที่ถูกโลกธรรมกระทบแล้วไม่หวั่นไหว 36. จิตไม่เศร้าโศก 37. จิตปราศจากธุลี 38. จิตเกษม

...เทวดาและมนุษย์ทำมงคลดังกล่าวมานี้แล้วไม่พ่ายแพ้ข้าศึกทั้งปวง ย่อมถึงความสวัสดิ์ในที่ทุกสถาน ทั้ง 38 ประการนั้น เป็นมงคลอันสูงสุด ของเทวดาและมนุษย์เหล่านั้น (ขุ.ขุ.25/5/6)

แก้ว ชิตตะขบ (2550:100) กล่าวว่า การรู้จักเลือกคบคน กล่าวในเชิงปฏิบัติได้ดังนี้

1. การเลือกคบคนแต่คนดีมีศีลธรรม หลีกเว้นคนชั่ว
2. การไปมาหาสู่ และสนทนากับผู้ใหญ่มีกุศลธรรม
3. การยินดีรับฟังคำแนะนำและปฏิบัติตามคำแนะนำของผู้ใหญ่

4. การไม่ยอมทำตามคำแนะนำของเพื่อนที่ชักชวนไปในทางเสียหาย
5. การเลือกเฉพาะสตรีหรือบุรุษผู้มีคุณธรรมเป็นภรรยาหรือสามี
6. การไม่เชื่อใจ และวาจาของคนง่าย ๆ โดยไม่พิจารณาให้รอบคอบ

2.4.4 แนวคิดเกี่ยวกับหลักสมชีวิตา

สมชีวิตา เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าซึ่งว่าด้วยการเลี้ยงชีวิตพอดี รู้จักกำหนดรายได้ รายจ่าย เป็นอยู่พอดีสมรายได้ ไม่ให้ฝืดเคืองหรือฟุ่มเฟือยให้รายได้เหนือรายจ่ายมีประหยัดเก็บไว้

กล่าวคือ สมชีวิตา เป็นการเลี้ยงชีวิตตามสมควร แก่กำลังทรัพย์ที่หามาได้ไม่ให้ฝืดเคืองนัก ไม่ให้ฟุ่มเฟือยนัก สมชีวิตาเน้นหนักไปในด้านการเลี้ยงชีวิต คือจักเลี้ยงชีวิตอย่างไรจึงจะจัดว่าเหมาะสม การเลี้ยงชีวิตที่เหมาะสมนั้น จะต้องดูความเป็นอยู่และฐานะของแต่ละบุคคลเป็นสำคัญ การดำเนินชีวิตไปตามกำลังฐานะของตนเองไม่ควรทะยานให้เกินฐานะตนเองทำให้ชีวิตเป็นไปอย่างเรียบง่าย มีความพอดี

สมชีวิตา ทางด้านพระพุทธศาสนาตามหลักพุทธธรรม คือ พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสกับทีฆชาณูว่า กุลบุตรในโลกนี้รู้ทางเจริญแห่งโภคทรัพย์แล้วเลี้ยงชีพแต่พอเหมาะ ไม่ให้ฟุ่มเฟือยนัก ไม่ให้ฝืดเคืองนักคิดว่า ด้วยการใช้จ่ายอย่างนี้ รายรับของเราจักเกินรายจ่าย และรายจ่ายของเราจักไม่เกินรายรับเปรียบเหมือนคนชั่งของ หรือลูกมือของคนชั่งของ ยกตราชั่งขึ้นดูก็รู้ได้ว่าต้องลดลงเท่านี้ หรือเพิ่มขึ้นเท่านี้ ฉะนั้น กุลบุตรก็ฉันทันนั้นเหมือนกัน รู้ทางเจริญแห่งโภคทรัพย์และทางเสื่อมแห่งโภคทรัพย์แล้วเลี้ยงชีพแต่พอเหมาะ ไม่ให้ฟุ่มเฟือยนักไม่ให้ฝืดเคืองนักด้วยคิดว่า ด้วยการใช้จ่ายอย่างนี้ รายรับของเราจักเกินรายจ่ายและรายจ่ายของเราจักไม่เกินรายรับ ถ้ากุลบุตรนี้มีรายรับน้อยแต่เลี้ยงชีพอย่างฟุ่มเฟือย ก็จะมีผู้กล่าวหาเขาได้ว่ากุลบุตรผู้นี้ใช้จ่ายโภคทรัพย์เหมือน คนเกิดผลมะเดื่อ (อง.อฏฐก.อ. 3/266) ถ้ากุลบุตรนี้มีรายรับมาก แต่เลี้ยงชีพอย่างฝืดเคือง ก็จะมีผู้กล่าวหาเขาได้ว่ากุลบุตรผู้นี้จักตายอย่างไม่สมฐานะ แต่เพราะกุลบุตรนี้รู้ทางเจริญแห่งโภคทรัพย์และทางเสื่อมแห่งโภคทรัพย์แล้วเลี้ยงชีพแต่พอเหมาะ ไม่ให้ฟุ่มเฟือยนัก ไม่ให้ฝืดเคืองนักด้วยคิดว่า ด้วยการใช้จ่ายอย่างนี้ รายรับของเราจักเกินรายจ่ายและรายจ่ายของเราจักไม่เกินรายรับ นี้เรียกว่า สมชีวิตา (อง.อฏฐก.23/54/341)

หลักธรรมเกี่ยวกับหลักสมชีวิตา

หลักการเกี่ยวกับการเลี้ยงดูชีวิตแต่พอดี พระพุทธศาสนายังได้สอนอีกว่า สุขอันชอบธรรมที่ผู้ครองเรือนควรมี คือ สุขของคฤหัสถ์ (อง.จตุกก 21/62/90)

1. อตตติสุข สุขเกิดจากความมั่งคั่ง คือ ความภูมิใจ เอิบอิมใจ ว่าตนมีโภคทรัพย์ที่ได้มาด้วยน้ำพักน้ำแรงความขยันหมั่นเพียรของตน และโดยชอบธรรม
2. โภคสุข สุขเกิดจากการใช้จ่ายทรัพย์ คือ ความภูมิใจ เอิบอิมใจ ว่าตนได้ใช้ทรัพย์ที่ได้มาโดยชอบนั้น เลี้ยงชีพ เลี้ยงผู้ควรเลี้ยง และบำเพ็ญประโยชน์

3. อนุสนธิ์ สุขเกิดจากความไม่เป็นหนี้ คือ ความภูมิใจ เอิบอ้อมใจ ว่าตนเป็นไทไม่มีหนี้สินติดค้างใคร

4. อนุวัชสุข สุขเกิดจากความประพฤติไม่มีโทษ คือ ความภูมิใจ เอิบอ้อมใจ ว่าตนมีความประพฤติสุจริต ไม่บกพร่องเสียหาย ใคร ๆ ดิเตือนไม่ได้ ทั้งทางกาย ทางวาจา และทางใจ

นอกจากที่แบ่งเป็น 4 อย่างข้างต้นแล้วนั้น ความสุข ซึ่งจัดเป็นสังขยอปปราณของมนุษย์ทั้งหลายยังจำแนกได้อีกเป็น 2 อย่าง ตามสภาพที่เกิดขึ้น คือ 1. กายิกสุข สุขที่เกิดขึ้นทางกาย และ 2. เจตสิกสุข สุขที่เกิดขึ้นทางใจ ซึ่งความสุขทั้งสองนี้พระพุทธศาสนาองว่าความสุขทางใจสำคัญกว่าความสุขทางกายดังพุทธพจน์ในคัมภีร์อังคุตตรนิกาย ทุกนิบาต ว่า “สุข 2 อย่าง คือ 1.สุขทางกาย 2. สุขทางใจ บรรดาสุข 2 อย่างนี้ สุขทางใจเป็นเลิศ” (อง.ทก.20/71/103)

สรุปได้ว่าหลักทฤษฎีธรรมมีกัตถประโยชน์ 4 ซึ่งเป็นหลักปฏิบัติให้การดำเนินชีวิตที่ดีงาม ได้รับประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่นทั้งในปัจจุบันและในโลกหน้าแล้ว ยังมีหลักพุทธธรรมอีกมากที่สามารถน้อมนำมาปฏิบัติเพื่อเป็นการช่วยส่งเสริมให้เข้าถึงประโยชน์สูงสุดและจุดหมายสูงสุดตามหลักพระพุทธศาสนาต่อไปได้

ที่กล่าวมาข้างต้นนี้จะเห็นได้ว่า หลักการเกี่ยวกับความพอเพียงในพระพุทธศาสนามีอยู่ว่า จะต้องบริโภควัตถุด้วยหลักการที่เรียกว่า โยนิโสมนสิการ คือ พิจารณาให้ละเอียดถี่ถ้วน แยกกาย ครอบรอบ ครอบด้าน คำนึงถึงหลักคุณค่าแท้และคุณค่าเทียม พิจารณาด้วยปัญญาก่อนแล้วจึงบริโภคใช้สอยตามหลักของการบริโภคปัจจัย 4 คือ เครื่องนุ่งห่ม อาหาร ที่อยู่อาศัยและยารักษาโรค ดังที่พระธรรมปิฎกได้ให้ทัศนะไว้อย่างน่าสนใจว่า คุณค่าแท้นั้นนอกจากจะเป็นประโยชน์แก่ชีวิตอย่างแท้จริงแล้ว ยังเกื้อกูลแก่ความเจริญงอกงามของกุศลธรรม เช่น ความมีสติ เป็นต้น ทำให้พ้นจากความเป็นทาสของวัตถุเพราะเป็นการเกี่ยวข้องกับปัญญา และมีขอบเขตอันเหมาะสม มีความพอเหมาะพอดีต่างจากคุณค่าพอกเสริมด้วยตัณหา ซึ่งไม่ค่อยเกื้อกูลแก่ชีวิต บางที่เป็นอันตรายแก่ชีวิต ทำให้อกุศลธรรม เช่น ความโลภ ความมัวเมา ความริษยา มานะ ทิฐิ ตลอดจน การยกตนข่มผู้อื่นเจริญขึ้น ไม่มีขอบเขต และเป็นไปเพื่อการแก่งแย่งเบียดเบียน ตัวอย่างเช่น อาหารที่กินด้วยปัญญาเพื่อคุณค่าแท้มีอหนึ่งราคาสิบบาท อาจมีคุณค่าแก่ชีวิตร่างกายมากกว่าอาหารมื้อเดียวราคาหนึ่งพันบาทที่กินด้วยตัณหาเพิ่มเสริมราคาของตัวตน และหน้าซ้าอาจเป็นอันตรายแก่ร่างกาย (ม.มู.12/11/12,ส.ม. 19/414/113)

เรื่องการจัดจกพอประมาณการใช้จ่ายนี้เกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กับการ พอเพียงเป็นเรื่องของจิตใจ และการยับยั้งใจมิให้ตกเป็นทาสของวัตถุและสิ่งยั่วเย้าความกระหายและความต้องการต่าง ๆ อย่างไรก็ตามความพอประมาณและความพอดีของบรรพชิต ก็สามารถที่จะนำมาเป็นแนวทางในการบริโภค ไม่ว่าจะเป็นภิกษุหรือภิกษุณีใด ๆ ของฆราวาสก็ได้ หากการบริโภคนั้นเป็นไปเพื่อคุณภาพของชีวิต คือ จุดที่ความพึงพอใจบรรจบทุกคุณภาพของชีวิต ในแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงให้ความสำคัญกับการ

พอประมาณในการบริโภคเป็นอย่างมาก แสดงให้เห็นถึงความพอประมาณ ประหยัด มัธยัสถ์ ความไม่ฟุ้งเฟ้อ สุร่ยสุร่าย ประหยัดอดออม

อย่างไรก็ตามเกี่ยวกับความพอเพียงนั้น มนุษย์จะต้องระวางความพอเพียงทางด้านจิตใจ ที่เรียกว่าสันโดษด้วย เพราะความสุขสบายจะทำให้เฉื่อยชา ไม่ขยัน ต้องยึดหลักของพระพุทธศาสนา ที่ว่าให้สันโดษในวัตถุ แต่ไม่ให้สันโดษในกุศลธรรม ดังที่พระองค์ตรัสไว้ในอุปัฏฐาตสูตรว่า ภิกษุทั้งหลายเรารู้ทั่วถึงธรรม 2 ประการ คือ 1. ความไม่สันโดษเพียงแต่กุศลธรรมทั้งหลาย 2. ความไม่ห่อถอกในการบำเพ็ญเพียร (อง.ทก.20/5/61)

กล่าวคือ ในการดำเนินชีวิตในสังคมนั้น ให้พอเพียงทางเศรษฐกิจ หรือวัตถุแต่ไม่ให้พอเพียงทางด้านปัญญา การพัฒนาจิตใจให้เจริญยิ่งขึ้นไปอีกประเด็นหนึ่งคือ ความพอเพียงยึดหลักทางสายกลาง คือไม่มากจนเกินไปไม่น้อยจนเกินไป ในการดำรงชีวิตให้สามารถพึ่งตนเองได้ ในทางพระพุทธศาสนาเปรียบได้กับหลักธรรมที่ว่า มัชฌิมาปฏิปทา เพราะเป็นข้อปฏิบัติอันดีที่จะนำไปสู่จุดหมายแห่งความหลุดพ้นอิสระ ดับทุกข์ ปลอดภัย ไม่ติดข้อง (ม.ม.12/149/123,ที่.ม.10/299/348) ดังตัวอย่างหนึ่งเกี่ยวกับความสันโดษที่ปรากฏในจุฬาหัตถิปโทปมสูตร แห่งคัมภีร์มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก ความตอนหนึ่งว่า

ภิกษุหนึ่งเป็นผู้สันโดษด้วยจีวรพอกุ้มร่างกายและบิณฑบาตพอกุ้มท้องเธอไป ณ ที่ใด ๆ ก็ไปได้ทันที นกมีปีกจะบินไป ณ ที่ใด ๆ ก็มีแต่ปีกของมันเป็นภาระบินไปมันฉันทใด ภิกษุหนึ่งเหมือนกันเป็นผู้สันโดษด้วยจีวรพอกุ้มร่างกายและบิณฑบาตพอกุ้มท้องเธอจะไป ณ ที่ใด ๆ ก็ไปได้ทันที ภิกษุหนึ่งประกอบด้วยอริยสีลชั้นนี้แล้ว ย่อมเสวยสุขอันไม่มีโทษภายใน (ม.ม.12/294/325)

อีกตัวอย่างหนึ่งที่เห็นได้ชัดเจนถึงประโยชน์ของการเลี้ยงชีวิตแต่พอดี คือ รู้จักกำหนดรายได้และรายจ่ายเป็นอยู่พอดีสมรายได้มิให้ฝืดเคืองหรือฟุ่มเฟือยให้รายได้เหนือรายจ่ายมีประหยัดเก็บไว้ดังปรากฏในโภคสูตร แห่งคัมภีร์อังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต ความตอนหนึ่งว่า โภคทรัพย์มีอานิสงส์ 5 ประการ คือ 1. บุคคลอาศัยโภคทรัพย์จึงบำรุงตนบริหารให้เป็นสุขโดยชอบ 2. บุคคลอาศัยโภคทรัพย์จึงบำรุงบิดามารดา บริหารให้เป็นสุขโดยชอบ 3. บุคคลอาศัยโภคทรัพย์จึงบำรุงบุตร ภรรยา ทาส กรรมกร และคนใช้ บริหารให้เป็นสุขโดยชอบ 4. บุคคลอาศัยโภคทรัพย์จึงบำรุงมิตรอำมาตย์ บริหารให้เป็นสุขโดยชอบ 5. บุคคลอาศัยโภคทรัพย์จึงบำเพ็ญทักษิณาในสมณพราหมณ์ซึ่งมีผลมากเป็นไปเพื่อให้ได้อารมณ์ดีมีสุขเป็นผลให้เกิดในสวรรค์ (อง.ปญจก.22/227/369)

2.6 ข้อมูลพื้นที่วิจัย

ประวัติความเป็นมาของชุมชนสหกรณ์บ้านมั่นคงเมืองสาขลา

ประวัติความเป็นมาของชุมชนสหกรณ์บ้านมั่นคงเมืองสาขลา จำกัด ตั้งอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสาขลา (หลังโรงพยาบาลพุทธมณฑล) อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

(รัฐพล กรธีระธาดา 2563) เดิมทีชุมชนดั้งเดิมอาศัยอยู่ในที่ดินวัดมกุฏกษัตริยารามการจ่ายค่าเช่ารายปีกับนายกong(ผู้เก็บค่าเช่า) แต่ไม่มีใบเสร็จ มาประมาณเกือบ 80 ปี จนกระทั่งในปี 2558 วัดพระมกุฏ ได้มีการแจ้งประชาชนในพื้นที่ว่าจะดำเนินการเวนคืนที่ดินเพื่อดำเนินการตามแผนของทางวัด โดยบ้านที่มีสัญญาเช่าได้มีการพูดคุยกับทางตัวแทนเจ้าของที่ดินในการรื้อย้ายบ้านจำนวน 5 หลังคาเรือน และได้ตกลงว่าจะรื้อย้าย แต่มีบ้านที่อยู่ในพื้นที่แต่ไม่มีสัญญาเช่าอีกจำนวน 56 ครั้วเรือน ที่ทางผู้แทนวัดจะดำเนินการตามกฎหมายในการฟ้องศาลเพื่อสั่งให้บ้านที่เหลือนี้ออน(ซึ่งถูกกำหนดทางกฎหมายว่าเป็นบริวารของ 5 หลังที่มีสัญญาเช่า) และอยู่ในขั้นตอนการดำเนินการตามกฎหมาย ทำให้มีประชาชนจำนวน 60 ครอบครัว ได้รับผลกระทบจากการเวนคืนที่ดินครั้งนี้ และกลุ่มผู้เดือดร้อนที่ถูกไล่อื้อ ได้ดำเนินการติดต่อหน่วยงานต่างๆ เพื่อขอความช่วยเหลือ และได้มีการตั้งกลุ่มออมทรัพย์ขึ้นมาเพื่อแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยของคนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลศาลายา ในเดือนกุมภาพันธ์ ปี 2558 โดยเครือข่ายสหพันธ์พัฒนาองค์กรชุมชนคนจนเมืองแห่งชาติ(สอช.จังหวัดนครปฐม)/สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(พอช.) โดยมีการพูดคุยแนวทางร่วมกันว่าจะดำเนินการตามโครงการบ้านมั่นคง โดยมีกลุ่มผู้เดือดร้อนที่สำรวจพบ 3 ประเภท คือ 1. ถูกไล่อื้อจากการเวนคืนที่ดิน 2. อาศัยรูก้ำในเขตชลประทาน และ 3. บ้านเช่าในพื้นที่ระยะเวลานาน

โดยจุดประสงค์แรกของกลุ่มคือ จะดำเนินการในการต่อสู้เพื่ออยู่อาศัยในที่ดินเดิมดำเนินการตามขั้นตอนต่างๆ ได้ระยะเวลาหนึ่ง จนได้มีการพูดคุยกับไวยาวัจกร วัดพระมกุฏกษัตริยาราม ว่าชุมชนไม่สามารถดำเนินการในพื้นที่ได้ จึงมีการสำรวจที่ดินที่สามารถรองรับผู้เดือดร้อนจำนวน 60 คนได้ พบที่ดินวัดสุวรรณาราม โดยได้มีการพูดคุยกับทางองค์การบริหารส่วนตำบลศาลายาและเจ้าอาวาสวัดสุวรรณาราม โดยมีเป้าหมายใช้ที่ดิน 8 ไร่ แปลงหลังโรงพยาบาลพุทธมณฑลติดกับแปลงที่ดินที่องค์การบริหารส่วนตำบลศาลายาขอใช้อยู่ แต่พอเข้าไปสำรวจแปลงที่ดินพบผู้อยู่อาศัยเดิมอยู่แล้ว 4 ครั้วเรือน และจากการเจรจากับทางผู้อยู่อาศัยเดิมในพื้นที่ เจ้าอาวาสวัดสุวรรณาราม นายกองค์การบริหารส่วนตำบลศาลายา สรุปรตรงกันว่า แปลงเป้าหมายเดิมจะใช้เวลาและมีความยากในการดำเนินการขอใช้ที่ดิน จึงให้ยับเข้ามาใช้ที่ดินที่องค์การบริหารส่วนตำบลศาลายามีแผนจะสร้างศูนย์เด็กเล็กแต่ยังไม่ได้ดำเนินการ โดยทาง อบต.แบ่งแปลงจำนวน 6 ไร่ ให้ชุมชนดำเนินการ และในปัจจุบันได้มีการเปิดเวทีการใช้ที่ดินแปลงดังกล่าว โดยการเชื่อมโยงการทำงานกับทางหน่วยงานของจังหวัดนครปฐมและภาคส่วนต่างๆ ให้เกิดการรับรองโครงการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย

1. เจ้าอาวาสวัดสุวรรณาราม มีบทบาทในการอนุญาตให้เช่าที่ดินวัดในการดำเนินการโครงการบ้านมั่นคง
2. ศูนย์ดำรงธรรม มีบทบาทในการสนับสนุนการร่วมจัดหาที่ดินรองรับการแก้ปัญหา
3. องค์การบริหารส่วนตำบลศาลายา มีบทบาทสนับสนุนการพัฒนากระบวนการสร้างพื้นฐาน

4. สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครปฐม มีบทบาทในการดำเนินการอนุญาตให้ใช้ที่ดินระยะยาว

5. ปลัดอำเภอพุทธมณฑล มีบทบาทในการสนับสนุนการร่วมจัดหาที่ดินรองรับการแก้ปัญหา

6. เครือข่ายสหพันธ์พัฒนาองค์กรชุมชนคนจนเมืองแห่งชาติ (สอช.พม.) มีบทบาทสนับสนุนการทำงานของชุมชน

7. คสช. มีบทบาทในการสนับสนุนการร่วมจัดหาที่ดินรองรับการแก้ปัญหา

8. สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(พอช.) มีบทบาท ในการสนับสนุนการแก้ไขปัญหาผู้เดือดร้อนด้านที่อยู่อาศัย สนับสนุนงบประมาณและกระบวนการทำงาน

ร่วมกันดำเนินการดำเนินการตามแนวทางโครงการบ้านมั่นคง สหกรณ์บ้านมั่นคงเมืองศาลายา จำกัด เพื่อแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัย จัดระบบที่เป็นการอยู่ร่วมกันและการสร้างโอกาส สร้างทุนชุมชนสวัสดิการคน หลักประกันบ้านมั่นคงของชุมชน เพื่อสร้างให้ชุมชนเข้มแข็ง และได้วางเกณฑ์การอยู่ร่วมกันในชุมชน ดังนี้

1. ช่วยกันดูแลความสะอาดของชุมชนและช่วยกันดูแลความปลอดภัยกันภายในชุมชน
2. ไม่ทะเลาะวิวาทกัน หรือส่งเสียงดังรบกวนผู้อื่น
3. ห้ามยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด และห้ามเล่นการพนันทุกชนิด
4. บ้านที่มีสัตว์เลี้ยงจะต้องควบคุมดูแลไม่ให้ไปเกิดปัญหาความเดือดร้อนกับผู้อื่น
5. ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน

และร่วมกันดำเนินการตามแนวทางโครงการบ้านมั่นคง สหกรณ์บ้านมั่นคงเมืองศาลายา จำกัด เพื่อแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัย และได้วางเกณฑ์การได้รับสิทธิการเช่าที่ดินวัดของชุมชน ดังนี้

1. ห้ามทำบ้านเช่า
2. ห้ามขายสิทธิ์ต่อให้ผู้อื่น นอกจากขายคืนกับทางสหกรณ์เท่านั้น
3. ห้ามต่อเติมบ้านที่อยู่อาศัย
4. ดูแลรักษาที่ดินของวัด

โดยได้กำหนดหลักประกันบ้านมั่นคงของชุมชน เพื่อสร้างให้ชุมชนเข้มแข็ง ซึ่งสมาชิกจะได้รับการคุ้มครองสวัสดิการ

2.6 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สิงหนาท ประศาสน์ศิลป์ (2559) ได้วิจัย เรื่องการดำเนินชีวิตที่มีความสุขของข้าราชการพลเรือนวัยเกษียณ ตามแนวทางพุทธบูรณาการ ผลการวิจัย พบว่า บทบาทของข้าราชการพลเรือนวัยเกษียณที่มีต่อสังคม เช่น ต่อครอบครัว ต่อการสนับสนุน และเผยแผ่ศาสนา และการดำเนินชีวิต ของข้าราชการพลเรือนวัยเกษียณตามหลักทั่วไปในด้านการดูแลสุขภาพ การปฏิบัติตนต่อครอบครัวและ

สังคม และกล่าวถึงปัญหาผลกระทบจากการเกษียณ ที่แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ปัญหาด้านสุขภาพ ปัญหาด้านเศรษฐกิจ และปัญหาด้านสังคมและจิตวิทยา ในส่วนองค์ความรู้ ได้แก่ BMS MODEL โดย B ย่อมาจาก Body Happiness หมายถึง สุขกาย M ย่อมาจาก Mental Happiness หมายถึง สบายใจ S ย่อมาจาก Spiritual Happiness หมายถึง ไร้กังวล ซึ่งเป็นหลักการเพื่อให้ข้าราชการพลเรือนวัยเกษียณได้นำมาใช้ปฏิบัติเพื่อดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข

วิไลวรรณ อาจารย์ยานนท์ (2559) ได้ศึกษาคุณิพนธ์ เรื่อง รูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขตามหลักพุทธธรรมสำหรับผู้สูงอายุ พบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการ 2 ด้าน คือ ความต้องการความสุขกาย และความต้องการความสุขใจ และปัญหาอุปสรรคที่ทำให้ผู้สูงอายุไม่มีความสุขคือ อุปสรรคทางกาย และอุปสรรคทางใจ ในส่วนรูปแบบในการดำเนินชีวิตที่ผู้สูงอายุคาดหวังหลังวัยเกษียณ ได้จากการบูรณาการองค์ความรู้จากการศึกษาการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ แบ่งเป็น 2 รูปแบบ คือ 1. รูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขตามหลักพุทธธรรม และ 2. รูปแบบการดำเนินชีวิตประจำวันอย่างมีความสุขตามหลักพุทธธรรมสำหรับผู้สูงอายุ เป็นคำย่อ GAPPSIDE

ทิพวรรณ สุธานนท์ (2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขของผู้สูงอายุ” ผลการวิจัยพบว่าผู้สูงอายุมีสภาพปัญหา 4 ด้านคือ 1. ด้านร่างกาย 2. ด้านจิตใจ 3. ด้านสังคมและการอยู่ร่วมกัน 4. ด้านเศรษฐกิจและรายได้สำหรับผู้สูงอายุกลุ่มตัวอย่างก็มีอาการของโรคต่างๆที่พบในวัยสูงอายุแต่ส่วนใหญ่มีบุคลิกภาพที่กระฉับกระเฉงไม่ปรากฏปัญหาอารมณ์ทางลบเช่นอารมณ์เหงาเศร้าเบื่อหน่ายว่าเหวและมีความสามารถในการพึ่งตนเองได้เป็นอย่างดีจากการศึกษาหลักพุทธธรรมสำหรับการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุพบว่าหลักธรรมที่นำมาใช้มีดังนี้ 1. ด้านร่างกายได้แก่หลักอริยสัจ 4 ไตรลักษณ์ชั้น 5 และหลักอายุวัฒนธรรม 2. ด้านจิตใจได้แก่บุญกิริยาวัตถุ 3 อิทธิบาท 4 สติปัฏฐาน 4 และมรณสติ 3. ด้านสังคมได้แก่โลกธรรม 8 พรหมวิหาร 4 กัลยาณมิตรตตาคันติและโสรัจจะ 4. ด้านเศรษฐกิจได้แก่ละเว้นอบายมุขที่กฎฐัมมิกัตถประโยชน์และสันโดษ

ชยุต พันธุ์แก้วทอง (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการดำเนินชีวิตด้วยหลักพุทธธรรมจากวรรณกรรมสี่แผ่นดิน ผลการวิจัยพบว่า 1. วรรณกรรมสี่แผ่นดินมีหลักพุทธธรรมคำสอนสำคัญของพระพุทธศาสนาที่บุคคลพึง นำไปประพฤติปฏิบัติได้แก่ ไตรลักษณ์โยนิโสมนสิการ มรณสติพรหมวิหารธรรม อิทธิบาทธรรม และ ทิศา 6 ซึ่งหลักพุทธธรรมเหล่านี้พลอยตัวละครเอกของเรื่องน้อมนำมาประพฤติปฏิบัติในการเรียนรู้ วิธีการใช้ชีวิตเพื่อพัฒนาตนเองและการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมตลอดช่วงวัยชีวิตตั้งแต่วัยเด็ก วัยรุ่น วัยผู้ใหญ่และวัยชราอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือ เป็นการใช้ชีวิตด้วยหลักพุทธธรรมในชีวิตประจำวันให้ ไปสู่ความสุขสงบ โดยมีเป้าหมายสุดท้ายคือการละสังขารจากโลกนี้ไป

อย่างสงบ โดยมีสติสัมปชัญญะ จนขณะจิตสุดท้ายหลุดลอยออกจากร่างด้วยสำนึกว่าได้ทำหน้าที่ทุกอย่างครบสมบูรณ์แล้ว 2. ผู้วิจัยให้ความสำคัญว่าเป็นการใช้ชีวิตให้ประสบความสำเร็จอย่างสุขสงบอันแท้จริงโดย สมบูรณ์แบบและตรงตามกฎแห่งสัจธรรมความจริงแห่งชีวิตของการเกิดเป็นมนุษย์ นอกจากนั้น ผู้วิจัย ยังพบคุณประโยชน์จากวรรณกรรมสี่แผ่นดิน ซึ่งเป็นข้อคิดสำคัญที่สามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดีคือ 1. ทุกสรรพสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไป คือ สัจธรรมที่มุ่งแสดงให้เห็นว่า อย่ายึดติดกับสิ่งใดแต่จงปรับตัวตามสภาพการเปลี่ยนแปลง 2. ให้ความรู้เรื่องแนวทางการดำเนิน ชีวิตให้ไปสู่ความสุขอย่างแท้จริง อันเป็นแนวทางที่ผ่านการคัดสรรกลั่นกรองมาจากประสบการณ์ชีวิตอันล้ำค่าของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมชผู้ซึ่งได้รับการยกย่องให้เป็นบุคคลสำคัญของโลก จากองค์การ ยูเนสโก 3. ให้ความรู้ความเข้าใจถึงความหมายที่แท้จริงของการเกิดเป็นมนุษย์ว่าแท้จริงแล้วมนุษย์ เกิดมาเพื่อพัฒนาตนเองและสิ่งที่ทำให้มนุษย์เกิดการพัฒนา ก็คือหน้าที่อันพึงปฏิบัติและปัญหาอุปสรรคอันนำมาซึ่งความทุกข์โศกทั้งปวง 4. ให้แนวทางการแก้ไขปัญหาชีวิต อันนำมาซึ่งปัญหานั้น ชาวนฉลาด เพื่อใช้ในการมองให้เห็นสัจธรรมความจริงแห่งชีวิต 5. ให้ความรู้ความเข้าใจว่าความทุกข์ แท้จริงเกิดจากการเอาใจเข้าไปยึดมั่นถือมั่น 6. ให้ความรู้ความเข้าใจว่าความสุขอันแท้จริงคือความ สงบและเกิดจากการให้

ร้อยตรีชูชาติ ช่างเก็บ (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการดำเนินชีวิตตามหลักพราวาสธรรมของผู้เข้ารับการอบรมค่ายลูกเสือ จังหวัดปราจีนบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1. รูปแบบการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธศาสนาสามารถนำมาปรับใช้กับชีวิตประจำวันเพื่อให้ มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้ โดยการนำหลักคำสอนทางพุทธศาสนาเป็นหลักในการดำเนินชีวิต การนำหลักคำสอนมาปฏิบัติในชีวิต ไม่จำเป็นต้องเป็นคำสอนที่เข้าใจยากหรือซับซ้อนเกินไป ยกตัวอย่างเช่น การทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว, การถือศีล 5 หรือการเชื่อในกฎแห่งกรรม ในที่นี้ยกตัวอย่างของการนำหัวใจคำสอนของพระพุทธเจ้าเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต คือละความชั่ว ทำความดีทำจิตใจให้ บริสุทธิ์ 2. การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมแบบบูรณาการหลักพราวาสธรรมกับกระบวนการอบรม ลูกเสือ-เนตรนารีสามัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาในค่ายจังหวัดปราจีนบุรีทำให้เกิดประสิทธิผล ในการพัฒนาความสามารถด้านพราวาสธรรมตามหลักพระพุทธศาสนารูปแบบกิจกรรมที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วยกิจกรรมที่หลากหลายและมีคุณภาพ พบว่า รูปแบบกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย กิจกรรมย่อย 24 กิจกรรมเริ่มตั้งแต่กิจกรรมปฐมนิเทศ คำปฏิญาณ และกฎของลูกเสือการฝึก ระเบียบแถวการช่วยเหลือผู้อื่นเน้นการบูรณาการเพื่อช่วยให้เยาวชนซึ่งเป็นลูกเสือ โดย 1. มีคุณธรรม คุณลักษณะตามคำปฏิญาณและกฎลูกเสือ 2. มีความสามารถที่จะพึ่งและพัฒนาตนเองและช่วยเหลือผู้อื่น และ 3. มีความสามารถเฉพาะตัวตามความถนัดและความสนใจ การอบรมลูกเสือ-เนตรนารี สามัญเป็นกิจกรรมที่ให้ความรู้เสริมสร้างเจตคติที่ดีและเพิ่มทักษะในการดำรงชีวิตให้กับลูกเสือ-เนตร นารีซึ่งสอดคล้อง

กับแนวคิดของกรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ ที่ว่าการฝึกอบรมตามวิธีการของ ลูกเสือนั้นจะ พัฒนาเด็กและเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของชาติในอนาคต

พระวชิระศักดิ์ วีรปัญญา (อินทวิเศษ), (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ศึกษาวิเคราะห์การดำเนิน ชีวิตด้วยเบญจธรรมตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท ผลการวิจัยพบว่า: การดำเนินชีวิตทั่วไป พบว่า เป็น การใช้ชีวิตตามแนวทางพุทธจริยศาสตร์ ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ ทางจริยธรรม ซึ่งพระพุทธเจ้าได้ทรงวางไว้ เพื่อเป็นมาตรฐานความประพฤติของมนุษย์ ตั้งแต่พื้นฐาน เบื้องต้น ท่ามกลางและระดับสูง เพื่อให้ มนุษย์ได้ดำเนินชีวิตอันดีงามตามอุดมคติเท่าที่มนุษย์จะขึ้นได้ ถึงได้ ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มี สติปัญญา มีความสุขอันสมบูรณ์ที่สุด การดำเนินชีวิตด้วยเบญจธรรมตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท พบว่า เมื่อดำเนินชีวิตตามหลัก เบญจธรรมจะทำให้มีความเมตตากรุณาความปรารถนาดีต่อผู้อื่น เลี้ยงชีพในทางที่สุจริต รู้จักควบคุม ตนเองไม่หลงใหลในกามคุณ 5 มีความซื่อตรง และรู้สึกตัวเสมอว่า สิ่งใดควรทำ สิ่งใดไม่ควรทำ และจะส่งผลให้ผู้ปฏิบัติมีความสุขสงบในการดำเนินชีวิต วิเคราะห์การ ดำเนินชีวิตด้วยเบญจธรรมตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท พบว่า เบญจธรรม หรือกัลยาณธรรม 5 เป็น ธรรมของคนดี หมายถึง ธรรมของคนดี 5 ประการ ทั้งศีล 5 และกัลยาณ ธรรม 5 ประการนี้ เป็นของ คู่กัน จึงเรียกว่า ศีลธรรม กล่าวคือ ศีล เป็นข้อห้าม คือ ห้ามทำ ห้ามล่วง ละเมิดส่วนกัลยาณธรรม เป็นข้ออนุญาตให้ทำ ให้นำไปประพฤติปฏิบัติแล้วจะเกิดผลดีแก่ผู้ปฏิบัติ ทุกคน ได้แก่ ศีล 5 หรือ เบญจศีลสำหรับทุกคน

พระบุญเลี้ยง โอภาโส (สุขพิพัฒน์) (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การดำเนินชีวิตตามหลัก สัมมาอาชีวะในมรรคมงคล 8 ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท ผลการวิจัยพบว่า: การดำเนินชีวิตตาม หลักสัมมาอาชีวะในทางพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย 1. การแสวงหา เลี้ยงชีพในทางที่ชอบทั้งทาง กายและทางวาจา ถูกต้องทั้งด้านกฎหมายและศีลธรรม 2. การครอบครองรักษาที่ดี ตามหลักการ ออมทรัพย์ทางพระพุทธศาสนาหรือหลักโลกวิภาค 4 ได้แก่ ทรัพย์หนึ่งส่วน (25 %) ออมไว้ใช้สอย เลี้ยงชีพ ทรัพย์สองส่วน (50 %) ออมไว้ประกอบอาชีพและ ทรัพย์อีกหนึ่งส่วน (25 %) ออมไว้ในยาม จำเป็นและใช้ทำบุญ 3. การบริโภคใช้จ่ายอย่างถูกต้อง เหมาะสมและพอเพียง โดยให้ความสำคัญด้าน คุณค่ามากกว่ามูลค่า และเน้นคุณประโยชน์มากกว่า ความคุ้มทุน และมีจุดมุ่งหมายเพื่อประโยชน์สุข ทั้งแก่ตนเองแก่ผู้อื่นและแก่สังคม สัมมาอาชีวะเป็นหลักการดำเนินชีวิตที่มีคุณค่าทางจริยธรรมต่อการ พัฒนาคุณภาพชีวิต ของบุคคลทั้งทางกาย ทางวาจา ทางจิตใจ อีกทั้งเกิดคุณค่าต่อการพัฒนาปัญญา ให้รู้จักคิดอย่างมี เหตุผลในการดำเนินชีวิต และยังมีคุณค่าต่อการเกื้อหนุนให้เกิดบุญกุศลามากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ยังมีคุณค่าทางจริยธรรมต่อการเกื้อหนุนและส่งเสริม การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้อื่นและ มีคุณค่าต่อการพัฒนาสังคมส่วนรวมทั้งด้านการปกครอง การเมือง เศรษฐกิจ ตลอดจนเกื้อหนุนการ พัฒนาระบบจริยธรรมทางสังคมด้านอื่น ๆ ให้เข้มแข็งและมั่นคง ซึ่งจะนำไปสู่เป้าหมายที่ก่อให้เกิด ความสุขมวลรวมของคนในสังคมมากยิ่งขึ้น

สมฤดี จันทรกล้า, (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การดำเนินชีวิตตามหลักทศ 6 ในพุทธปรัชญาเถรวาท, ผลการวิจัยพบว่า 1. ชีวิตมนุษย์ เป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาสิ่งต่าง ๆ ต้องทันต่อการเปลี่ยนแปลงของ สังคม เพราะในปัจจุบันนี้มีปัจจัยหลายอย่างที่เข้ามากะทบต่อการดำเนินชีวิต การดำเนินชีวิตไม่ว่าแบบใดหากขาดความตระหนักในหน้าที่บทบาทความรับผิดชอบมนุษย์จะปราศจากคุณค่าทันที มนุษย์จะมีชีวิตที่ผาสุกได้ควรมีหลักยึดเหนี่ยวจิตใจในการดำเนินชีวิตไม่ข้องเกี่ยวกับอบายมุข ให้ความสำคัญ กับหน้าที่ของตนเองและปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความเข้าใจรู้ในหน้าที่บทบาทความสัมพันธ์ของคนรอบข้างเป็นสำคัญ 2. หลักทศ 6 เป็นหลักธรรมที่ บุคคลจะพึงทำหน้าที่ต่อกันด้วยหน้าที่ที่บริสุทธิ์ที่มนุษย์พึง ปฏิบัติต่อสังคม ซึ่งเป็นแนวปฏิบัติที่สามารถส่งเสริมการดำเนินชีวิตของมนุษย์ให้ดีขึ้น ทั้งในส่วนปัจเจก และส่วนรวม ช่วยให้ปัจเจกบุคคล สามารถดำเนินชีวิตส่วนตัวได้อย่างมีความสุข และสังคมส่วนรวมก็ดำรงอยู่อย่างปกติสุขด้วยอันมีหน้าที่ 6 ประเภทได้แก่ 1.ทศเบื่องหน้า บิดามารดา 2. ทศเบื่องขวา ครู อาจารย์ 3. ทศเบื่องหลัง ภรรยา 4. ทศเบื่องซ้าย มิตรอำมาตย์ 5. ทศเบื่องล่าง ลูกจ้าง ทาส กรรมกร 6. ทศเบื่องบน สมณะพราหมณ์ 3.การดำเนินชีวิตตามหลักทศ 6 เป็นวิธีการส่งเสริมต่อการปฏิบัติหน้าที่ ที่ถูกต้อง อันมนุษย์พึงปฏิบัติต่อกัน ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ทำให้คุณภาพชีวิต และสภาพของสังคม ที่แวดล้อมตัวเราดีขึ้น เพราะทุกคนรู้หน้าที่ และมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ที่จะพึงปฏิบัติต่อผู้อื่น ที่ตนเกี่ยวข้องด้วย การดำเนินชีวิตเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องดำเนินไปให้มีคุณภาพ อาศัยองค์ประกอบของชีวิตซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาชีวิตให้มีคุณค่า และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข

จิตศรีณัฏฐ์ ปัญจวัฒน์คุณ, (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การดำเนินชีวิตในศตวรรษที่ 21 ด้วยหลักพุทธสุนทรียศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า: การดำเนินชีวิตในศตวรรษที่ 21 เป็นยุคอุตสาหกรรม วัตถุนิยม บริโภคนิยม ระบบดิจิทัล และเทคโนโลยีสารสนเทศ มีการนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาทำคุณภาพชีวิตให้ดี แต่การบริโภคไม่ตรงตามจุดประสงค์ที่แท้จริงของเทคโนโลยียอมให้โทษ ทำให้เกิดปัญหา 5 ด้าน คือ จิตใจ สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี เพราะมนุษย์ขาดการพิจารณาตามความเป็นจริงและการคิด วิเคราะห์สิ่งต่าง ๆ ไม่ถูกต้อง พุทธสุนทรียศาสตร์เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ว่าด้วยความงาม มีอยู่ 2 มิติ คือ ความงามมิติทางโลกและความงามมิติทางธรรม ความงามมิติทางโลกเป็นความงามที่ชาวโลกสมมติขึ้น จัดเป็นจิตพิสัย เพราะเป็นความงามที่เกิดภายใต้อำนาจของกิเลส ส่วนความงามมิติทางธรรมเป็น ความงามจากการปฏิบัติธรรมแสดงออกทางพฤติกรรมทำให้งดงาม จัดเป็นวัตถุพิสัยเพราะเป็นความงามลักษณะอนัตตา หลักธรรมของพระพุทธศาสนา คือ ขันติ โสรัจจะ ไตรลักษณ์ ทิฐธัมมิกัตถะ กัลยาณมิตร และโยนิโสมนสิการ หลักธรรมเหล่านี้เป็นพุทธสุนทรียศาสตร์ เมื่อปฏิบัติแล้วย่อมเกิดความงามเป็นผลเสมอ เรียกว่า ชีวิตงาม การนำหลักธรรมทั้ง 5 มาบูรณาการกับปัญหา 5 ด้าน ทำให้เกิดความงาม คือ 1. ขันติ โสรัจจะ อดทนอย่างมีสติทำให้จิตใจสงบนิ่ง ไม่ขุ่นมัว เกิดปัญญาเห็นเหตุปัจจัยและโสรัจจะเกิดตามเกื้อกูล ทำ

ให้จิตใจงาม 2. ไตรลักษณ์ การเข้าถึงองค์ความรู้ เห็นตามความเป็นจริงว่าทุกสิ่งมีการเปลี่ยนแปลง คลายความยึดมั่น เกิดเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ไม่เห็นแก่ตัวทำให้สังคมงาม 3. ทัศนคติที่มีกตัญญู กิจกรรมในชีวิต อยู่ในการทำงานมากที่สุดจึงต้องสร้างคุณธรรมควบคู่กับงาน ไม่ประมาท ฉลาดในการคบเพื่อน การบริหารเงินถูกต้อง มีการเงินมั่นคงทำให้เศรษฐกิจงาม 4. กัลยาณมิตร การเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ด้วยการเห็นคุณค่าและช่วยกันอนุรักษ์ เกิดดุลยภาพต่อกัน ทำให้สิ่งแวดล้อมงาม และ 5. โยนิโส มนสิการ หล่อหลอมเทคโนโลยีกับมนุษย์ด้วยการคิดถูก รู้คุณค่าแท้เป็นความรู้แห่งอารยชน ทำให้เทคโนโลยีงาม

สร้อยญา แสงอัมพร (2561: 411-433) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การใช้หลักทฤษฎีธรรมิกัตถะเพื่อฟื้นฟู เศรษฐกิจชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนมะม่วงปลายแขน ตำบลท่าจั่ว อำเภอเมือง จังหวัด นครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า 1. ชุมชนมะม่วงปลายแขน ส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจ การใช้หลักทฤษฎีธรรมิกัตถะ 2. ความเข้าใจของชุมชนมะม่วงปลายแขนต่อหลักทฤษฎีธรรมิกัตถะ ด้านอภี ฐานสัมปทาความหมั่น ด้านอารักขสัมปทา การรักษา ด้านกัลยาณมิตตตา มิตรดี อยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้หลักทฤษฎีธรรมิกัตถะ จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 และ3. แนวทางการ ใช้หลักทฤษฎีธรรมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจของชุมชนมะม่วงปลายแขน ควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมา ให้ความรู้ ช่วยเหลือแนะนำวิธีการในการแก้ปัญหา ควรส่งเสริมให้ประชาชนใน ชุมชนรู้จักการจัดทำ บัญชีรายรับ- รายจ่ายของครัวเรือน ควรส่งเสริมให้มีเครือข่ายความร่วมมือ ด้านต่างๆ ในระดับ หมู่บ้าน และควรส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนรู้จักการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง

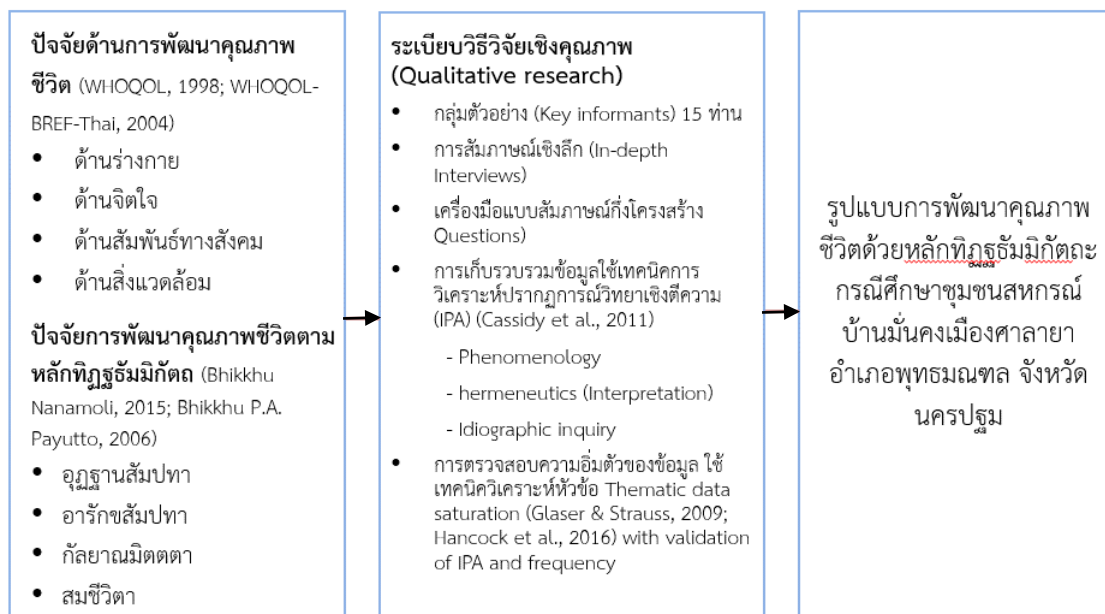
พระครูปลัดสิริสุธรรมโน (ด้านประสิทธิ์) สิทธิโชค ปาณะศรี, พระครูโฆสิตพัฒนานุกุล, (2563: 144-155) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธรรมิกัตถะเพื่อการดำเนินชีวิต ของมนุษย์ในสังคมบริโภคนิยม ผลการวิจัยพบว่า: 1. สภาพปัญหาการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคม บริโภคนิยม มีพฤติกรรมบริโภคในชีวิตประจำวันที่เกี่ยวข้องกับการซื้อ การกิน การท่องเที่ยว การดูแล สุขภาพ การมีเครื่องอำนวยความสะดวก เสพความบันเทิง ใช้สินค้าและบริการต่าง ๆ ซึ่งได้รับอิทธิพล มาจากกระแสวัฒนธรรมตะวันตก เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมและเพื่อตอบสนองความต้องการ และความปรารถนาที่เกินความจำเป็นของการดำเนินชีวิต เป็นสาเหตุที่มาของปัญหาต่าง ๆ ได้แก่ 1.1 ปัญหาการขาดความเพียร 1.2 ปัญหาการไม่รู้จักประหยัดทรัพย์ 1.3 ปัญหาการคบคนพาล และ 1.4 ปัญหาการใช้จ่ายทรัพย์เกินฐานะ 2. หลักทฤษฎีธรรมิกัตถะประโยชน์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา คือ หลักธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน ประกอบด้วย 4 ประการ ได้แก่ 2.1 อุดหนุนสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความ ขยันหมั่นเพียร 2.2 อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษาโภคทรัพย์ที่หามาได้ด้วย ความ ขยันหมั่นเพียรโดยชอบธรรม 2.3 กัลยาณมิตตตา การคบกัลยาณมิตร ผู้ถึงพร้อมด้วยศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา และ 2.4 สมชีวิตา การอยู่อย่างพอเพียง รู้ทางเจริญทรัพย์และทางเสื่อม แห่งโลก

ทรัพย์ 3. การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เพื่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ในสังคมบริโณค
 นิยม 3.1 การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เพื่อแก้ปัญหาการขาดความเพียร 3.2 การ
 ประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เพื่อแก้ปัญหาการไม่รู้จักประหยัดทรัพย์ 3.3 การประยุกต์ใช้
 หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เพื่อแก้ปัญหาการคบคนพาล 4. การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถ
 ประโยชน์เพื่อแก้ปัญหาการใช้จ่ายทรัพย์เกินฐานะ จากการประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์
 เพื่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมบริโณคนิยม ก่อให้เกิดประโยชน์และคุณค่าในระดับต่าง ๆ
 ได้แก่ ระดับบุคคล ระดับครอบครัว ระดับสังคม และระดับประเทศ โดยสามารถแก้ไขปัญหาและ
 ก่อให้เกิดคุณค่าด้านต่าง ๆ คือ 4.1 คุณค่าด้านความเพียร 4.2 คุณค่าด้านการประหยัดทรัพย์
 4.3 คุณค่าด้านการคบมิตรที่ดี 4.4 คุณค่าด้านการใช้จ่ายทรัพย์ไม่เกินฐานะ

สรุปหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตในด้านความขยันหมั่นเพียร (อุฏฐาน
 สัมปทา) มีความขยันหมั่นเพียรในการทำกิจการงาน ทำงานทุกอย่างมี เป้าหมายและตั้งใจทำสุด
 ความสามารถตน มีการแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ ตลอดเวลา มีความรับผิดชอบ ต่อภาระหน้าที่
 ภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ไม่เห็นดเหนียวย่อท้อต่ออุปสรรคใด ๆ และไม่รอคอยให้ สิ่งศักดิ์สิทธิ์
 ดลบันดาล ด้านการรักษาทรัพย์ (อารักขสัมปทา) รู้จักรักษา ภาระหน้าที่การงานหรือการเรียนไม่ให้
 เสื่อมเสีย รู้จักทะนุถนอมเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ รู้จักเก็บเล็ก ผสมน้อย เก็บข้าวของไว้ในที่มั่นคง
 ห่างจากอันตราย รู้จักเก็บรักษาทรัพย์สินเงินทองที่หามาได้และ บริหารค่าใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล ด้าน
 คบหาคนดีเป็นมิตร (กัลยาณมิตรตา) คอยแนะนำพร่ำสอนตักเตือน ไม่ให้ทำชั่ว เวลาเดือดร้อนสามารถ
 เป็นที่พึ่งได้ ยกย่องและคนที่ควรสรรเสริญเพื่อนเมื่อมีทุกข์ก็ทุกข์ ด้วย เวลาสุขก็สุขด้วย เลือคบคนดี
 มีศีลธรรมและไม่คบคนที่ชักชวนไปในทางที่เสื่อมเสีย ด้านเลี้ยงชีวิตแต่พอดี (สมชีวิตา) ใช้จ่าย
 ค่าอาหาร เสื้อผ้า ตกแต่งบ้าน ตามกำลังทรัพย์ที่หามาได้ ควบคุมการ ใช้จ่ายให้เป็นไปพอเหมาะพอดี
 ใช้ทรัพย์ให้เป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิตอย่างถูกต้อง เก็บออมรักษา ทรัพย์ไว้เพื่อเป็นประโยชน์ใน
 ภายภาคหน้า มีความสุขตามกำลังทรัพย์ที่หามาได้ ซึ่งสุขของคฤหัสถ์ ถือเป็นอีกหลักธรรมหนึ่งที่ควร
 ยึดถือปฏิบัติเพื่อให้เกิดสุข คือ สุขของชาวบ้านควรพยายามเข้าถึงให้ได้สมำเสมอ สุขอันชอบธรรมที่ผู้
 ครองเรือนควรมี ได้แก่ 1. อติสุข สุขเกิดจากความมีทรัพย์ คือ ความภูมิใจ เอิบอímใจ ว่าตนมีโณค
 ทรัพย์ที่ได้มาด้วยน้ำพักน้ำแรงความขยันหมั่นเพียรของตน และโดยชอบธรรม 2. โณคสุข สุขเกิดจาก
 การใช้จ่ายทรัพย์ คือ ความภูมิใจ เอิบอímใจ ว่าตนได้ใช้ทรัพย์ที่ได้มาโดยชอบธรรมนั้น เลี้ยงชีพ เลี้ยงผู้
 ควร เลี้ยง และบำเพ็ญประโยชน์ 3. อนณสุข สุขเกิดจากความไม่เป็นหนี้ คือ ความภูมิใจ เอิบอímใจ ว่า
 ตนเป็นไท ไม่มีหนี้สินติดค้างใคร 4. อนวัชสุข สุขเกิดจากความประพฤติไม่มีโทษ คือ ความภูมิใจเอิบ
 อímใจ ว่าตนมีความประพฤติสุจริต ไม่บกพร่องเสียหายใคร ๆ ดิเตยนไม่ได้ทั้งทางกาย ทางวาจาและ
 ทางใจ

2.7 สรุปกรอบแนวความคิด

ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยจากแนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ : กรณีศึกษาชุมชนสหกรณ์บ้านมั่นคงเมืองสาละยา อำเภอฟุทธรณทล จังหวัดนครปฐม ดังภาพประกอบที่ 2.2

ภาพที่ 2.2 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวางแผนเขียนกรอบในการวิจัย กล่าวคือ ศึกษาวิจัยเปรียบเทียบกับแนวคิด ทฤษฎี โดยเริ่มจากประเด็นที่ต้องการวิจัยแล้วนำไปสู่การทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง จากนั้นจึงมาออกแบบการวิจัย เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำไปวิเคราะห์จนนำไปสู่ข้อค้นพบ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

3.1 การออกแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ซึ่งอาศัยจำนวนกลุ่มตัวอย่าง เหตุผลในการใช้เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและมีรายละเอียดของข้อมูลในทุกด้านในประเด็นที่ศึกษา การวิจัยเรื่องนี้ จึงเหมาะสมที่จะทำการศึกษด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ Fontana และ Frey (2000) อธิบายว่าการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นวิธีหนึ่งที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดในการทำความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับผู้คนและประเด็นสำคัญ การสัมภาษณ์เชิงลึกที่มีโครงสร้างและควบคุมเป็นแบบไม่มีโครงสร้างและลื่นไหลสามารถดึงข้อมูลที่สมบูรณ์เกี่ยวกับประสบการณ์และความคิดของมนุษย์ (Russell, Gregory, Ploeg, DiCenso, & Guyatt, 2005) ซึ่งจะนำไปสู่ข้อค้นพบและข้อสรุปเป็นข้อเสนอแนะให้เป็นแนวทางหรือรูปแบบที่เหมาะสมต่อไป

สำหรับการวิจัยเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักทฤษฎีธรรมาภิบาล : กรณีศึกษาชุมชนสหกรณ์บ้านมั่นคงเมืองสาละวิน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐมนี้ ผู้วิจัยได้อาศัยคุณลักษณะสำคัญของการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพและตรงกับวัตถุประสงค์ในการวิจัยมากที่สุด 5 ประการ ดังนี้

1. ทำการวิจัยในสถานการณ์ที่เป็นธรรมชาติและดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งในส่วนที่เป็นเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยผู้วิจัยได้กำหนดแนวคำถามตามแนวการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักทฤษฎีธรรมาภิบาลเป็นหลัก ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญสามารถตอบได้ตามความสนใจและสะดวกใจ โดยผู้วิจัยจะสัมภาษณ์อย่างเป็นธรรมชาติและเป็นกันเองโดยการพูดคุยหรือการสนทนากัน เพื่อหลีกเลี่ยงความรู้สึกของผู้ถูกสัมภาษณ์ว่าเหมือนถูกบังคับให้ตอบ ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะดำเนินการบันทึกทุกเรื่องที่ผู้ถูกสัมภาษณ์ให้ข้อมูล

2. ผู้วิจัยก็ได้ใช้การวิเคราะห์แบบอุปนัย คือ การตีความสร้างข้อสรุปจากปรากฏการณ์ และอาศัยกรอบแนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักทฤษฎีธรรมาภิบาลที่มีกัตตประโยชน์ ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์และให้ความหมายเพื่อนำไปสู่การสร้างข้อสรุปแบบอุปนัยเพื่อประยุกต์ใช้เป็นแนวคิดในการกำหนดแนวทางหรือรูปแบบที่เหมาะสมกับการแก้ปัญหาได้

3. เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเน้นการวิจัยเชิงคุณภาพ จึงใช้ข้อมูลและเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นหลัก ได้แก่ การสัมภาษณ์เจาะลึก ดังนั้น ข้อมูลที่ได้จึงเป็นลักษณะเชิงพรรณนาปรากฏการณ์ที่พบข้อมูลส่วนใหญ่จึงไม่อยู่ในลักษณะของตัวเลข

4. การติดต่อโดยตรง และมีความใกล้ชิดกับกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สำหรับการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้เริ่มต้นจากการขอเข้าพบเพื่อพูดคุย และอธิบายวัตถุประสงค์ในการทำวิจัยให้กับผู้ทรงคุณวุฒิได้ทราบและชี้แจงถึงความสำคัญในการวิจัยครั้งนี้

5. การใช้วิธีวิจัยที่มีความยืดหยุ่น โดยการวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ออกแบบโครงสร้างคำถามที่จะใช้สัมภาษณ์แบบเจาะลึก เพื่อให้ได้แนวคำตอบตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ หากทำการสัมภาษณ์จริงกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญบางครั้งอาจต้องมีการปรับคำถามให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ทั้งนี้ จะไม่เบี่ยงเบนไปจากวัตถุประสงค์การวิจัยที่กำหนด

3.2 การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษา
2. ศึกษาการสร้างแบบสัมภาษณ์จากเอกสารต่างๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม
3. นำแบบสัมภาษณ์ให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา และความถูกต้องของการใช้ภาษา หาค่า CVI (Yusoff, 2019) แล้วนำมาแก้ไข ปรับปรุงสำนวนภาษาให้เหมาะสม แล้วนำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแล้วไปเก็บข้อมูล

3.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยการเก็บข้อมูลจะพิจารณาจากความสะดวกของผู้ให้ข้อมูลเป็นสำคัญ และการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยนี้กำหนดขึ้นให้สอดคล้องกับรูปแบบการวิจัย ดังนั้น วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจึงเน้นข้อมูลเชิงคุณภาพเป็นหลัก ได้แก่ 1. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับ

ผู้ให้ข้อมูล 2. การวิจัยเชิงเอกสารที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษาควบคู่กันไปด้วย ผู้วิจัยขออธิบายรายละเอียดขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนแรก การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยประชากรในการศึกษาหรือกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชน จำนวน 15 คน โดยการสัมภาษณ์เจาะลึกนี้ได้กำหนดแนวคำถามทั้งแบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้างผสมผสานกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมมากที่สุด

ขั้นตอนที่สอง นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสังเกต มาวิเคราะห์ ว่ามีความสอดคล้องกับเอกสาร ตำราวิชาการอื่น ๆ ควบคู่ไปด้วย

3.4 ประชากรในการวิจัย

ผู้วิจัยได้เลือกตัวอย่างแบบเจาะจงจากประชากรที่กำหนดไว้ ได้แก่ ผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชน จำนวน 15 คน เนื่องจากผู้วิจัยเป็นหัวหน้าโครงการ จึงสามารถเลือกบุคคลที่จะให้ข้อมูลได้กระจ่างและเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าได้อย่างดียิ่ง ซึ่งในตอนแรกได้เชิญผู้ตอบแบบสอบถาม 25 คนและการสนทนาในภายหลังและใช้การสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่มภายในกลุ่ม มีการระบุกลุ่มโดยใช้รายละเอียด เช่น อายุ เพศ ฯลฯ ตามลักษณะเฉพาะที่กำหนดโดยผู้วิจัย (Cr, 2020) การสุ่มตัวอย่างจะเลือกจากการให้ข้อมูลที่มั่นใจและพึงพอใจโดยสมัครใจ (Kane, et al., 2018)

3.5 ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (Deterding, & Waters, 2021) ผู้วิจัยขอแบ่งขั้นตอนการเก็บรวบรวมออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนเตรียมการก่อนทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นตอนระหว่างทำการเก็บรวบรวมข้อมูล และขั้นตอนหลังการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนเตรียมการก่อนทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ในขั้นตอนนี้จะเริ่มจากการติดต่อประสานไปยังผู้ให้ข้อมูล จนถึงก่อนเข้าทำการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ดังนี้

1. ติดต่อประสานกับผู้ให้ข้อมูลอย่างไม่เป็นทางการ ซึ่งบางส่วนเป็นการติดต่อประสานทางโทรศัพท์ และบางส่วนเป็นการติดต่อประสานด้วยตัวผู้วิจัยเอง เมื่อได้รับการตอบรับแล้วจึงได้กำหนดตารางเวลาในการเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลร่วมกัน เพื่อให้ผู้วิจัยนำมาเตรียมความพร้อมในการวางแผนเก็บรวบรวมข้อมูลล่วงหน้า

2. ยืนยันกำหนดการเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลที่ชัดเจนอีกครั้งหนึ่ง ทั้งในเรื่องของวัน เวลา และสถานที่เพื่อไม่ให้เสียเวลาทั้งสองฝ่าย โดยผู้วิจัยได้กำหนดไว้ในแผนวิจัยในการเก็บข้อมูลในช่วงเดือน

กุมภาพันธ์-มีนาคม พ.ศ.2565 เพื่อเป็นการพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่างตามมาตรฐานทางจริยธรรมการ
ทำวิจัยในคนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ขั้นตอนระหว่างทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ในขั้นตอนนี้เริ่มจากการเดินทางไปยังสถานที่ที่จะ
เก็บรวบรวมข้อมูล จนถึงทำการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามจนแล้วเสร็จ ดังนี้

1. เดินทางไปยังสถานที่ที่จะเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเริ่มต้นจากผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อมูล อาจจะเป็นที่บ้านหรือที่ทำงาน ขึ้นอยู่กับความสะดวกของผู้ทรงคุณวุฒิ
2. การรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษา

ขั้นตอนหลังทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ในขั้นตอนนี้จะเริ่มจากการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม
แล้วเสร็จ จนถึงการจัดระบบข้อมูลทั้งหมดเพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์ อภิปรายผล และสรุปผลนำไปสู่
ข้อเสนอแนะต่อไป ดังนี้

1. เนื่องจากการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ ส่วนใหญ่ผู้วิจัยเป็นผู้จัดบันทึกการสัมภาษณ์ด้วย
ตนเอง จึงสะดวกต่อการนำมาสังเคราะห์ข้อมูล
2. ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่สังเคราะห์แล้วทั้งหมด คัดกรองเฉพาะข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่
ทำการศึกษา เพื่อนำไปสู่ข้อค้นพบ การวิเคราะห์และอภิปรายผล
3. เมื่อจัดระบบข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้มาจากการ
สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลมาหาข้อสรุปก่อนนำมาอภิปรายผลต่อไป
4. นำเอกสารที่ได้รับมาทำการแยกแยะและจัดระเบียบข้อมูลว่ามีส่วนใดเกี่ยวข้องกับประเด็นที่
ทำการศึกษา เพื่อนำมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลประเภทอื่น ๆ ที่ได้รับ
5. กำหนดรูปแบบการแสดงผลข้อมูล ซึ่งเป็นกระบวนการนำเสนอข้อมูลในรายงานผลการวิจัย ซึ่ง
ส่วนใหญ่อยู่ในรูปของการพรรณนา ซึ่งเป็นผลจากการเชื่อมโยงข้อมูลที่จัดระเบียบแล้วเข้าด้วยกันตาม
กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลแบบการวิเคราะห์เนื้อหา ซึ่งเป็นเทคนิคที่สามารถใช้วิเคราะห์ข้อมูล
ทั้งในรูปของเอกสารหรือข้อเขียนและคำพูดที่ได้จากการสัมภาษณ์ เป็นการวิเคราะห์ทั้งความหมายทาง
ภาษาโดยตรงจากเอกสารหรือตัวบท และความหมายทางความรู้สึกหรือวิเคราะห์นัยที่แอบแฝงอยู่ รวมถึง
การตีความทางบริบทหรือสภาพแวดล้อมประกอบข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์ด้วย เป็นการวางเค้าโครงของ
ข้อมูลเพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. นำเสนอข้อมูลที่ได้รับจากการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์และอภิปรายผลโดยเริ่มจากการนำเสนอข้อมูลทั่วไปและข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์ และการวิเคราะห์เอกสาร

2. อภิปรายผลจากข้อมูลที่น่าสนใจ โดยวิเคราะห์ทั้งในส่วนที่เป็นคำพูดจากการสัมภาษณ์ เอกสารไปพร้อม ๆ กัน โดยให้ความสำคัญทั้งความหมายในทางภาษาและตีความจากความรู้สึกที่แฝงอยู่ในข้อมูลนั้น ๆ ภายใต้กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้เทคนิคเนื้อหาเชิงประจักษ์ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อระบุลักษณะของปรากฏการณ์ คำอธิบายของข้อมูลการสัมภาษณ์ตัวอย่างขึ้นอยู่กับการศึกษาเนื้อหาที่เกี่ยวข้องและการนำเสนอเชิงพรรณนาของผลลัพธ์ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์รายงานโดยใช้การตีความที่อาศัยความจริงของผู้ตอบ การวิเคราะห์ปรากฏการณ์วิทยาเชิงตีความ (IPA) เป็นแนวทางในลักษณะที่มีการบูรณาการและมีการเน้นย้ำและกลวิธีเฉพาะที่ใช้ในวิธีการของ IPA (Smith, 2004) โดยมีสามสาขาหลัก ได้แก่ ปรากฏการณ์วิทยา การตีความหมาย (การตีความ) และการสอบถามเกี่ยวกับอัตลักษณ์ (Cassidy et al., 2011)

การวิเคราะห์ปรากฏการณ์วิทยาเชิงตีความ (IPA) เป็น เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพที่เรียกว่า "การวิเคราะห์ปรากฏการณ์วิทยาเชิงตีความ" มุ่งเน้นไปที่การค้นพบและทำความเข้าใจประสบการณ์ที่มีชีวิตของปรากฏการณ์หนึ่งๆ (Smith, 2004) IPA เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบ "lifeworld" ของผู้เข้าร่วมอย่างละเอียด ซึ่งรวมถึงประสบการณ์ของพวกเขาเกี่ยวกับปรากฏการณ์เฉพาะ วิธีที่พวกเขาเข้าใจถึงประสบการณ์เหล่านี้ และความหมายที่พวกเขามอบให้ เนื่องจาก IPA เป็นวิธีการในตัวของมันเอง ไม่ใช่แค่เครื่องมือสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล (Smith, 2004) ในบทความหลักของเขาในปี 1996 Jonathan Smith นำเสนอ IPA ว่าเป็นวิธีการที่แตกต่างแต่เสริมกันสำหรับแนวทางเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณที่เป็นที่รู้จักมากขึ้นในวิชาชีพจิตวิทยา (เช่น แนวทางเชิงคุณภาพ เช่น ทฤษฎีที่มีพื้นฐาน การวิเคราะห์การสนทนา และจิตวิทยาเชิงบรรยาย) รากฐานทางปรัชญาและทฤษฎีของวิธีการได้ถูกขยายและปรับปรุงโดยสมิธและคนอื่นๆ ดู ตัวอย่างเช่น Eatough and Smith (2008); ลาร์กิน วัตต์ และ Clifton (2549); Smith (2004, 2007); และ Smith, ดอกไม้ และ Larkin (2009) แนวทางดังกล่าวประสบความสำเร็จในด้านจิตวิทยาสุขภาพ (Brocki and Wearden, 2006) และยังได้รับความสนใจอย่างล้นหลามในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง เช่น จิตวิทยาสังคม คลินิก และจิตวิทยาการให้คำปรึกษา (Smith, 2004; Cassidy et al., 2011)

3.7 การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

การวิจัยเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ : กรณีศึกษาชุมชนสหกรณ์บ้านมั่นคงเมืองสาละยา อำเภอยะรัง จังหวัดนครปฐมนี้ ผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบว่าข้อมูลนั้นเพียงพอหรือยังและตอบปัญหาของการวิจัยหรือไม่ รวมทั้งความถูกต้องของข้อมูลประกอบไปด้วยกระบวนการวิธีที่หลากหลาย เช่น การตรวจสอบด้านข้อมูล ได้แก่ บุคคลผู้ให้ข้อมูล การตรวจสอบแนวความคิดและทฤษฎี เนื่องจากหากมีการเปลี่ยนทฤษฎีการตีความข้อมูลก็จะเปลี่ยนไป และการตรวจสอบด้านวิธีรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การใช้หลาย ๆ วิธีในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ความอึดตัวของข้อมูลและการตรวจสอบความถูกต้อง "หัวข้อ" เป็นผลลัพธ์หลักของการวิเคราะห์ข้อมูลที่ให้ผลลัพธ์ในทางปฏิบัติในสาขาของการศึกษานี้ (Green, et al., 2007) มีการกำหนดความคล้ายคลึงกันและความแตกต่างระหว่างการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพและการวิเคราะห์เฉพาะเรื่อง จากการศึกษาของ Vaismoradi, & Snelgrove, (2019) พบว่ามีความคล้ายคลึงกันหลายประการระหว่างการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพและการวิเคราะห์เฉพาะประเด็น รวมถึงการรวมข้อมูล ภูมิหลังทางปรัชญา การให้ความสนใจทั้งคำอธิบายและการตีความในการวิเคราะห์ข้อมูล การพิจารณาบริบทของข้อมูล และ ค้นหาประเด็นสำคัญของการวิเคราะห์คือ ความหมายเชิงอัตวิสัยและความเป็นจริงทางสังคมของผู้เข้าร่วมการศึกษาสะท้อนให้เห็นอย่างถูกต้องในรายงานการวิจัย (Lapan, et al., 2012) ดังนั้นคำอธิบายของกระบวนการพัฒนาชุดรูปแบบจึงขึ้นอยู่กับคำจำกัดความและการอธิบายแนวคิดเหล่านี้ที่แสดงเป็นเปอร์เซ็นต์ (Glaser & Strauss, 2009; Hancock et al., 2016) พร้อมการตรวจสอบความถูกต้องของ IPA และความถี่

3.8 การนำเสนอรายงานการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ : กรณีศึกษาชุมชนสหกรณ์บ้านมั่นคงเมืองสาละยา อำเภอยะรัง จังหวัดนครปฐมนี้ หลังจากที่ผู้วิจัยได้ดำเนินโครงการวิจัยเสร็จแล้ว จึงได้นำส่งสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัยต่อไป

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการวิจัย การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักทฤษฎีธรรมาภิบาล : กรณีศึกษาชุมชนสหกรณ์บ้านมั่นคงเมืองศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้ 1. เพื่อศึกษาการแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาคุณภาพชีวิต 2. เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักทฤษฎีธรรมาภิบาล 3. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักทฤษฎีธรรมาภิบาล : กรณีศึกษาชุมชนสหกรณ์บ้านมั่นคงเมืองศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ใช้สัมภาษณ์ ผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชน ในชุมชนสหกรณ์บ้านมั่นคงเมืองศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม จำนวน 15 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยแบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 3 ตอน เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย พร้อมทั้งนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลผู้ให้สัมภาษณ์ (4 ข้อ)

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การพัฒนาคุณภาพชีวิต (4 ข้อ)

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักทฤษฎีธรรมาภิบาล (16 ข้อ)

ซึ่งแต่ละตอนมีรายละเอียดตามลำดับดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลผู้ให้สัมภาษณ์

ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชน ในชุมชนสหกรณ์บ้านมั่นคงเมืองศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม จำนวน 15 คน พบว่า ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ส่วนมากเป็นเพศหญิง จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 60 และเพศชาย จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 40 ระดับอายุ ต่ำกว่า 25 ปี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 6 อายุระหว่าง 25 – 60 ปี จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 47 และอายุ 61 ปีขึ้นไป จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 47 ระดับการศึกษา ต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 80 ระดับปริญญาตรี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 14 และสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 6

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การพัฒนาคุณภาพชีวิต

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการให้สัมภาษณ์การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชน ในชุมชนสหกรณ์บ้านมั่นคงเมืองศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม จำนวน 15 คน ได้ให้ข้อมูล ดังนี้

2.1 การพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านร่างกาย เป็นอย่างไร **สมาชิกชุมชนคนที่ 1 (CSC1)** กล่าวว่า จากการแพร่ระบาดของเชื้อโรคไวรัสโคโรนา (Covid-19) ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของทุกคนเป็นอย่างมาก ทั้งทางตรงและทางอ้อม ไม่ว่าจะเป็นรายได้รายจ่าย สุขภาวะอนามัย ทั้งทางกายและทางใจ ตลอดถึงการปฏิบัติงาน เป็นต้น อันเป็นผลมาจากมาตรการทางเศรษฐกิจจากภาครัฐที่พยายามจะแก้ไขปัญหาจากการสักระกั้นในการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา(Covid-19) จากสถานการณ์ดังกล่าวนี้ทำให้ความปกติสุขในการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชนลดน้อยลง อย่างไรก็ตามทุกคนต่างหาวิธีแก้ไข ภาวะวิกฤตซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการใช้ชีวิตทั้งที่เกิดขึ้นกับตนเองต่อคนในองค์กร

สมาชิกชุมชนคนที่ 2 (CSC2) กล่าวว่า ต้องหมั่นดูแลสุขภาพของตนเอง โดยเฉพาะปัจจุบันที่เกิดโรคภัยไข้เจ็บขึ้น เช่น การแพร่ระบาดของเชื้อโรคไวรัสโคโรนา (Covid-19) ประชาชนต้องสวมแมสเพื่อป้องกัน นอกจากนี้อาหารก็มีส่วนสำคัญในการรับประทานเลือกอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย การทำงานหรือออกกำลังกายก็เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้สุขภาพดีขึ้น

สมาชิกชุมชนคนที่ 3 (CSC3) กล่าวว่า พยายามหลีกเลี่ยงจากการอยู่ร่วมกันกับผู้คนหมู่มากในช่วงที่เกิดโรคระบาดเช่นนี้ ต้องเฝ้าระวังไม่ออกไปพบปะผู้คน เป็นกลุ่มใหญ่ หรือมีความเสี่ยงสูง เพราะไม่แน่ใจว่าเราจะไปติดเชื้อหรือว่าเขาจะติดเรา อย่างนี้ก็จะช่วยให้เราอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข ไม่สับสนหรือประมาท การด้อยค่ากับสิ่งที่มันเกิดขึ้น รู้จักรักษาชีวิตและความปลอดภัยทั้งตนเองและผู้อื่น นอกจากนี้แล้วทุกคนก็ต้องปฏิบัติตามประกาศ ระเบียบ คำสั่งของหน่วยงานและองค์กรอย่างเคร่งครัด

สมาชิกชุมชนคนที่ 4 (CSC4) กล่าวว่า คุณภาพชีวิตที่ดีนั้นต้องมีให้ครบตามความจำเป็นขั้นพื้นฐานคือปัจจัย 4 ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการดำเนินชีวิต หลายคนที่คุณภาพชีวิตไม่ดีขึ้นเพราะขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทุกคนจึงต้องแสวงหา นอกจากนั้นยังต้องมีเครื่องอุปโภคบริโภคให้ครบครัน เช่น ถนนหนทางสะดวก ไฟฟ้า น้ำประปา มีใช้ และที่สำคัญมีอาชีพที่สุจริต มีเงินทองใช้จ่ายใช้สอยตามฐานะความเป็นอยู่

2.2 การพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านจิตใจ เป็นอย่างไร **สมาชิกชุมชนคนที่ 5 (CSC5)** กล่าวว่า ต้องเข้าใจงานที่เราทำและรับผิดชอบให้เต็มความสามารถ เมื่อเสร็จแล้วก็จะทำให้จิตใจเรารู้สึกสบาย ไม่ต้องกังวลใจว่าอันนั้นก็ไม่ได้ทำ อันนี้ก็ยังไม่เสร็จ โดยเฉพาะอาชีพแม่บ้าน เหมือนกับว่าถ้าทุกอย่างสะอาดใจเราก็จะสะอาดไปด้วย ตรงไหนที่สกปรกใจเรารู้สึกไม่ดีด้วย บางทีคนที่มาใช้บริการในที่ที่เรารับผิดชอบเห็นว่าหลายๆอย่างไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย เขาก็รู้สึกไม่พึงพอใจหรือเราอาจถูกตำหนิไปด้วย

สมาชิกชุมชนคนที่ 6 (CSC6) กล่าวว่า ความสุขทางใจเกิดจากการรู้จักช่วยเหลือเผื่อแผ่ แบ่งปัน สงเคราะห์กัน ไม่เอารัดเอาเปรียบกัน คนที่รับจ้างทั่วไปก็เรียกค่าแรงพอเหมาะพอควรไม่เห็นแก่ได้ตรงกับคำโบราณว่า ซื่อกินไม่หมดคดกินไม่นาน ถ้าทำได้ใจเราก็เป็นสุขลูกค้ก็เป็นสุข จิตใจเรารู้สึกดีไปด้วย สุขภาพกายสุขภาพจิตที่ดีไม่ต้องทนทุกข์ทรมาน อายุก็ยืน

สมาชิกชุมชนคนที่ 7 (CSC7) กล่าวว่า ทำในสิ่งที่ชอบและชอบในสิ่งที่ทำ ไม่ทำให้ตนเองและผู้อื่นเดือดร้อน ในสถานการณ์การแพร่ระบาดในช่วงโควิดประชาชนทำมาค้าขายยากลำบาก หลายร้านค้ามีการปิดกิจการ ทั้งอาหาร

ต่างๆก็มีราคาแพงขึ้น ลำบากกับผู้บริโภค ผู้ที่มีอาชีพค้าขายก็ไม่ควรที่จะขายเพื่อมุ่งเอากำไรมาากๆ เพราะเป็นการซ้ำเติมความทุกข์ของประชาชนเข้าไปอีก เพื่อความสุขใจสบายใจก็ควรยึดทางสายกลาง ความพอเหมาะพอควรความพอดี จึงเป็นสิ่งสำคัญ เหมือนกับการทำบุญอย่างหนึ่งเช่นกันถือว่า ช่วยเหลือเกื้อกูลกันในยามข้าวยากหมากแพง **สมาชิกชุมชนคนที่ 8 (CSC8)** กล่าวว่า คุณภาพชีวิต ด้านจิตใจ เกิดจากความรับผิดชอบในงานที่ตนทำ ไม่ว่าอาชีพใดๆก็มีความสำคัญทั้งหมด ถ้ามองตามหลักพระพุทธศาสนาการทำหน้าที่ของตนเองก็คือการปฏิบัติธรรมอย่างหนึ่งเหมือนกัน แต่ถ้าทุจริตต่อหน้าที่ก็ถือว่าผิดศีลผิดธรรม และที่สำคัญอีกอย่างคือต้องมีความขยันอดทนด้วย เพราะความขยันอดทนเป็นการฝึกจิตใจของตนเอง นอกจากนั้นการให้คำแนะนำช่วยเหลือเพื่อนร่วมงาน หรือประชาชนที่มาใช้บริการการส่งเอกสารหรือสิ่งของต่างๆก็เป็นสิ่งสำคัญ ต้องสร้างความประทับใจให้กับทุกคนที่มาใช้บริการ เมื่อทำแล้วก็รู้สึกสบายใจ คนที่เราแนะนำเขาก็รู้สึกสบายใจ ด้วยการใช้คำพูดหรือวาจาที่ไพเราะ ชัดเจน ไม่พูดส่อเสียด ดุฎกดูแคลน พูดด้วยคำที่สุภาพนอบนวล จริงใจ ไม่พูดโกหกเสแสร้ง ขี้แฉงแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีเหตุมีผล มีหลักฐานอ้างอิง ไม่พูดเพ้อเจ้อ บิดเบือนจากความเป็นจริง การใช้ถ้อยคำ ที่แสดงถึงความเห็นอกเห็นใจ เข้าใจเพื่อนร่วมงานทุกระดับ พูดสิ่งที่จะทำให้เกิดความสามัคคี ประองตอง และไม่ทะเลาะเบาะแว้งกัน

2.3 การพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านสังคม เป็นอย่างไร **สมาชิกชุมชนคนที่ 9 (CSC9)** กล่าวว่า ชุมชนสหกรณ์บ้านมั่นคงเมืองสาละยา อำเภอยะรัง จ.ปัตตานี เริ่มก่อตั้งมาไม่นานมีกรรมการหมู่บ้านที่คอยช่วยเหลือและผลักดันนโยบายต่างๆให้เกิดประโยชน์กับชุมชน เช่น ถนนหนทาง ไฟฟ้า น้ำประปา สิ่งสาธารณูปโภคยังไม่ครบครันตามความจำเป็น จึงต้องดำเนินการในหลายๆด้านเพื่อประโยชน์ส่วนรวมกับชุมชน โดยส่วนตัวแล้วเห็นว่า การทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่นเป็นสิ่งสำคัญในการอยู่ร่วมกัน ช่วยเหลือตามกำลังร่างกายที่ตนมีอยู่ ไม่ได้ถูกบังคับด้วยความเต็มใจที่จะช่วยเหลือผู้อื่น ขวนขวายช่วยทำกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นสาธารณะประโยชน์ มุ่งให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม รวมทั้งช่วยแก้ปัญหาให้กับองค์กร และที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ การเอาตัวเข้าไปสมานการวางตัวเสมอต้นเสมอปลาย หนักแน่น ให้ความเสมอภาคกับเพื่อนร่วมงานทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ไม่เอารัดเอาเปรียบ ร่วมทุกข์ร่วมสุขช่วยเหลือเกื้อกูลกันแก้ปัญหา ช่วยกันคิดในทางสร้างสรรค์ เพื่อให้องค์กรอยู่เย็นเป็นสุขโดยเฉพาะในยามวิกฤตเช่นนี้ **สมาชิกชุมชนคนที่ 10 (CSC10)** กล่าวว่า ในฐานะที่เป็นทั้งกรรมการชุมชนและผู้อยู่อาศัยที่นี่ การเอื้อเฟื้อแก่เพื่อนมนุษย์ด้วยกัน การสร้างตนให้เป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและส่วนรวม มีความสม่ำเสมอในการปฏิบัติเป็นคนเสมอต้นเสมอปลาย และปรับตัวเข้ากับสังคม ก็จะทำให้สังคมมีความสุข ถ้าชุมชนมีความเดือดร้อนในด้านปัจจัยสี่ กรรมการชุมชนก็ควรให้ความช่วยเหลือ เช่น สิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ทรัพย์สิน สิ่งของอุปโภคบริโภคที่จำเป็นในการดำรงชีพ ตลอดจนให้ความรู้ความเข้าใจและให้คำแนะนำ และรวมไปถึงการให้อภัยแก่เพื่อนร่วมงาน เมื่อเพื่อนร่วมงานทำงานผิดพลาดหรือไม่ประสบความสำเร็จ เพื่อให้คนในชุมชนมีน้ำใจอันดีต่อกัน มีความรัก ความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นหนึ่งอันเดียวกันมากขึ้นในยามที่ประสบกับวิกฤตเช่นนี้ เมื่อชุมชนหรือเพื่อนร่วมงานมีความเดือดร้อนในด้านการงานต้องการความช่วยเหลือ ก็

ควรให้ความช่วยเหลือด้วยการพูดให้กำลังใจ แสดงความเห็นอกเห็นใจ ให้คำแนะนำ ชี้แจงอย่างถูกต้อง ไม่พูดจาดูหมิ่น เสียตสีเพื่อนร่วมงาน แต่พูดจាកันด้วยความไพเราะ อ่อนหวาน น่ารัก แบบถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน เมื่อชุมชนต้องการความช่วยเหลือทางด้านร่างกาย กรรมการชุมชนก็ให้ความสำคัญ ขวนขวายช่วยเหลืออย่างเต็มกำลังความสามารถ บำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ร่วมกัน รวมทั้งช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นภายในชุมชนด้วยความเต็มใจ เมื่อเกิดปัญหาขึ้นในชุมชน กรรมการทุกคนก็เข้าไปช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยให้ความเสมอภาค เป็นธรรม ไม่ลำเอียง ไม่เอาเปรียบกัน ร่วมทุกข์ร่วมสุข ร่วมรับรู้ ร่วมแก้ไขปัญหาดังกล่าว เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน **สมาชิกชุมชนคนที่ 11 (CSC11)** กล่าวว่า มนุษย์ทุกคนจะอยู่อย่างโดดเดี่ยวไม่ได้ ต้องมีการพึ่งพาอาศัยผู้อื่นทั้งในเรื่องชีวิตส่วนตัว การงานและการเงิน ในการแชร์ประสบการณ์และการถ้อยทีถ้อยอาศัย นอกจากนั้น ความเสมอต้นเสมอปลายก็มีความสำคัญในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น โดยการติดต่อพูดคุยกันประจำเพื่อรักษาความสัมพันธ์อันดีโดยเฉพาะผู้มีมีอาชีพรับจ้างหรือทำมาค้าขาย ก็ต้องพึ่งพาอาศัยกันไม่ว่าวันนี้วันหน้าเห็นได้จากคนที่เจ็บไข้ได้ป่วย หรือเสียชีวิต มีคนไปร่วมงานเยาะแยะมากมาย แสดงว่าคนนั้นขณะมีชีวิตอยู่เป็นผู้ที่มีน้ำใจต่อผู้อื่น เห็นบางคนฐานะร่ำรวยแต่มีคนไปร่วมงานน้อยก็มี เมื่ออายุมากขึ้นก็ควรสร้างประโยชน์ให้กับสังคมให้มาก ไม่เอาเปรียบใคร ไม่ทำร้ายใคร คือให้รู้จักคำว่าพอ ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงที่ในหลวงทรงรับสั่งไว้

2.4 การพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านสิ่งแวดล้อม **สมาชิกชุมชนคนที่ 12 (CSC12)** กล่าวว่า การร่วมทำกิจกรรมต่างๆ ของหมู่บ้านเท่าที่ความสามารถจะทำได้ ช่วยเหลืองานบุญกุศลต่างๆ เช่นบางบ้านมีงานทำบุญก็ไปอยู่ช่วยงานเจ้าภาพจนเสร็จ บางทีก็อยู่เป็นเพื่อนเจ้าภาพ งานหนักๆ ก็ทำไม่ค่อยไหวเป็นไปตามอายุตามวัยของสังขาร ที่ขาดไม่ได้คือการทำบุญตักบาตรเป็นประจำ ถ้าเป็นวันพระก็จะเตรียมอาหารไปทำบุญที่วัด มากบ้างน้อยบ้างตามกำลัง ซึ่งเป็นการสร้างบรรยากาศการอยู่อาศัยที่มีความอบอุ่นด้วยวัฒนธรรม ประเพณี **สมาชิกชุมชนคนที่ 13 (CSC13)** กล่าวว่า คนในชุมชนบ้านมั่นคงสาละยาที่มีความต้องการคือถนนหนทางภายในชุมชน ต้องการให้เป็นถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก มีท่อระบายน้ำ การเก็บขยะมีความเป็นสัดส่วน ซึ่งกรรมการชุมชนกำลังผลักดันให้เกิดขึ้น ถ้าสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นได้ก็หมายถึงคุณภาพชีวิตของคนในสังคมดีขึ้น ในขณะเดียวกันคนในชุมชนก็ต้องช่วยกันดูแลรักษาสิ่งที่เป็นสาธารณะประโยชน์ไม่ให้ถูกทำลายหรือสูญหาย และทุกคนที่อยู่ในสังคมก็ต้องรู้จักถ้อยทีถ้อยอาศัยซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะถนนที่เป็นสาธารณะที่ชุมชนใช้ร่วมกัน ประชาชนก็ไม่ควรที่จะแสดงความเป็นเจ้าของหน้าบ้าน นำสิ่งของมาตั้งกีดขวางหรือร้านค้า ทุกอย่างควรอยู่ในพื้นที่เขตบ้านของตนเอง เพราะถนนค่อนข้างคับแคบ การสัญจรไปมาไม่สะดวก ดังนั้นทุกคนที่อยู่ร่วมกันก็ต้องให้ความร่วมมือกันเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม **สมาชิกชุมชนคนที่ 14 (CSC14)** กล่าวว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมต้องอาศัยความร่วมมือของคนในชุมชน ในการดูแลสิ่งแวดล้อมของน้ำอากาศ ต้นไม้ก็มีส่วนมากที่สร้างบรรยากาศที่ดีๆ ให้ความร่มรื่น บางครั้งกรรมการชุมชนเห็นว่า

โครงการต่างๆที่นำเสนอเป็นความเจริญก้าวหน้าและพัฒนาคุณภาพชีวิตดีขึ้น แต่ถ้าขาดร่วมมือกับคนในชุมชนแล้ว ก็ยากที่จะพัฒนาได้ อาจจะต้องด้วยความคิดของคนรุ่นเก่าที่ยังยึดติดกับสิ่งเดิมๆ และประการสำคัญคือผู้ที่อยู่อาศัยในชุมชนมาจากต่างถิ่นต่างฐานะกันมาอยู่รวมกัน ความคิดเห็นของคนในชุมชนหลายๆอย่างที่ไม่ได้รับความร่วมมือ เช่น การเสียสละค่าใช้จ่ายส่วนกลาง ที่เป็นค่าไฟฟ้าทางหรือการเก็บขยะของเทศบาลที่ต้องมีค่าใช้จ่าย นอกจากนั้นก็เป็นความช่วยเหลือกันในชุมชน มีการตั้งกลุ่มอาชีพต่างๆ เพื่อให้เกิดรายได้ต่อคนในชุมชน การออกกำลังเพื่อส่งเสริมสุขภาพที่ดี การทำบุญตักบาตรประจำเดือน เพื่อส่งเสริมพระพุทธศาสนา หรือกิจกรรมประเพณีวัฒนธรรมตามวาระและโอกาส การรดน้ำดำหัวในเทศกาลสงกรานต์ และกิจกรรมอื่นๆอีกมากมาย เหล่านี้ก็เพื่อให้คุณภาพชีวิตของคนในสังคมดีขึ้น **สมาชิกชุมชนคนที่ 15 (CSC15)** กล่าวว่า การดำเนินชีวิตที่ดีนั้นคือการปฏิบัติตามหลักธรรมโดยการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการทำงานในสภาวะที่ไม่ปกติ เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปด้วยความราบรื่น เรียบร้อย ลดความกดดัน และส่งผลกระทบหรือผลเสียหายต่อการทำงานหรือหน่วยงานที่เราปฏิบัติงานอยู่ให้น้อยที่สุด งานจะสำเร็จหรือไม่ต้องมีเป้าหมายและวิธีการที่ชัดเจน หลักธรรม สามารถนำมาเติมเต็มให้งานบรรลุได้ดีและยั่งยืน เป็นไปด้วยความราบรื่น เรียบร้อย ลดความกดดัน และส่งผลกระทบหรือผลเสียหายต่อการทำงานหรือหน่วยงานที่เราปฏิบัติงานอยู่ให้น้อยที่สุด มีความมุ่งมั่นตั้งใจทำงานที่เราได้รับมอบหมายสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี แม้จะมีอุปสรรคจากการไปปฏิบัติงานที่มหาวิทยาลัยก็ตาม **สมาชิกชุมชนคนที่ 7 (CSC7)** กล่าวว่า ทุกคนต้องมีความขยันอดทนในการทำงาน ในการประกอบอาชีพ ถ้าไม่เลือกงานไม่ยากจนแน่นอน ต้องรู้จักดิ้นรนแสวงหาทรัพย์สินสมบัติต่างๆไว้ใช้สอยเมื่อยามแก่ชรา ไม่ต้องไปหวังพึ่งลูกหลาน อย่างน้อยเราต้องเป็นที่พึ่งของเราเองได้ ถ้าเราพึ่งตนเองได้ ก็ไม่เป็นภาระของสังคม สังคมก็มีความสุข ไม่ทำให้ตนเองเดือดร้อนและไม่ทำให้คนอื่นเดือดร้อน เวลาเจ็บไข้ได้ป่วยก็มีเงินรักษา โชคดีอย่างหนึ่งที่ชุมชนบ้านมั่นคงศาลายาแห่งนี้อยู่ใกล้โรงพยาบาลทำให้อบอุ่นใจมากขึ้น อีกอย่างความปลอดภัยในทรัพย์สินก็ดี ไม่มีโจรขโมย

สรุปการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งสี่ด้าน มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตมาก เพราะการที่คนเรารู้จักปรับตัวเพื่อทำสิ่งดี ๆ ให้กับสังคม และตนเองย่อมเกิดผลดีเป็นการบ่มเพาะนิสัยที่ดี และการติดต่อสื่อสาร การช่วยเหลือ และการกระทำที่เสมอต้นเสมอปลายจะทำให้สังคมการทำงานมีความสุข ความจำเป็นและมีความสำคัญคือ เพราะจะทำให้เรารู้จักการปรับตัวและปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินชีวิตของตนเองในสถานการณ์นี้ อย่างมีระเบียบ แบบแผน และถูกต้องตามหลักศีลธรรมจรรยา การมีหลักในการดำเนินชีวิตเหมือนเข็มทิศส่องทาง การได้น้อมนำหลักดังกล่าวมาใช้ทำให้ชีวิตมีความสุขและสำเร็จเร็วขึ้น เพราะจะทำให้เรารู้จักการปรับตัวและปรับเปลี่ยนวิธีการดำเนินชีวิตของตนเองในสถานการณ์นี้ อย่างมีระเบียบ แบบแผน และถูกต้องตามหลักศีลธรรมจรรยา เพราะใน

สถานการณ์ที่ทุกคนกำลังตกอยู่ในภาวะของความกลัวต่อโรคระบาด การที่จะระมัดระวังสำรวม กาย วาจา ใจ ที่จะต้องดูแลตนเอง ดูแลคนรอบข้างจะเป็นการให้กำลังใจกันให้ผ่านภาวะวิกฤตไปได้

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักทฤษฎีธรรมมิกัตถประโยชน์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการให้สัมภาษณ์การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักทฤษฎีธรรมมิกัตถประโยชน์ของผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชน ในชุมชนสหกรณ์บ้านมั่นคงเมืองสาละยา อำเภอฟุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม จำนวน 15 คน ได้ให้ข้อมูล ดังนี้

3.1 การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านร่างกาย ด้วยหลักทฤษฎีธรรมมิกัตถประโยชน์ 4 ประการเป็นอย่างไร

1. ท่านมีหลักปฏิบัติในการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านร่างกายด้วยความขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่ประกอบกิจการงาน ประกอบอาชีพอันสุจริต เป็นผู้ขยันไม่เกียจคร้านในการงาน มีความชำนาญ สามารถจัดดำเนินการให้ได้ผลดี (อุฏฐานสัมปทา) อย่างไร

มีความรู้ความชำนาญในหน้าที่นั้นๆเพิ่มขึ้น และเป็นผู้หมั่นขยันในกิจการที่ทำ ผู้หมั่นขยันจะต้องลุกขึ้นทำงาน ไม่ใช่เอาแต่นอน ไม่ยอมลุกขึ้น งานที่ทำนั้นขึ้นอยู่กับบุคคลแต่ละคน เช่น นักเรียนต้องเรียนหนังสือ แม่บ้านต้องทำงานบ้าน ผู้ประกอบอาชีพต้องทำงานในหน้าที่ของตนเองให้ได้สำเร็จและให้มีความก้าวหน้าการทำงานให้ประสบความสำเร็จได้ต้องมีความขยันหมั่นเพียร

2. ท่านมีหลักปฏิบัติในการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านร่างกายด้วยความรู้จักคุ้มครองเก็บรักษาทรัพย์สินและผลงานที่ตนเองได้ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียร โดยชอบธรรม ไม่ให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมเสีย ไม่ให้ถูกลัก หรือทำลายไปโดยภัยต่างๆ (อารักขสัมปทา) อย่างไร

ดูแลรักษาเก็บข้าวของเข้าที่ให้ความเรียบร้อยอยู่เสมอ การรักษาทรัพย์ที่หามาได้ด้วยความขยัน หมั่นเพียร การรักษาทรัพย์ไม่ได้หมายความว่าเก็บไว้โดยไม่ใช้สอย แต่เก็บไว้ให้มีใช้ตลอดไปเมื่อมีความสามารถหาทรัพย์มาได้ด้วยน้ำพักน้ำแรง ความคิด สติปัญญาของตนแล้ว ก็ควรรู้จักเก็บรักษาทรัพย์ของตนไว้ ไม่ใช่นำไปใช้เพื่อเก๋ไก๋ รส กลิ่น เสียง จนทำให้ทรัพย์นั้นหมดไป โดยไม่ทำให้ตนเองเจริญขึ้นหลักธรรมข้ออารักขสัมปทา มีจุดมุ่งหมายให้เป็นคนมัธยัสถ์ รู้จักใช้จ่ายทรัพย์ไปในทางที่เกิดประโยชน์ เมื่อทำได้ดังนี้ จะเกิดผลดีต่อตนเองและครอบครัว

3. ท่านมีหลักปฏิบัติในการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านร่างกายด้วยการคบคนดีเป็นมิตร ไม่คบคนชั่ว รู้จักกำหนดบุคคลในถิ่นที่อาศัย เลือกเจรจา สันทนากับบุคคลในบ้านหรือนิคมนั้น ซึ่งเป็นผู้มีประพฤติดี ผู้ถึงพร้อมด้วยศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา (กัลยาณมิตรตตา) อย่างไร

มีส่วนร่วมกับชุมชนและไม่พูดส่อเสียดให้ร้ายผู้อื่น มิตรที่ดีจะสนับสนุนให้ขยันหาทรัพย์ และรู้จักเก็บทรัพย์ไว้ใช้จ่ายตามความจำเป็นหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ส่วนคนเทียมมิตร มีแต่จะหลอกลวง

ให้เสียทรัพย์โดยใช่เหตุ หรือให้สูญทรัพย์จนหมดสิ้น ถึงจะขยันหมั่นเพียรก็รักษาทรัพย์ไว้ไม่ได้ เพราะฉะนั้นการมีเพื่อนเป็นคนดีจึงเป็นปัจจัยสนับสนุนให้อุฏฐานสัมปทา และอารักขสัมปทาดำเนินไปได้ด้วยดี การรู้จักกำหนดบุคคลในถิ่นที่อยู่อาศัย เลือกเสวนาหรือสำเหนียกศึกษาเพียงอย่างท่านผู้ทรงคุณ มีศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา คบหาสมาคมกับคนที่มีคุณธรรม นำความรู้หรือมีความรู้ดี และความประพฤติดี ไม่คบไม่เอาอย่างคนที่ประพฤติชั่วและชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย เลือกคบหาผู้มีความสามารถ ผู้นำเคารพนับถือ และมีคุณสมบัติเกื้อกูลแก่อาชีพการงานของตน

4. ท่านมีหลักปฏิบัติในการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านร่างกายด้วยการรู้จักกำหนดรายได้และรายจ่ายเลี้ยงชีวิตแต่พอดี มีความเป็นอยู่เหมาะสม มิให้ฝืดเคืองหรือฟุ่มเฟือย ให้รายได้เหนือรายจ่าย มีประหยัดเก็บไว้ (สมชีวิตา) อย่างไร

มีการลำดับความสำคัญของการใช้จ่ายการเลี้ยงชีวิตสมำเสมอหรือพอเหมาะพอดี หมายความว่าเลี้ยงชีวิตตามกำลังทรัพย์ที่หามาได้ไม่ให้ฝืดเคืองเกินไป ไม่ให้ฟุ่มเฟือยเกินไป สำหรับผู้มีความรู้น้อย รายได้น้อย ถึงจะขยัน หมั่นเพียรรายได้ก็เพิ่มขึ้นไม่มากนักให้ใช้จ่ายเพียงพอดี ไม่ให้ฝืดเคืองเกินไป และไม่ควรเอาอย่างผู้มีรายได้สูงเพราะความพอดีของผู้มีรายได้สูงเป็นความฟุ่มเฟือยของผู้มีรายได้น้อย สำหรับผู้มีรายได้สูงควรมีการใช้จ่ายเพียงพอดีสำหรับตนไม่ให้ฟุ่มเฟือยเกินไป และไม่ใช้จ่ายอย่างคนมีรายได้น้อย ซึ่งถือเป็นความฝืดเคืองสำหรับตน

ดังนั้น หลักทฤษฎีธัมมิกัตตะประโยชน์ จึงเป็นข้อปฏิบัติที่ทำให้เกิดประโยชน์สุขแก่ผู้ปฏิบัติในปัจจุบัน เป็นประโยชน์ที่มองเห็น และเข้าใจได้ง่ายเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตประจำวันเป็นเรื่องธรรมดาที่เกิดขึ้นและพบเห็นได้โดยทั่วไป ในทางพระพุทธศาสนาการได้มาซึ่งประโยชน์สุขนั้นต้องได้มาโดยสุจริต โดยชอบธรรม ไม่เบียดเบียนผู้อื่น และใช้สิ่งนั้นให้กับตนเองอย่างถูกต้องและเหมาะสมใช้ชีวิตด้วยความไม่ประมาท

3.2 การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านจิตใจ ด้วยหลักทฤษฎีธัมมิกัตตะประโยชน์ 4 ประการเป็นอย่างไร

1. ท่านมีการปฏิบัติที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านจิตใจด้วยความขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่ประกอบการทำงาน ประกอบอาชีพอันสุจริต เป็นผู้ขยันไม่เกียจคร้านในการงาน มีความชำนาญ สามารถจัดดำเนินการให้ได้ผลดี (อุฏฐานสัมปทา) อย่างไร

มีความรับผิดชอบหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย และมีความขยันหมั่นเพียรในการทำมาหาเลี้ยงชีพมีความสามารถในด้านใดก็นำความรู้ในด้านนั้นไปทำมาหาเลี้ยงชีพ เพราะแต่ละคนมีความสามารถเฉพาะด้านที่แตกต่างกัน เช่นคนที่อยู่อาศัยในชุมชนนี้ มีอาชีพต่างกัน มีความสามารถต่างกัน ก็ดำเนินชีวิตไปตามสิ่งที่ตนถนัดและชอบ เช่นบางคนถนัดเรื่องการค้าขาย บางคนถนัดการซ่อมเครื่องยนต์ บางคนถนัดเสริมสวย แต่ละคนก็มีการประกอบอาชีพที่ตนถนัดด้วยความความขยันหมั่นเพียร

2. ท่านมีการปฏิบัติที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านจิตใจด้วยการรู้จักคุ้มครองเก็บรักษาทรัพย์สินและผลงานที่ตนเองได้ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียร โดยชอบธรรม ไม่ให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมเสีย ไม่ให้ถูกลัก หรือทำลายไปโดยภัยต่าง ๆ (อารักขสัมปทา) อย่างไร

ถ้าเป็นเครื่องมือสำหรับประกอบอาชีพ ก็ต้องดูแลแก้ไขหากได้รับความเสียหาย ให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ตลอด ถ้าเป็นพ่อค้าแม่ขาย ก็รักษาฝีมือให้มีคุณภาพ ราคามาตรฐานไม่เอารัดเอาเปรียบลูกค้า ถ้าทำงานแม่บ้าน บริษัทห้างร้านต่างๆ ก็ต้องรู้จักรักษามาตรฐานการทำงานของตนเองไม่ให้ตกต่ำ ถ้าเป็นเงินทองทรัพย์สินสมบัติที่หามาได้ด้วยน้ำพักน้ำแรง ก็หมั่นดูแลเก็บรักษา และใช้สอยอย่างประหยัด ไม่ฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย ใช้จ่ายเท่าที่จำเป็น ช่วยเหลืองานต่างๆ ของชุมชน ทำบุญทอดกฐินทอดผ้าป่า นอกจากนั้นยังคอยช่วยเหลือรักษาสิ่งที่เป็นสาธารณะประโยชน์ของส่วนรวม

3. ท่านมีการปฏิบัติที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านจิตใจด้วยการคบคนดีเป็นมิตร ไม่คบคนชั่ว รู้จักกำหนดบุคคลในถิ่นที่อาศัย เลือกเจรจา สันทนากับบุคคลในบ้านหรือนิคมนั้น ซึ่งเป็นผู้มีประพฤติดี ผู้ถึงพร้อมด้วยศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา (กัลยาณมิตตตา) อย่างไร

ทุกคนจะต้องมีน้ำใจและจริงใจต่อกันของคนในชุมชน ในขณะเดียวกันกิจกรรมของชุมชนที่ทำอยู่ ก็ต้องมีการสร้างเครือข่ายกับชุมชนอื่นไว้ด้วย เพื่อรับทราบปัญหาและแนวทางการพัฒนาว่าเป็นอย่างไรร แล้วนำมาปรับใช้กับชุมชนของตนเอง นอกจากนั้น กิจกรรมของชุมชน เช่นกลุ่มส่งเสริมการเกษตรของชุมชน ยังสามารถสร้างเครือข่ายทางการตลาดให้กับชุมชนอื่น ทำให้คนในชุมชนมีรายได้ มีสถานที่ทำมาค้าขายเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นความเป็นกัลยาณมิตร คือการสร้างความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดระหว่างครอบครัว ชุมชน สังคม ถ้อยทีถ้อยอาศัยซึ่งกันและกัน แบ่งปันน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันก็สามารถอยู่ร่วมกันได้ เป็นการรักษาผลประโยชน์ของชุมชนร่วมกัน ซึ่งจะส่งผลต่อคนรุ่นต่อไปชั่วลูกชั่วหลาน

4. ท่านมีการปฏิบัติที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านจิตใจด้วยการรู้จักกำหนดรายได้และรายจ่ายเลี้ยงชีวิตแต่พอดี มีความเป็นอยู่เหมาะสม มีให้เผื่อเหลือหรือฟุ่มเฟือย หารายได้เหนือรายจ่าย มีประหยัดเก็บไว้ (สมชีวิตา) อย่างไร

ในส่วนที่เป็นทรัพย์สินของชุมชนมีการบริหารจัดการอย่างยั่งยืน มั่นคง คมค่า กับประโยชน์ใช้สอยไม่ว่าจะเป็นเครื่องดับเพลิง วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่เป็นของส่วนรวม รวมถึงไฟฟ้าส่องสว่างตามถนนหนทาง ให้มีความพร้อมอยู่เสมอ เมื่อมีการชำรุดก็มีการซ่อมบำรุงให้ใช้งานได้ปกติ ในส่วนบุคคลนั้นคือการดำเนินชีวิตอย่างพอเหมาะพอควรกับฐานะและสอดคล้องกับรายรับรายจ่ายของครอบครัว โดยมีการจัดทำบัญชีครัวเรือนเพื่อจะได้ประเมินและกำหนดแผนการใช้จ่ายได้ถูกต้อง การใช้จ่ายบางอย่างไม่จำเป็นกับสุขภาพ ร่างกายก็ตัดออกไป บางอย่างอยากจะได้แต่กำลังทรัพย์ไม่เพียงพอ ก็ควรระงับความต้องการไว้ แต่ถ้าอยากจะได้ตามความจำเป็นจริงๆ ก็ต้องขยันหาทรัพย์ให้มากขึ้น แต่ต้องเป็นสัมมาอาชีพ ไม่ทุจริตคดโกง

ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านจิตใจเป็นสิ่งสำคัญต่อการดำเนินชีวิตอย่างมาก ความทุกข์ยากลำบากด้านจิตใจเกิดจากการแสวงหาที่ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ ถ้ามีปัจจัย 4 ครบบริบูรณ์ ก็จะทำให้จิตใจดีขึ้น สามารถที่ช่วยเหลือผู้อื่นและสังคมให้ดีขึ้นด้วยเช่นกัน ชุมชนจึงมีวิธีการที่จะสร้าง

สาธารณูปโภคต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นกับชุมชนตามความจำเป็นที่สังคมต้องการ ตลอดถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินต่าง ๆ

3.3 การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสังคม ด้วยหลักทฤษฎีธรรมาภิบาล 4 ประการ เป็นอย่างไร

1. ท่านมีการปฏิบัติที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสังคมด้วยความขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่ประกอบภาระงาน ประกอบอาชีพอันสุจริต เป็นผู้ขยันไม่เกียจคร้านในการงาน มีความชำนาญ สามารถจัดดำเนินการให้ได้ผลดี (อุฏฐานสัมปทา) อย่างไร

การทำงานส่วนร่วม หรืองานที่ทำประจำหากมีการทำงานร่วมกับผู้อื่นก็จะวางแผนในการทำงานและทำด้วยความขยันไม่หละหลวม หรือเอาเปรียบเพื่อนร่วมงาน เลือกงานที่สุจริตทำและฝึกฝนให้เข้ากับทีมเพื่อนร่วมงานให้ได้และทำงานร่วมกัน ตลอดถึงงานในครัวเรือนก็จะดูแลให้เรียบร้อย ตรงเวลา และไม่ค้างงานเก่า

2. ท่านมีการปฏิบัติที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสังคมด้วยการรู้จักคุ้มครองเก็บรักษาทรัพย์สินและผลงานที่ตนเองได้ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียร โดยชอบธรรม ไม่ให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมเสีย ไม่ให้ถูกลัก หรือทำลายไปโดยภัยต่าง ๆ (อารักขสัมปทา) อย่างไร

ทำตัวเป็นแบบอย่างในการรักษาผลประโยชน์ของชุมชน สิ่งของเครื่องใช้ส่วนรวม รักษาไม่ให้เสื่อมก่อนหมดอายุการใช้งาน หากมีสิ่งของที่ต้องทำความสะอาดก็จะดูแลและล้างเก็บให้เรียบร้อยของที่หยิบยืมส่วนกลางมาจากชุมชนหรือเพื่อร่วมงานก็จะติดตามส่งมอบคืนไม่เอามาเป็นของตนเอง

3. ท่านมีการปฏิบัติที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสังคมด้วยการคบคนดีเป็นมิตร ไม่คบคนชั่ว รู้จักกำหนดบุคคลในถิ่นที่อาศัย เลือกเจรจา สนทนากับบุคคลในบ้านหรือนิคมนั้น ซึ่งเป็นผู้มีประพฤติดี ผู้ถึงพร้อมด้วยศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา (กัลยาณมิตตตา) อย่างไร

การอยู่ร่วมกันในสังคมต้องพบกับคนมากมายหลายประเภทก็จะเลือกและดูจากบุคลิก ความจริงใจ น้ำใจที่บุคคลนั้นมีให้เราในการทำกิจกรรม หรืองานร่วมกัน คบหาคนดีในเวลาทำงานและมีสายงานจะร่วมกันอยู่ในวิชาชีพเดียวกัน คอยบอกกล่าวแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด ความชำนาญ การในงานที่ทำร่วมปรึกษาหารือกัน ไม่ชักชวนกันไปในทางที่เสื่อมเสียทั้งต่อทรัพย์สิน และหน้าที่การงาน ให้ความช่วยเหลืออนุเคราะห์กันและกันอยู่เสมอเมื่อมีโอกาส

4. ท่านมีการปฏิบัติที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสังคมด้วยการรู้จักกำหนดรายได้และรายจ่ายเลี้ยงชีวิตแต่พอดี มีความเป็นอยู่เหมาะสม มีให้เผื่อเคืองหรือพุ่มพวย ให้รายได้เหนือรายจ่าย มีประหยัดเก็บไว้ (สมชีวิตา) อย่างไร

ดำเนินชีวิตด้วยความรู้จักพอและเข้าใจในบริบททางสังคมที่เราอยู่ งานที่เราทำ และรายได้ที่เราได้ ใช้จ่ายอย่างระมัดระวังและเหมาะสมกับรายได้ วางแผนการเงินในส่วนของการครอบครัว และตนเอง หากมีโอกาสร่วมกิจกรรมของชุมชนก็จะใช้จ่ายและเสนอแนะการใช้งบประมาณให้เหมาะสมกับโครงการต่าง ๆ ที่ทางชุมชนจัดขึ้นทั้งให้ความร่วมมือในการใช้จ่ายอย่างเหมาะสม

3.4 การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม ด้วยหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ 4 ประการ เป็นอย่างไร

1. ท่านมีการปฏิบัติที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมด้วยความขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่ประกอบการงาน ประกอบอาชีพอันสุจริต เป็นผู้ขยันไม่เกียจคร้านในการทำงาน มีความชำนาญ สามารถจัดดำเนินการให้ได้ผลดี (อุฏฐานสัมปทา) อย่างไร

ช่วยเหลือผู้อื่นและรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง โดยเฉพาะการให้ความร่วมมือกับชุมชนในทุกๆด้าน และนอกจากนั้นคือการไม่ทำลายสิ่งของที่เป็นทรัพย์สินส่วนรวม ตลอดจน การไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไม่ให้เสื่อมโทรม ทุกคนรวมถึงสิ่งมีชีวิตและสิ่งแวดล้อม ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน โบราณกล่าวว่า การมีเพื่อนบ้านที่ดี ดีกว่ารู้บ้านคือทุกคนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินทุกคนช่วยกันสอดส่องดูแลซึ่งกันและกัน เมื่อผู้อื่นปลอดภัย ชีวิตเราก็กปลอดภัยเช่นกัน

2. ท่านมีการปฏิบัติที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมด้วยการรู้จักคุ้มครองเก็บรักษาทรัพย์สินและผลงานที่ตนเองได้ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียร โดยชอบธรรม ไม่ให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมเสีย ไม่ให้ถูกลัก หรือทำลายไปโดยภัยต่าง ๆ (อารักขสัมปทา) อย่างไร

ช่วยกันเก็บรักษาทรัพย์สินนั้นเป็นอย่างดี การดูแลรักษาให้คงอยู่ในสภาพเดิมหรือเพิ่มขึ้นเพื่อผลประโยชน์โดยรวมของชุมชน และการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมให้ดี ไม่ทิ้งขยะลงในท่อระบายน้ำ ไม่เผาขยะมูลฝอยให้เกิดมลพิษทางอากาศ นอกจากนั้นมีการพัฒนาปรับปรุงซ่อมแซมถนนหนทางให้มีการสัญจรไปมาสะดวกมากขึ้น สิ่งเหล่านี้เป็นการดูแลรักษาไว้ไม่ให้เสื่อม เช่น การรักษาทรัพย์สินสมบัติจะเป็นของส่วนตัวหรือส่วนรวมก็ถือว่าเป็นทรัพย์สินสมบัติ ซึ่งหมายถึงสิ่งที่มีค่ามีราคา ควรดูแลรักษาไว้

3. ท่านมีการปฏิบัติที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมด้วยการคบคนดีเป็นมิตร ไม่คบคนชั่ว รู้จักกำหนดบุคคลในถิ่นที่อาศัย เลือกเจรจา สนทนากับบุคคลในบ้านหรือนิคมนี้ ซึ่งเป็นผู้มีประพฤติดี ผู้ถึงพร้อมด้วยศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา (กัลยาณมิตรตตา) อย่างไร

มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ให้ความร่วมมือกับภาครัฐและเอกชนในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้ความเคารพต่อสิ่งแวดล้อม ไม่เห็นประโยชน์แก่ตนเอง มุ่งประโยชน์ต่อส่วนรวม ต้องช่วยกันสอดส่องดูแลไม่ให้มีผู้กระทำความผิดหรือทำสิ่งที่เป็นโทษเป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม ชุมชนต้องมีความสมัครสมานสามัคคีกันในการช่วยกันดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม เมื่อมีผู้กระทำความผิดก็ต้องแจ้งให้ผู้ที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามกฎหมาย สิ่งสำคัญประการหนึ่งก็คือ การปลูกจิตสำนึกที่ดีให้กับชุมชน โดยนิสิตคนไทยเป็นคนรักบ้านรักสถานที่อยู่อาศัย มีความผูกพันกับสถานที่ การสร้างจิตสำนึกในการดูแลสภาพแวดล้อมน่าจะได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี ชุมชนที่มีความสามัคคีกัน รับผิดชอบร่วมกัน จะทำกิจการงานใดก็ประสบความสำเร็จ ในขณะเดียวกันก็ส่งเสริมให้คนในชุมชนการปฏิบัติตามกฎหมาย กฎระเบียบของชุมชน และใส่ใจกับสิ่งแวดล้อมที่เป็นอยู่ ด้วยการปฏิบัติตามประกาศ คำสั่ง กฎหมาย มติของชุมชนอย่างเคร่งครัด

4. ท่านมีการปฏิบัติที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมด้วยการรู้จักกำหนดรายได้และรายจ่ายเลี้ยงชีวิตแต่พอดี มีความเป็นอยู่เหมาะสม มีให้เผื่อหรือพุ่มพวย ให้รายได้เหนือรายจ่าย มีประหยัดเก็บไว้ (สมชีวิตา) อย่างไร

ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ยึดถือเป็นแนวปฏิบัติในการประกอบอาชีพ และดำเนินชีวิตด้วยการปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ ประเพณี วัฒนธรรมอันดีงามของคนไทยในเทศกาลต่างๆ ตลอดจนการทำบุญตักบาตร รักษาศีลในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาหรือวันอื่นๆ ซึ่งการดำเนินชีวิตที่ดีงามนั้นคือการปฏิบัติตามระเบียบของสังคม และไม่ขัดแย้งกับความเชื่อวิถีชีวิตของชุมชนที่ตักตวงสืบต่อกันมาเป็นเวลานาน

ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสังคม คือการเลี้ยงชีวิตอย่างพอเหมาะพอดีตามฐานะของตนและปฏิบัติอย่างนี้โดยสม่ำเสมอ 4 ประการนี้เรียกว่า ทิฐุธัมมิกัตถะ ธรรมที่อำนวยความสะดวกให้ในปัจจุบันทันตาเห็น ประโยชน์นั้น ได้แก่ ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข คือ เป็นผู้มีความมั่นคง มีชื่อเสียงเกียรติคุณ ได้รับการยกย่องโดยทั่วไปและมีความสุขตามสมควรแก่สภาพของตน

สรุปจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ มีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันคือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านมั่นคงศาลาयाได้ปฏิบัติตามหลักทิฐุธัมมิกัตถะประโยชน์ด้วยความขยันหมั่นเพียรในการประกอบอาชีพที่สุจริต ทั้งอาชีพค้าขาย รับจ้าง แม่บ้าน รับราชการ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และรู้จักหมั่นรักษาทรัพย์ที่หามาได้รู้จักใช้จ่ายอย่างไม่ฟุ่มเฟือย กอปรกับการมีกัลยาณมิตรที่ดีคือคณะกรรมการชุมชนดูแลเอาใจใส่ในกิจการของชุมชนอย่างเข้มแข็ง ทำให้การดำเนินชีวิตของคนในสังคมมีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย ด้านจิตใจและด้านสังคม มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นตามสมควรแก่ฐานะ ซึ่งเกิดจากความร่วมมือร่วมแรงกันเอาใจใส่กับประโยชน์ส่วนตนและประโยชน์ส่วนรวมด้วยการปฏิบัติตามระเบียบประเพณีวัฒนธรรมอย่างดี

การวิเคราะห์ค่าความอึมตัวของข้อมูลด้วยระบบหัวข้อ (Thematic Data Salutation)

ธีม หมายถึงระดับโดยนัยและเป็นนามธรรม ซึ่งต้องมีการตีความ (Herber & Barroso, 2020) หมวดยุทธศาสตร์หมายถึงเนื้อหาที่ชัดเจนของข้อความและเป็นคำอธิบายง่ายๆ เกี่ยวกับบัญชีของผู้เข้าร่วม (Hallberg, 2006) เมื่อนักวิจัยระดับมุมมองของผู้เข้าร่วมไปสู่ระดับนามธรรมของการสร้างโน้ตและค้นหาความหมายแฝงในคำพูดของผู้เข้าร่วม ความหมายโดยนัยหรือแก่นเรื่องก็ปรากฏขึ้น (Berlin, et al., 2021) กล่าวอีกนัยหนึ่ง จุดประสงค์ของธีมคือการดึงแก่นแท้ของประสบการณ์ของผู้เข้าร่วม ส่วนหมวดยุทธศาสตร์คือแนวคิดที่แสดงออกมาโดยตรงในข้อความ (Charmaz, 2000) แต่หัวข้อเป็นมากกว่าหมวดยุทธศาสตร์ แบบแรกเป็นแบบทั่วไปและเป็นนามธรรมมากกว่าและมีเนื้อหาทางปัญญาและอารมณ์ขึ้นอยู่กับการตีความของผู้วิจัย โดยการพัฒนาหัวข้อนั้นทำให้หมวดยุทธศาสตร์ได้รับความหมายเชิงลึก ดังนั้นการพัฒนาจึงมีความสำคัญมากกว่าการพัฒนาหมวดยุทธศาสตร์ และนำมาคำนวณหาค่าความอึมตัวของข้อมูลที่ใช้จาก $(r=f/n)$ r = จำนวนพฤติกรรมผู้เข้าร่วม/จำนวนผู้เข้าร่วม

ทั้งหมด โดยการวัดความอึดตัวของข้อมูลที่มีนัยสำคัญเป็น ≥ 0.50 (Thepa, et al., 2022) (ตารางที่ 4.1 และ ภาพที่ 4.1)

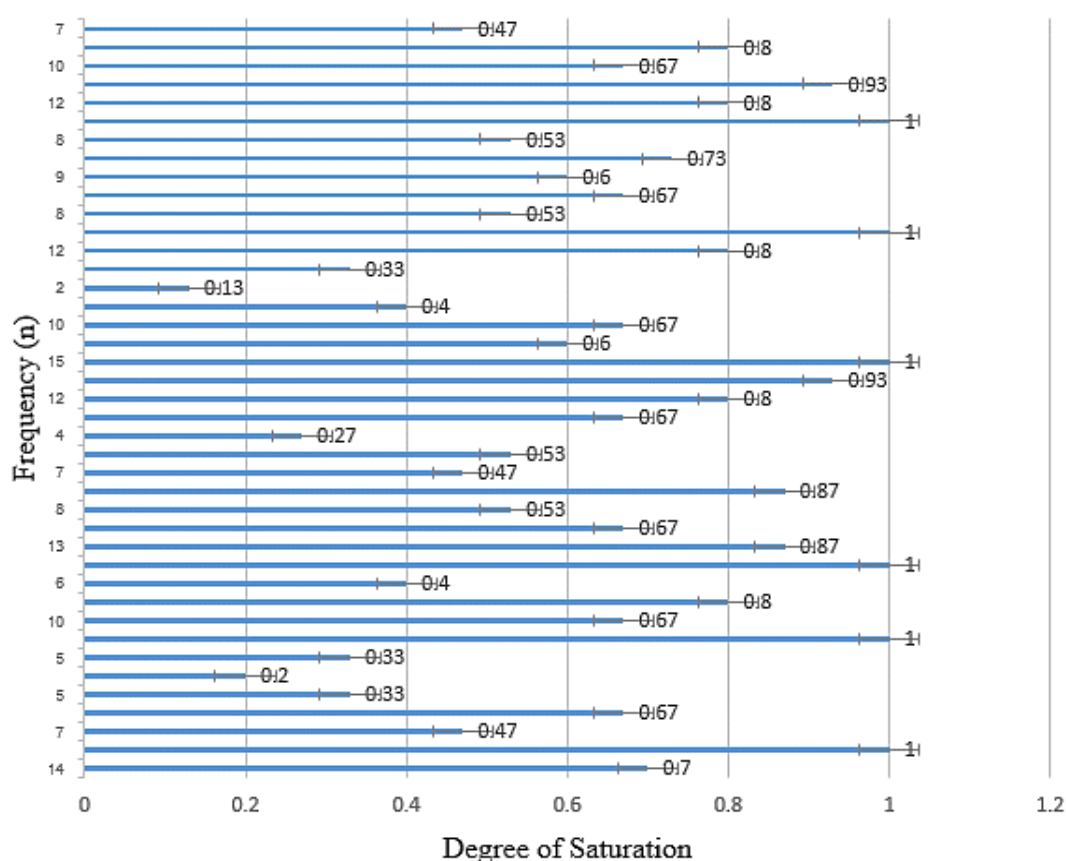
ตารางที่ 4.1 การวิเคราะห์ค่าความอึดตัวของข้อมูลพฤติกรรมด้วยพื้นฐานการวิเคราะห์หัวข้อของการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักทฤษฎีธัมมิกัตถ

หัวข้อ (Theme=4)	หมวดหมู่ (category=41)	จำนวน พฤติกรรม ผู้เข้าร่วม (n=20)	ความ อึดตัวของ ข้อมูล (r)
ความขยัน (อุฏฐาน สัมปทา)	มีความรู้ความชำนาญในหน้าที่	14	0.7*
	หมั่นขยันในกิจการที่ทำ	15	1*
	ทำงานในหน้าที่ของตนเองให้ได้สำเร็จ	7	0.47
	ประกอบอาชีพที่ตนถนัดด้วยความความ ขยันหมั่นเพียร	10	0.67*
	ดำเนินชีวิตไปตามสิ่งที่ตนถนัดและชอบ	5	0.33
	การให้ความร่วมมือกับชุมชนในงานสาธารณะ ประโยชน์	3	0.2
การเก็บออม (อารักข สัมปทา)	ดูแลรักษาเก็บข้าวของเข้าที่ให้ความเรียบร้อย	5	0.33
	การรักษาทรัพย์ที่หามาได้ด้วยความขยัน หมั่นเพียร	15	1
	เก็บไว้ให้มีใช้ตลอดไป	10	0.67*
	สามารถหาทรัพย์มาได้ด้วยน้ำพักน้ำแรง ความคิด สติปัญญาของตนเอง	12	0.8*
	ไม่ใช้ทรัพย์เพื่อกามคุณจนหมด	6	0.4
	มีความประหยัด	15	1
	รู้จักใช้จ่ายทรัพย์ให้เกิดประโยชน์	13	0.87*
	ใช้จ่ายทรัพย์เพื่อบำรุงครอบครัว	10	0.67*
	การสร้างความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดระหว่าง ครอบครัว ชุมชน สังคม	8	0.53*
	แบ่งปันน้ำใจถ้อยทีถ้อยอาศัยซึ่งกันและกัน	13	0.87*
	การรักษาผลประโยชน์ของชุมชนร่วมกัน	7	0.47*

หัวข้อ (Theme=4)	หมวดหมู่ (category=41)	จำนวน พฤติกรรม ผู้เข้าร่วม (n=20)	ความ สัมพันธ์ของ ข้อมูล (r)
	การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมให้ดี	8	0.53*
	การปรับปรุงซ่อมแซมถนนหนทางและสถานที่ สาธารณะ	4	0.27
การคบเพื่อนดี (กัลยาณมิตรตา)	ไม่พูดส่อเสียดให้ร้ายผู้อื่น	10	0.67*
	มิตรที่ดีจะสนับสนุนให้ยืนหาทรัพย์	12	0.8*
	มิตรที่ไม่ดีจะหลอกลวงให้เสียทรัพย์	14	0.93*
	การรู้จักเลือกสมาคมกับคนที่มีคุณธรรม	15	1
	การรู้จักเลือกสมาคมกับคนที่มีความรู้	9	0.6*
	ไม่คบกับคนที่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย	10	0.67*
	คบหาคนที่น่าเคารพนับถือเกื้อกูลต่อการทำงาน	6	0.4
	ความร่วมมือกับภาครัฐและเอกชนในการดูแลรักษา ทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	2	0.13
	การช่วยกันดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม	5	0.33
	การปฏิบัติตามกฎหมาย กฎระเบียบของชุมชน	12	0.8*
การเป็นอยู่ อย่างเหมาะสม (สมชีวิตา)	เลี้ยงชีวิตตามกำลังทรัพย์ที่หามาได้	15	1*
	เลี้ยงชีวิตไม่ให้ฝืดเคืองเกินไป ไม่ให้ฟุ่มเฟือยเกินไป	8	0.53*
	ให้ใช้จ่ายเพียงพอต่อกับรายได้ที่สามารถหาได้	10	0.67*
	การมีชีวิตอยู่โดยสุจริตโดยชอบธรรม	9	0.6*
	การมีชีวิตโดยไม่เบียดเบียนผู้อื่น	11	0.73*
	ใช้ชีวิตด้วยความไม่ประมาท	8	0.53*
	การมีปัจจัยในการเลี้ยงชีพครบบริบูรณ์ เช่น ที่อยู่ อาศัย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ก็จะทำให้ จิตใจดีขึ้น	15	1
	การที่มีสาธารณูปโภคต่าง ๆ รองรับความเป็นอยู่ ให้กับชุมชน	12	0.8*
	การใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียง	14	0.93*

หัวข้อ (Theme=4)	หมวดหมู่ (category=41)	จำนวน พฤติกรรม ผู้เข้าร่วม (n=20)	ความ อิ่มตัวของ ข้อมูล (r)
	ดำเนินชีวิตด้วยการปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบประเพณี วัฒนธรรมอันดีงามของคนไทยใน เทศกาลต่างๆ	10	0.67*
	การทำบุญให้ทาน รักษาศีล	12	0.8
	ไม่ขัดแย้งกับความเชื่อวิถีชีวิตของชุมชนที่ดิงามที่ สืบทอดกันมาเป็นเวลานาน	7	0.47
ผลรวมค่าความอิ่มตัว (Degree of Saturation)		406	0.5*

กำหนดค่าความสำคัญที่ระดับ ความอิ่มตัวของข้อมูลที่มีนัยสำคัญเป็น ≥ 0.50

ภาพที่ 4.1 ค่าความอิ่มตัวของข้อมูลของการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักทฤษฎีมิกัดะ

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการวิจัย การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักทฤษฎีมิกัดถประโยชน์ : กรณีศึกษาชุมชนสหกรณ์บ้านมั่นคงเมืองสาละยา อำเภอพุทธรณทล จังหวัดนครปฐม โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้ 1. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาคุณภาพชีวิต 2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักทฤษฎีมิกัดถประโยชน์ 3. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักทฤษฎีมิกัดถประโยชน์ : กรณีศึกษาชุมชนสหกรณ์บ้านมั่นคงเมืองสาละยา อำเภอพุทธรณทล จังหวัดนครปฐม ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ใช้สัมภาษณ์ ผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชน ในชุมชนสหกรณ์บ้านมั่นคงเมืองสาละยา อำเภอพุทธรณทล จังหวัดนครปฐม จำนวน 15 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลตามหัวข้อเรื่องที่กำหนดไว้ (thematic analysis) ได้แก่ 1. การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านร่างกาย 2. การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านจิตใจ และ 3. การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสังคม โดยอาศัยหลักทฤษฎีมิกัดถประโยชน์ มาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาคุณภาพชีวิต

การพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นการการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าจนเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น เป็นการเปลี่ยนแปลงที่จะต้องดำเนินการร่วมกันทุกภาคส่วนของสังคมจากระดับหนึ่งไปสู่อีกระดับหนึ่งที่มีคุณค่าทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคมเพิ่มขึ้น คุณภาพชีวิตที่ดีนั้นเป็นสิ่งสำคัญที่จะส่งผลไม่ใช่ว่าเฉพาะแต่เพียงตัวบุคคล หากแต่ยังส่งผลไปถึงประเทศชาติ การมีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งทางด้าน ร่างกาย จิตใจ และสังคม เมื่อมีคุณภาพชีวิตที่ดีย่อมทำให้สังคมและประเทศชาติดียิ่งขึ้นไปด้วย โดยเฉพาะในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของ “โควิด-19” ส่งผลต่อวิถีชีวิต การทำงาน การดำเนินชีวิตประจำวัน การเกิดขึ้นและการดำเนินโควิด-19 ครั้งนี้ จึงเป็นสถานการณ์ที่หลายคนคาดว่าจะยาวนานพอสมควร จนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างถาวรในหลายพฤติกรรมของผู้คน ความไม่แน่นอนและการคาดเดาสถานการณ์ไม่ได้ ประกอบกับการได้รับข้อมูลข่าวสารถึงผลกระทบต่าง ๆ อาจก่อให้เกิดความเครียด ความกลัว ในจิตใจของคนไทยได้ทุกเพศทุกวัยได้ หลักสำคัญคือการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง ยอมรับสภาพที่เกิดขึ้นโดยรู้จักบังคับการปกครองการดำเนินชีวิตอย่างระมัดระวังทั้งการครองตนการใช้ชีวิตประจำวันจึงจำเป็นต้องป้องกันตนเองเพื่อให้มีชีวิตรอดด้วยการปรับพฤติกรรมการดำรงชีวิตแบบใหม่เพื่อให้ปลอดภัยจากการติดเชื้อ ควบคู่ไปกับความ

พยายามรักษาและฟื้นฟูศักยภาพทางเศรษฐกิจและธุรกิจ นำไปสู่การสรรค์สร้างสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ เทคโนโลยีใหม่ ๆ มีการปรับแนวคิด วิสัยทัศน์ วิธีการจัดการ ตลอดจนพฤติกรรม ทั้งในด้านอาหาร การแต่งกาย การรักษาสุขภาพ การศึกษาเล่าเรียน การสื่อสาร การทำธุรกิจ ฯลฯ ซึ่งสิ่งใหม่ ๆ เหล่านี้ได้กลายเป็นความปกติใหม่ จนในที่สุดเมื่อเวลาผ่านไปก็จะทำให้เกิดความคุ้นชินจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตปกติของผู้คนในสังคม

5.1.2 รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์

หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ เป็นหลักธรรมในการพัฒนาชีวิตตนเอง ให้มีฐานะที่ดีสมบูรณ์ด้วยปัจจัย 4 เพื่อหล่อเลี้ยงชีวิตคุ้มครองป้องกันและรักษาชีวิตให้อยู่รอดปลอดภัย และเป็นหลักธรรมที่สามารถนำไปเป็นเครื่องมือประสานคนหมู่มากให้อยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข เป็นเครื่องมือช่วยขจัดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคม และเป็นเครื่องมือใช้สำหรับการดำเนินชีวิตประจำวันให้อยู่ได้อย่างมีความสุขกับการอยู่ร่วมกันในสังคมที่ต้องพึ่งพาอาศัยกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เคารพสิทธิเสรีภาพ และปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม โดยรวมของหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ ได้แก่ ขยันหา รักษาดี มีกัลยาณมิตร และเลี้ยงชีวิตที่เหมาะสมนั่นเอง

5.1.3 แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักธรรมทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์

5.1.3.1 ด้านร่างกาย

การนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์มาช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านร่างกาย จะช่วยให้รู้จักการขวนขวายแสวงหาทรัพย์เพื่อการดำรงชีพอย่างไม่ขัดสน รับผิดชอบต่ออาชีพที่ตนกระทำด้วยความซื่อสัตย์สุจริต พัฒนาความสามารถของตนเองในการประกอบอาชีพนั้น ๆ ให้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และศักยภาพมากยิ่งขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็รักษามาตรฐานของตนเองไม่ให้ตกต่ำ สร้างบทบาทหน้าที่ของตนเองให้มีความสำคัญมากขึ้นทั้งต่อตนเองและสังคม ด้วยการเป็นผู้มีความประพฤติที่ดีงามเสมอต้นเสมอปลาย โดยให้ความสำคัญกับตนเองว่าเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรหรือสังคม ที่ต้องมีความรับผิดชอบร่วมกัน เริ่มตั้งแต่การปฏิบัติตนเองเป็นอันดับแรก เพราะการเกิดและแก้ปัญหาต่าง ๆ ย่อมเกิดที่ตนเองเป็นหลัก การแม้กระทั่งในช่วงที่เกิดวิกฤตหรือปัญหาโรคภัยในสถานการณ์ปัจจุบัน การนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์มาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต คือการแก้ปัญหาอย่างถูกต้องวิธีตามแนวพระพุทธศาสนา

5.1.3.2 ด้านจิตใจ

การนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์มาช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านจิตใจ จะช่วยให้คนที่อาศัยอยู่ในชุมชนปฏิบัติหน้าที่ของตนเองอย่างสม่ำเสมอ มีความรับผิดชอบในชีวิตและทรัพย์ของตนเอง ผู้อื่นและส่วนรวม มองเห็นประโยชน์ที่จะพึงมีพึงได้ของคนในชุมชน ต่างก็พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เมื่อยามทุกข์ยากเดือดร้อนก็ช่วยกันดูแล ให้กำลังใจ นอกจากนั้นยังช่วยกันป้องกันภัยต่าง ๆ

ที่จะเกิดขึ้นกับชุมชน เพราะทุกคนมีจิตอาสาร่วมกัน มีความสามัคคีกัน เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนในชุมชนด้วยกันมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความสุข และความสำเร็จ นั่นเป็นเพราะทุกคนรู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง ให้ความสำคัญกับตนเองว่าเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนนั่นเอง

5.1.3.3 ด้านสังคม

การนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์มาช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านสังคม จะต้องเป็นผู้ทำงานที่ตนมีหน้าที่รับผิดชอบอยู่ และทั้งจะต้องเอาใจใส่กระตือรือร้นในการสร้างงานสร้างอาชีพ มุ่งมั่นที่จะทำงานในหน้าที่รับผิดชอบหรือกิจการงานอาชีพของตนให้สำเร็จเรียบร้อยด้วยความขยันหมั่น เพียร ประกอบด้วยความอดทน ไม่ย่อท้อต่อความยากลำบากในการประกอบกิจการงานในหน้าที่หรือในอาชีพของตนถึงความสำเร็จ และความเจริญก้าวหน้าได้ เห็นได้จากนักกีฬาที่ประสบความสำเร็จในการแข่งขัน ถือว่าเป็นผู้สร้างชื่อเสียงและความรู้สึกที่ดีต่อคนในสังคม สิ่ง que ทุกคนกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งจนประสบความสำเร็จไม่เพียงแต่เป็นประโยชน์กับตนเองเท่านั้น แต่ยังเป็นประโยชน์อันยิ่งใหญ่ต่อสังคมและประเทศชาติอย่างยิ่ง

5.1.3.4 ด้านสิ่งแวดล้อม

การนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์มาช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตทางด้านสิ่งแวดล้อม การวางแผนเพื่อนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ตั้งเป้าหมายเอาไว้ การใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์สูงสุด การสร้างเครือข่ายในชุมชนและนอกชุมชนเพื่อร่วมมือกันพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวข้องในการดำรงชีวิตและพัฒนาส่งเสริมให้สิ่งแวดล้อมในชุมชนให้ดียิ่งขึ้น

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

5.2.1. แนวคิดทฤษฎีการพัฒนาคุณภาพชีวิต

การพัฒนาคุณภาพชีวิต เป็นชีวิตที่มีความสมบูรณ์ด้วยปัจจัย 4 ตามความต้องการที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ตลอดถึงการมีสุขภาพที่แข็งแรงปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม และอาชีพความเป็นอยู่ที่เหมาะสม ตลอดถึงการยอมรับของคนในสังคม ไม่ใช่เฉพาะแต่เพียงตัวบุคคล หากแต่ยังส่งผลไปถึงประเทศชาติ การมีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งทางด้าน ร่างกาย จิตใจ และสังคม ย่อมทำให้สังคมและประเทศชาติดียิ่งขึ้นไปด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมฤดี จันทร์กล้า, (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การดำเนินชีวิตตามหลักทศ 6 ในพุทธปรัชญาเถรวาท, ผลการวิจัยพบว่า 1. ชีวิตมนุษย์ เป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาสิ่งต่าง ๆ ต้องทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม เพราะในปัจจุบันนี้มีปัจจัยหลายอย่างที่เข้ามามีกระทบต่อการดำเนินชีวิต การดำเนินชีวิตไม่ว่าแบบใดหากขาดความตระหนักในหน้าที่บทบาทความรับผิดชอบมนุษย์จะปราศจากคุณค่าที่มนุษย์จะมีชีวิตที่ผาสุกได้ควรมีหลักยึดเหนี่ยวจิตใจในการดำเนินชีวิตไม่ข้องเกี่ยวกับอบายมุข ให้ความสำคัญกับหน้าที่ของตนเองและปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความเข้าใจรู้ในหน้าที่บทบาทความสัมพันธ์ของคนรอบ

ข้างเป็นสำคัญ 2. หลักทศ 6 เป็นหลักธรรมที่ บุคคลจะพึงทำหน้าที่ต่อกันด้วยหน้าที่ที่บริสุทธิ์ที่มนุษย์ พึง ปฏิบัติต่อสังคม ซึ่งเป็นแนวปฏิบัติที่สามารถส่งเสริมการดำเนินชีวิตของมนุษย์ให้ดีขึ้น ทั้งในส่วนปัจเจก และส่วนรวม ช่วยให้ปัจเจกบุคคล สามารถดำเนินชีวิตส่วนตัวได้อย่างมีความสุข และสังคมส่วนรวมก็ดำรงอยู่อย่างปกติสุขด้วยอันมีหน้าที่ 6 ประเภทได้แก่ 1.ทศเบื้องหน้า บิดามารดา 2. ทศเบื้องขวา ครู อาจารย์ 3. ทศเบื้องหลัง ภรรยา 4. ทศเบื้องซ้าย มิตรอำมาตย์ 5. ทศเบื้องล่าง ลูกจ้าง ทาส กรรมกร 6. ทศเบื้องบน สมณะพราหมณ์ 3.การดำเนินชีวิตตามหลักทศ 6 เป็นวิธีการส่งเสริมต่อการปฏิบัติหน้าที่ ที่ถูกต้อง อันมนุษย์พึงปฏิบัติต่อกัน ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ทำให้คุณภาพชีวิต และสภาพของสังคม ที่แวดล้อมตัวเราดีขึ้น เพราะทุกคนรู้หน้าที่และมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ที่จะพึงปฏิบัติต่อผู้อื่น ที่ตนเกี่ยวข้องด้วย การดำเนินชีวิตเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องดำเนินไปให้มีคุณภาพ อาศัยองค์ประกอบของชีวิตซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาชีวิตให้มีคุณค่า และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตศรีนัยพร ปัญจวัฒนคุณ, (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การดำเนินชีวิตในศตวรรษที่ 21 ด้วยหลักพุทธสุนทรียศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า: การดำเนินชีวิตในศตวรรษที่ 21 เป็นยุคอุตสาหกรรม วัตถุนิยม บริโภคนิยม ระบบดิจิทัล และเทคโนโลยีสารสนเทศ มีการนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาทำคุณภาพชีวิตให้ดี แต่การบริโภคไม่ตรงตามจุดประสงค์ที่แท้จริงของเทคโนโลยียอมให้โทษ ทำให้เกิดปัญหา 5 ด้าน คือ จิตใจ สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี เพราะมนุษย์ขาดการพิจารณาตามความเป็นจริงและการคิด วิเคราะห์สิ่งต่าง ๆ ไม่ถูกต้อง พุทธสุนทรียศาสตร์เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ว่าด้วยความงาม มีอยู่ 2 มิติ คือ ความงามมิติทางโลกและความงามมิติทางธรรม ความงามมิติทางโลกเป็นความงามที่ชาวโลกสมมติขึ้น จัดเป็นจิตพิสัย เพราะเป็นความงามที่เกิดภายใต้อำนาจของกิเลส ส่วนความงามมิติทางธรรมเป็นความงามจากการปฏิบัติธรรมแสดงออกทางพฤติกรรมทำให้งดงาม จัดเป็นวัตถุพิสัยเพราะเป็นความงามลักษณะอนัตตา หลักธรรมของพระพุทธศาสนา คือ ขันติ โสรัจจะ ไตรลักษณ์ ธิฏฐธัมมิกัตถะ กัลยาณมิตร และโยนิโสมนสิการ หลักธรรมเหล่านี้เป็นพุทธสุนทรียศาสตร์ เมื่อปฏิบัติแล้วย่อมเกิดความงามเป็นผลเสมอ เรียกว่า ชีวิตงาม การนำหลักธรรมทั้ง 5 มาบูรณาการกับปัญหา 5 ด้าน ทำให้เกิดความงาม คือ 1. ขันติ โสรัจจะ อดทนอย่างมีสติทำให้จิตใจสงบนิ่ง ไม่ขุ่นมัว เกิดปัญญาเห็นเหตุปัจจัยและโสรัจจะเกิดตามเกื้อกูล ทำให้จิตใจงาม 2. ไตรลักษณ์ การเข้าถึงองค์ความรู้ เห็นตามความเป็นจริงว่าทุกสิ่งมีการเปลี่ยนแปลง คลายความยึดมั่น เกิดเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ไม่เห็นแก่ตัวทำให้สังคมงาม 3. ธิฏฐธัมมิกัตถะ กิจกรรมในชีวิต อยู่ที่การทำงานมากที่สุดจึงต้องสร้างคุณธรรมควบคู่กับงาน ไม่ประมาท ฉลาดในการคบเพื่อน การบริหารเงินถูกต้อง มีการเงินมั่นคงทำให้เศรษฐกิจงาม 4. กัลยาณมิตร การเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ด้วยการเห็นคุณค่าและช่วยกันอนุรักษ์ เกิดดุลยภาพต่อกัน ทำให้สิ่งแวดล้อมงาม และ 5. โยนิโส มนสิการ หล่อหลอมเทคโนโลยีกับมนุษย์ด้วยการคิดถูก รู้คุณค่าแท้เป็นความรู้แห่งอารยชน ทำให้ เทคโนโลยีงาม

5.2.2. รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์

การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ในช่วงการแพร่ระบาดของ “โควิด-19” ส่งผลต่อวิถีชีวิต การทำงาน การดำเนินชีวิตประจำวัน ก่อให้เกิดความเครียด ความกลัว ในจิตใจของคนไทยได้ทุกเพศทุกวัยได้ หลักสำคัญคือการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง ยอมรับ สภาพที่เกิดขึ้นโดยรู้จักปรับระดับการครองการดำเนินชีวิตอย่างระมัดระวังทั้งการครองตนการใช้ ชีวิตประจำวันจึงจำเป็นต้องป้องกันตนเองเพื่อให้มีชีวิตรอดด้วยการปรับวิถีการดำรงชีวิตแบบใหม่ เพื่อให้ปลอดภัยจากการติดเชื้อ ควบคู่ไปกับความพยายามรักษาและฟื้นฟูศักยภาพทางเศรษฐกิจและ ธุรกิจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **สร้อยญา แสงอัมพร (2561: 411-433)** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การใช้ หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนมะม่วงปลายแขน ตำบลท่าจั่ว อำเภอบึง เมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า 1. ชุมชนมะม่วงปลายแขน ส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ ความเข้าใจการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ 2. ความเข้าใจของชุมชนมะม่วงปลายแขนต่อหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ ด้านอุฏฐานสัมปทาความหมั่น ด้านอารักขสัมปทา การรักษา ด้านกัลยาณมิตตตา มีมิติที่ดี อยู่ใน ระดับมาก ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ จำแนกตามเพศ อายุ ระดับ การศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 และ3. แนวทางการใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจของชุมชนมะม่วงปลายแขน ควรให้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาให้ความรู้ ช่วยเหลือแนะนำวิธีการในการแก้ปัญหา ควรส่งเสริมให้ประชาชน ในชุมชนรู้จักการจัดทำบัญชีรายรับ- รายจ่ายของครัวเรือน ควรส่งเสริมให้มีเครือข่ายความร่วมมือ ด้านต่าง ๆ ในระดับหมู่บ้าน และควรส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนรู้จักการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง

5.2.3. แนวการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักธรรมทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์

5.2.3.1 ด้านร่างกาย

การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักธรรมทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ด้านร่างกาย จะช่วยให้ รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเองมากขึ้น ให้ความสำคัญกับตนเองว่าเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรหรือสังคม ที่ต้องมีความรับผิดชอบร่วมกัน เริ่มตั้งแต่การปฏิบัติตนเองเป็นอันดับแรก เพราะการเกิดและ แก้ปัญหาต่าง ๆ ย่อมเกิดที่ตนเองเป็นหลัก การแม้กระทั่งในช่วงที่เกิดวิกฤตหรือปัญหาโรคภัยใน สถานการณ์ปัจจุบัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ **Neff, et al. (2020)** ที่พบว่าปัจจัยที่ส่งเสริมการ พัฒนาคุณภาพชีวิตต้องอาศัยการมีความเมตตาตนเป็นส่วนสำคัญ และ **ทิพวรรณ สุวานนท์ (2557)** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขของผู้สูงอายุ” ผลการวิจัยพบว่าผู้สูงอายุมีสภาพปัญหา 4 ด้านคือ 1. ด้านร่างกาย 2. ด้านจิตใจ 3. ด้านสังคมและ การอยู่ร่วมกัน 4. ด้านเศรษฐกิจและรายได้สำหรับผู้สูงอายุกลุ่มตัวอย่างก็มีอาการของโรคต่าง ๆ ที่พบ

ในวัยสูงอายุแต่ส่วนใหญ่มีบุคลิกภาพที่กระฉับกระเฉงไม่ปรากฏปัญหาอารมณ์ทางลบเช่นอารมณ์เหงา เศร้าเบื่อหน่ายว่าเหว่และมีความสามารถในการพึ่งตนเองได้เป็นอย่างดีจากการศึกษาหลักพุทธธรรม สำหรับการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุพบว่าหลักธรรมที่นำมาใช้มี ดังนี้ 1. ด้านร่างกายได้แก่ หลักอริยสัจ 4 ไตรลักษณ์ชั้น 5 และหลักอายุวัฒนธรรม 2. ด้านจิตใจได้แก่บุญกิริยาวัตถุ 3 อิทธิบาท 4 สติปัฏฐาน 4 และมรณสติ 3. ด้านสังคมได้แก่โลกธรรม 8 พรหมวิหาร 4 กัลยาณมิตตตา ชันติและโสรัจจะ 4. ด้านเศรษฐกิจได้แก่ละเว้นอบายมุขที่ภุมมมิกัตถประโยชน์และสันโดษ

5.2.3.2 ด้านจิตใจ

การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักธรรมที่ภุมมมิกัตถประโยชน์ด้านจิตใจ จะช่วยให้ ปฏิบัติงานของตนเองและของเพื่อนร่วมงานเกิดการทำงานร่วมกันได้เป็นอย่างดี ทั้งในด้านความ ประพฤติดีต่อคนในชุมชน อันจะช่วยส่งเสริมให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชน ร่วมกันเป็นไปด้วยความความสุข ความสามัคคี และความสำเร็จ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระบุญ เลี้ยง โอภาโส (สุขพิพัฒน์) (2561)** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การดำเนินชีวิตตามหลักสัมมาอาชีวะในมรรคมี องค์ 8 ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท ผลการวิจัยพบว่า: การดำเนินชีวิตตามหลักสัมมาอาชีวะในทาง พระพุทธศาสนา ประกอบด้วย 1. การแสวงหา เลี้ยงชีพในทางที่ชอบทั้งทางกายและทางวาจา ถูกต้อง ทั้งด้านกฎหมายและศีลธรรม 2. การครอบครองรักษาที่ดี ตามหลักการอมทรัพย์ทาง พระพุทธศาสนาหรือหลักโภควิภาค 4 ได้แก่ ทรัพย์หนึ่งส่วน (25 %) ออมไว้ใช้สอยเลี้ยงชีพ ทรัพย์ สองส่วน (50 %) ออมไว้ประกอบอาชีพและ ทรัพย์อีกหนึ่งส่วน (25 %) ออมไว้ในยามจำเป็นและใช้ ทำบุญ 3. การบริโภคใช้จ่ายอย่างถูกต้อง เหมาะสมและพอเพียง โดยให้ความสำคัญด้านคุณค่า มากกว่ามูลค่า และเน้นคุณประโยชน์มากกว่า ความคุ้มทุน และมีจุดมุ่งหมายเพื่อประโยชน์สุขทั้งแก่ ตนเองแก่ผู้อื่นและแก่สังคม สัมมาอาชีวะจะเป็นหลักการดำเนินชีวิตที่มีคุณค่าทางจริยธรรมต่อการ พัฒนาคุณภาพชีวิต ของบุคคลทั้งทางกาย ทางวาจา ทางจิตใจ อีกทั้งเกิดคุณค่าต่อการพัฒนาปัญญา ให้รู้จักคิดอย่างมี เหตุผลในการดำเนินชีวิต และยังมีคุณค่าต่อการเกื้อหนุนให้เกิดบุญกิริยามากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ยังมีคุณค่าทางจริยธรรมต่อการเกื้อหนุนและส่งเสริม การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้อื่นและ มีคุณค่าต่อการพัฒนาสังคมส่วนรวมทั้งด้านการปกครอง การเมือง เศรษฐกิจ ตลอดจนเกื้อหนุนการ พัฒนาระบบจริยธรรมทางสังคมด้านอื่น ๆ ให้เข้มแข็งและมั่นคง ซึ่งจะนำไปสู่เป้าหมายที่ก่อให้เกิด ความสุขมวลรวมของคนในสังคมมากยิ่งขึ้น

5.2.3.3 ด้านสังคม

การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักธรรมที่ภุมมมิกัตถประโยชน์ด้านสังคม เป็นผู้ที่มีส่วน รับผิดชอบสังคมร่วมกัน ไม่โยนให้เป็นภาระของคนใดคนหนึ่งหรือองค์กรใดองค์กรหนึ่ง ต่างคน ต่าง อาชีพ ต่างบทบาทหน้าที่ แต่มีสิ่งหนึ่งที่ต้องรับผิดชอบร่วมกันคือการสร้างสังคมให้เกิดความสงบสุข

โดยเริ่มจากตนเอง ครอบครัว ชุมชน จนไปถึงระดับประเทศชาติ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูปลัดสิริวิทย์ สุทธิมน (ด้านประสิทธิ์) สิทธิโชค ปาณะศรี, พระครูโฆสิตวิพัฒนานุกุล, (2563: 144-155)** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เพื่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมบริโภคนิยม ผลการวิจัยพบว่า: 1. สภาพปัญหาการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมบริโภคนิยม มีพฤติกรรมบริโภคในชีวิตประจำวันที่เกี่ยวข้องกับการซื้อ การกิน การท่องเที่ยว การดูแลสุขภาพ การมีเครื่องอำนวยความสะดวก เสพความบันเทิง ใช้สินค้าและบริการต่าง ๆ ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากกระแสวัฒนธรรมตะวันตก เป็นตัวกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมและเพื่อตอบสนองความต้องการและความปรารถนาที่เกินความจำเป็นของการดำเนินชีวิต เป็นสาเหตุที่มาของปัญหาต่าง ๆ ได้แก่ 1.1 ปัญหาการขาดความเพียร 1.2 ปัญหาการไม่รู้จักประหยัดทรัพย์ 1.3 ปัญหาการคบคนพาล และ 1.4 ปัญหาการใช้จ่ายทรัพย์เกินฐานะ 2. หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา คือ หลักธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน ประกอบด้วย 4 ประการ ได้แก่ 2.1 อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความขยันหมั่นเพียร 2.2 อารักขสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษาโภคทรัพย์ที่หามาได้ด้วยความขยันหมั่นเพียรโดยชอบธรรม 2.3 กัลยาณมิตตตา การคบกัลยาณมิตร ผู้ถึงพร้อมด้วยศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา และ 2.4 สมชีวิตา การอยู่อย่างพอเพียง รู้ทางเจริญทรัพย์และทางเสื่อม แห่งโภคทรัพย์ 3. การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เพื่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ในสังคมบริโภคนิยม 3.1 การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เพื่อแก้ปัญหาการขาดความเพียร 3.2 การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เพื่อแก้ปัญหาการไม่รู้จักประหยัดทรัพย์ 3.3 การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เพื่อแก้ปัญหาการคบคนพาล 4. การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เพื่อแก้ปัญหาการใช้จ่ายทรัพย์เกินฐานะ จากการประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เพื่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมบริโภคนิยม ก่อให้เกิดประโยชน์และคุณค่าในระดับต่าง ๆ ได้แก่ ระดับบุคคล ระดับครอบครัว ระดับสังคม และระดับประเทศ โดยสามารถแก้ไขปัญหาก็ก่อให้เกิดคุณค่าด้านต่าง ๆ คือ 4.1 คุณค่าด้านความเพียร 4.2 คุณค่าด้านการประหยัดทรัพย์ 4.3 คุณค่าด้านการคบมิตรที่ดี 4.4 คุณค่าด้านการใช้จ่ายทรัพย์ไม่เกินฐานะ

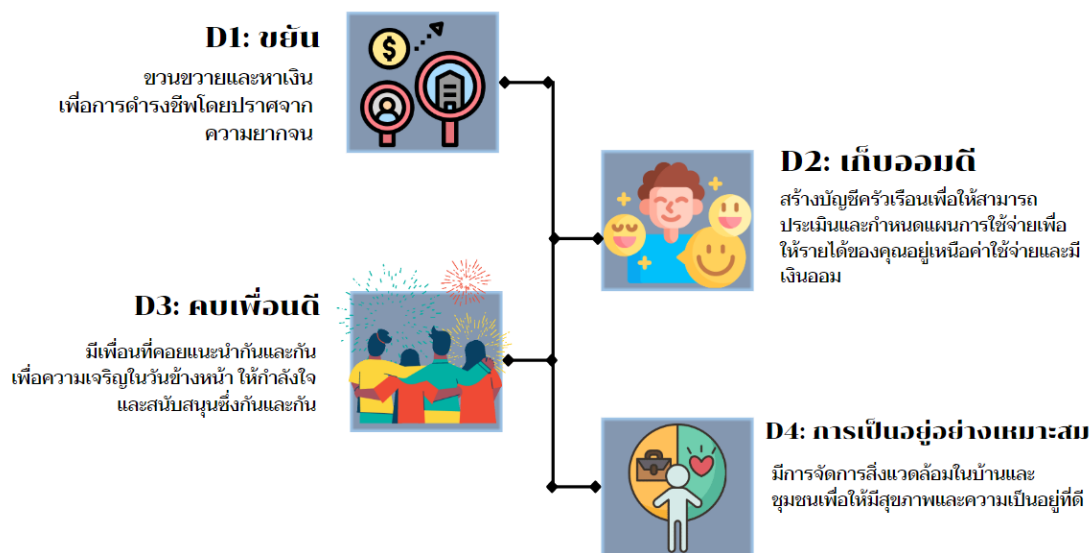
5.2.3.4 ด้านสิ่งแวดล้อม

การมีความเป็นอยู่ที่ดีด้วยการจัดให้มีถนน โครงสร้างพื้นฐาน ประปาไฟฟ้า หรือแม้แต่สิ่งอำนวยความสะดวก และการที่ชุมชนมีความรักสามัคคีกันร่วมกันจัดให้มีกิจกรรมทางวัฒนธรรมและประเพณี ตลอดจนให้ความสำคัญกับศาสนาก็เป็นส่วนที่ส่งเสริมสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศอันดีพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกและชุมชนให้ทุกคนมีสิทธิ์เข้าถึงทรัพยากรอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Fuchs, et al. (2018). ที่ทำการศึกษาเรื่อง “Which way forward in measuring the quality of life? A critical analysis of sustainability and well-being indicator sets” ที่ระบุความท้าทายที่เกี่ยวข้องกับการรวมสองด้านที่แตกต่างกันของการพัฒนาคุณภาพชีวิต ไว้

ในตัวบ่งชี้ที่ดูเหมือนจะส่งเสริมสถาบันทางการเมืองและเศรษฐกิจแบบมีส่วนร่วมเท่านั้น แต่ยังรวมถึงระดับของความสุขทั่วไปด้วยความเท่าเทียมและความท้าทายด้านความยั่งยืนในระยะยาว ดังนั้นเราจึงพิจารณาชุดตัวบ่งชี้ในแง่ของ อันดับแรก คุณภาพสิ่งแวดล้อมในประเทศต่างๆ และประการที่สอง การกระจายทรัพยากรข้ามประเทศ และการใช้ทรัพยากรตามประเทศต่างๆ ก่อนที่การถกเถียงเรื่องนโยบายสิ่งแวดล้อมจะกลายเป็นการถกเถียงเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืน การวัดคุณภาพสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันมักจะพิจารณาภายใต้ความอยู่ดีมีสุข แทนที่จะเป็นสาขาการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังที่ได้กล่าวไปแล้วก่อนหน้านี้ และการศึกษาของ อภิสิทธิ์ พรหมศิริ และคณะ เรื่อง แนวทางการบริหารงานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม ตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะประโยชน์ ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดอุทัยธานี ที่พบว่า ผู้บริหารควรมีการวางแผนในการจัดหางบประมาณเพื่อใช้ในการจัดสร้าง การใช้งาน การควบคุม การบำรุงรักษา และกำหนดกรอบตัวชี้วัดวิธีการเพื่อใช้ในการประเมินผล ผู้บริหารควรบริหารงานอาคารสถานที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ตามความพอเพียง พอดี และพอประมาณ นำผลการประเมินที่ได้ไปพัฒนางานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมในปีถัดไป

หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ คือ หลักธรรมในการพัฒนาชีวิตของตนเอง เช่น ให้มีฐานะดี บริบูรณ์ด้วยปัจจัย 4 หล่อเลี้ยงชีวิต ค้ำครอง ปกปักษ์รักษาชีวิตให้ปลอดภัย จึงเป็นหลักธรรมที่ใช้เป็นเครื่องตั้งคนหมู่มาให้อยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข เป็นเครื่องมือช่วยขจัดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคมและเป็นเครื่องมือที่ใช้ในชีวิตประจำวันในการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมที่พึ่งพาอาศัยกันอย่างมีความสุข เราต้องช่วยกันเคารพสิทธิเสรีภาพและปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม ทรรศนะโดยรวมของทฤษฎีธัมมิกัตถะ สังเคราะห์เป็น 4 มิติ คือ ขยัน ด้วยการขวนขวายและหาเงินเพื่อการดำรงชีพโดยปราศจากความยาก เก่งบอมนดี ด้วยการสร้างบัญชีครัวเรือนเพื่อให้สามารถประเมินและกำหนดแผนการใช้จ่ายเพื่อให้รายได้ของคุณอยู่เหนือค่าใช้จ่ายและมีเงินออม คบเพื่อนดี เพื่อนที่คอยแนะนำกันและกันเพื่อความเจริญในวันข้างหน้า ให้กำลังใจและสนับสนุนซึ่งกันและกัน อยู่อย่างเหมาะสม มีการจัดการสิ่งแวดล้อมในบ้านและชุมชนเพื่อให้มีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีจากกรณีศึกษาที่เป็นแบบอย่างในการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ กรณีศึกษากันชนมั่งคั่งชุมชนสหกรณ์ศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม แสดงในภาพที่ 5.1 รูปแบบ 4Ds ของการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ

รูปแบบ 4Ds ของการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักทฤษฎีธรรมาภิบาล

ภาพที่ 5.1 รูปแบบ 4Ds ของการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักทฤษฎีธรรมาภิบาล

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักทฤษฎีธรรมาภิบาลประโยชน์ : กรณีศึกษา
ชุมชนสหกรณ์บ้านมั่นคงเมืองศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐมนั้น มีประเด็นที่น่าสนใจอยู่
หลายประเด็นซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าควรนำไปวิเคราะห์หรือทำการวิจัยต่อไป

5.3.1 ควรศึกษาเรื่อง บุคลากรการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท

5.3.2 ควรศึกษาเรื่อง บทบาทของผู้นำชุมชนที่มีต่อการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาล

5.3.3 ควรศึกษาเรื่อง แนวทางการเสริมสร้างอาชีพที่เหมาะสมแก่ผู้สูงวัยในชุมชนบ้านมั่นคง
เมืองศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

บรรณานุกรม

1. พระไตรปิฎก

กรมศาสนา. พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง. เล่มที่ 10, 11, 12, 15, 16, 19, 21, 20, 22, 23, 25, 30, 35. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา. 2525.

2. หนังสือทั่วไป

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2554). พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550. กรุงเทพฯ: สำนักการพิมพ์สำนักงานส่งเสริม.

เกศินี จุฑาวิจิตร. (2542). การสื่อสารเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น. นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

แก้ว ชิตตะขบ. (2550). พุทธธรรมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจ. กรุงเทพฯ: กองพุทธศาสนาศึกษาสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

โฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์. (2552). การพัฒนาประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและการศึกษาแห่งชาติ.

दनัย ไชยโยธา. (2543). พจนานุกรมพุทธศาสตร์สำหรับนักเรียน นักศึกษา ครู คณาจารย์ และพระภิกษุสามเณร. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

ดิเรก ฤกษ์สาหร่าย. (2557). การพัฒนาชุมชน. เน้นหนักการพัฒนาสังคมและแนวคิดความจำเป็นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: โครงการตำราพัฒนาชนบท สำนักส่งเสริมและฝึกอบรมมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

นิพนธ์ คันธเสวี. (2525). คุณภาพชีวิตสำหรับสังคมไทย. เอกสารประกอบการสัมมนาระดับชาติเรื่องภาวะสังคมไทย ณ โรงแรมสยามเมเซอริสอร์ท พัทยา 19-21 เมษายน 2527.

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2531). การผสมผสานสภาพแวดล้อมและเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ: สำนักฝึกอบรม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

บุญมา จิตจรัส. (2533). มงคล 38 ประการ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.

ประสงค์ เต็มขวาลา. (2529). ความจำเป็นพื้นฐานกับการพัฒนาชนบทไทย. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข.

พระเทพเวที (อ.ป. ปยุตฺโต). (2536). พุทธศาสนากับการพัฒนามนุษย์. กรุงเทพฯ : บริษัทสหธรรมิกจำกัด.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2540). ถึงเวลาพัฒนาคนกันใหม่. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ธรรมสภา.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2545). ธรรมบุญชีวิต พุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม พิมพ์ครั้งที่ 41. กรุงเทพฯ: บริษัท สหธรรมิก จำกัด.

- ระวีภาวิไล. (2523). *คุณภาพชีวิต. จดหมายข่าวสารสภาวะแวดล้อม. สถาบันวิจัยสภาพแวดล้อม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2542.* กรุงเทพฯ: นามมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- รัฐพล กรธีระธาดา. (2563). *ประวัติชุมชนสหกรณ์บ้านมั่นคงเมืองศาลายา จำกัด. เอกสารเข้าเล่ม นครปฐม.*
- สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. (2545). *สารานุกรมพระพุทธศาสนาประมวลจากพระนิพนธ์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์หามกุฏราชวิทยาลัย.*
- สนธยา พลศรี. (2547). *ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.*
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2528). *เครื่องชี้ภาวะสังคม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานเลขาธิการนายกรัฐมนตรี.*
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.*

3. งานวิจัย/วิทยานิพนธ์

- กุสุมา โกศล. (2555). *คุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางในยุคเศรษฐกิจถดถอย : ศึกษากรณีจังหวัดสุราษฎร์ธานี และนครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. คณะรัฐประศาสนศาสตร์. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.*
- จิตศรีณัฏฐ์ ปัญญาวัฒนคุณ. (2563). *การดำเนินชีวิตในศตวรรษที่ 21 ด้วยหลักพุทธสุนทรียศาสตร์. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต. สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*
- ชยุต พันธุ์แก้วทอง. (2561). *แนวทางการดำเนินชีวิตด้วยหลักพุทธธรรมจากวรรณกรรมสี่แผ่นดิน. วิทยานิพนธ์ปริญญาศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา. บัณฑิตวิทยาลัย. วิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*
- ทิพวรรณ สุธานนท์. (2557). *การประยุกต์ใช้พุทธธรรมในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขของผู้สูงอายุ. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*
- ปรางทิพย์ ภักดีศรีไพรวัลย์. (2559) *การศึกษาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนบ้านแสนตอ หมู่ 11 ตำบลท่าผา อำเภอกะลา จังหวัดลำปาง. วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต. คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.*

- พระวีระศักดิ์ วีระปัญโญ (อินทวิเศษ). (2561). *ศึกษาวิเคราะห์การดำเนินชีวิตด้วยเบญจธรรมตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระบุญเลี้ยง โอภาโส (สุขพิพัฒน์). (2561). *การดำเนินชีวิตตามหลักสัมมาอาชีวะในมรรคมงคล 8 ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พัชรี หล้าแหล่ง. (2556). *การศึกษาคุณภาพชีวิตและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนปาล์มน้ำมันในพื้นที่ภาคใต้*. รายงานการวิจัย. จังหวัดชุมพร: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ร้อยตรีชูชาติ ช่างเก็บ. (2561). *รูปแบบการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมาธรรมของผู้เข้ารับการอบรมค่ายลูกเสือ จังหวัดปราจีนบุรี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- วิไลวรรณ อาจารย์ยานนท์. (2559). *รูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขตามหลักพุทธธรรมสำหรับผู้สูงอายุ*. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมฤดี จันทร์กล้า. (2563). *การดำเนินชีวิตตามหลักทศ 6 ในพุทธปรัชญาเถรวาท*. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต. สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สิงหนาท ประศาสน์ศิลป์. (2559). *การดำเนินชีวิตที่มีความสุขของข้าราชการพลเรือนวัยเกษียณตามแนวทางพุทธบูรณาการ*. สาขาพุทธศาสนศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สุพรรณิ ไชยอำพร, สนิท สมักรการ. (2534). *คุณภาพชีวิตของคนไทยเปรียบเทียบกับชนบท*. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: สำนักวิจัย สถาบันพัฒนาบัณฑิตพัฒนาบริหารศาสตร์.
- อัจฉรา นวจินดา, ขจีจรัส ภิรมยธรรมศิริ. (2532). *ความสัมพันธ์ระหว่างความจำเป็นพื้นฐานภาวะทางคหกรรมศาสตร์และคุณภาพชีวิต*. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Ven. LIEU THUONG. (2560). *การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันมีกตประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของผู้ใช้แรงงาน ชาวกัมพูชา ในเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

4. วารสาร/รายงานการประชุมวิชาการ

พระครูปลัดสิริวิทย์สุทิมโน, สิทธิโชค ปาณะศรี, พระครูโฆสิตวัณณานุกูล. การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎี
ธัมมิกัตถประโยชน์เพื่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมบริโภคนิยม. *วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 7(4), 144-155.

พัฒน์ กิติพราภรณ์. (2531). นานาพรรณสนะ: ธุรกิจเพื่อคุณภาพชีวิต...ของใคร. *วารสารเศรษฐกิจ
และบริหารธุรกิจ*, 15(1), 42-61.

ภัทราภา สุขสง่า. และ พรรณทิพา ศักดิ์ทอง. (2557). การทดสอบเบื้องต้นแบบประเมินผลลัพธ์ด้าน
การใช้ยาที่ได้จากการรายงานของผู้ป่วยสำหรับคุณภาพชีวิตด้านยาโดยมิใช้วิธีเชิงผสมผสาน.
วารสารไทยเภสัชศาสตร์และวิทยาการสุขภาพ, 9(4), 203-212.

สร้อยญา แสงอัมพร. (2561). การใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถะเพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชน : กรณีศึกษาชุมชน
มะม่วงปลายแขน ตำบลท่าจั่ว อำเภอมะนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 5(2), 411-433.

อภิสิทธิ์ พรหมศิริ, อานนท์ เมธีวรฉัตร, และ วินัย ทองมัน. (2022). แนวทางการบริหารงานอาคาร
สถานที่และสิ่งแวดล้อมตามหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะประโยชน์ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา
จังหวัดอุทัยธานี. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 5(3), 93-106.

6. ภาษาอังกฤษ

Berlin, H., Hallberg, U., Ridell, K., Toft, D., & Klingberg, G. (2021). Children's Perceptions
of Pain in Conjunction With Tooth Extraction—A Grounded Theory Study.

Bernard, H. R., & Bernard, H. R. (2013). Social research methods: Qualitative and
quantitative approaches. Sage.

Brocki, J. M., & Wearden, A. J. (2006). A critical evaluation of the use of interpretative
phenomenological analysis (IPA) in health psychology. *Psychology and health*,
21(1), 87-108.

Cassidy, A., O'Reilly, É. J., Kay, C., Sampson, L., Franz, M., Forman, J. P., ... & Rimm, E.
B. (2011). Habitual intake of flavonoid subclasses and incident hypertension in
adults. *The American journal of clinical nutrition*, 93(2), 338-347.

Charmaz, K. (2000). Grounded theory: Objectivist and constructivist methods. In N. K.
Denzin & YS Lincoln (Eds.), *Handbook of qualitative research* (pp. 509-535).

Cr, K. (2020). Research methodology methods and techniques.

- Deterding, N. M., & Waters, M. C. (2021). Flexible coding of in-depth interviews: A twenty-first-century approach. *Sociological methods & research*, 50(2), 708-739.
- Eatough, V., Smith, J. A., & Shaw, R. (2008). Women, anger, and aggression: An interpretative phenomenological analysis. *Journal of interpersonal violence*, 23(12), 1767-1799.
- Eatough, V., & Smith, J. A. (2017). Interpretative phenomenological analysis. *The Sage handbook of qualitative research in psychology*, 193-209.
- Fontana, A., & Frey, J. H. (2000). The interview: From structured questions to negotiated text. *Handbook of qualitative research*, 2(6), 645-672.
- Fuchs, D., Schlipphak, B., Treib, O., Long, L. A. N., & Lederer, M. (2020). Which way forward in measuring the quality of life? A critical analysis of sustainability and well-being indicator sets. *Global Environmental Politics*, 20(2), 12-36.
- Green J, et al. (2007). Generating best evidence from qualitative research: the role of data analysis. *Australian and New Zealand Journal of Public Health*, 31(6): 545-50. PMID:18081575 <http://dx.doi.org/10.1111/j.1753-6405.2007.00141.x>
- Hallberg, L. R. (2006). The “core category” of grounded theory: Making constant comparisons. *International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-being*, 1(3), 141-148. <https://doi.org/10.1080/17482620600858399>
- Harland. D.G. (1972). Health and Welfare Indicators. Cuwent Canadian Research Ottawa. On fario. Department of Regional Economic Expension. Oxford.
- Herber, O. R., & Barroso, J. (2020). Lessons learned from applying Sandelowski and Barroso’s approach for synthesising qualitative research. *Qualitative Research*, 20(4), 414-431.
- Hernandez, C. A. (2009). Theoretical coding in grounded theory methodology. *Grounded Theory Review*, 8(3).
- Kane, J. C., Luitel, N. P., Jordans, M. J. D., Kohrt, B. A., Weissbecker, I., & Tol, W. A. (2018). Mental health and psychosocial problems in the aftermath of the Nepal earthquakes: findings from a representative cluster sample survey. *Epidemiology and psychiatric sciences*, 27(3), 301-310.
- Lapan SD, Quartaroli MT, & Riemer FJ. (2012). *Qualitative Research: An Introduction to Methods and Designs*. Jossey-Bass publishing, 1th edition, San Francisco, USA.

- Larkin, M., Watts, S., & Clifton, E. (2006). Giving voice and making sense in interpretative phenomenological analysis. *Qualitative research in psychology*, 3(2), 102-120.
- Lin, L. C., & Yao, G. (2022). Validation of the factor structure of the WHOQOL-BREF using meta-analysis of exploration factor analysis and social network analysis. *Psychological Assessment*.
- Li, K., Kay, N. S., & Nokkaew, N. (2009). The performance of the World Health Organization's WHOQOL-BREF in assessing the quality of life of Thai college students. *Social indicators research*, 90(3), 489-501.
- Manosujarittam, P., Dhammahaso, P. H., & Siriphan, R. (2020). An Analysis of the Buddhist Peaceful Family. *Journal of MCU Peace Studies*, 8(6), 2464-2473
- Maslow. A.H. (1954). *Motivation and Personolity*. New York: Harper & Brathers.
- Morrow, R., Rodriguez, A., & King, N. (2015). Colaizzi's descriptive phenomenological method. *The psychologist*, 28(8), 643-644.
- Neff, K. D., Knox, M. C., Long, P., & Gregory, K. (2020). Caring for others without losing yourself: An adaptation of the Mindful Self-Compassion Program for Healthcare Communities. *Journal of Clinical Psychology*, 76(9), 1543-1562.
- Payutto, P.A. (2021). *An Overview of Buddhhadhamma*. tran. Moore, R., Bangkok: Petandhome. Thailand.
- Russell, Gregory, Ploeg, DiCenso, & Guyatt, 2005
- Smith, J. A. (2004). Reflecting on the development of interpretative phenomenological analysis and its contribution to qualitative research in psychology. *Qualitative research in psychology*, 1(1), 39-54.
- Shama. R.C. (1975). *Population and Socio-economic Develoment*. *Population Trans Resources and Environment: Hand Book on Population Education*. New York: McGraw Hill. Inc.
- Smith, J. A., Flower, P., & Larkin, M. (2009). *Interpretative Phenomenological Analysis: Theory, Method and Research*. London: Sage.
- Sookphipat, P. B. O. (2018). *Living a life based on the right livelihood in the Eightfold path in Theravada Buddhist Philosophy*. Thesis, Graduate school. Mahamakut Buddhist University. Thailand.

- Sutanont, T. (2013). An application of Buddhist principle for old aged people's happy living. Dissertation, Graduate School. Mahachulalongkornrajavidyalaya University. Thailand.
- Suttimano (Danprasit), P. S. ., Panasree , S. ., & ., P. K. (2020). AN APPLICATION OF THE PRINCIPLE OF DITTHADHAMMIKATTHA INTO LIVING LIFE OF HUMAN BEING IN CONSUMERISM SOCIETY. *Journal of MCU Nakhondhat*, 7(4), 144–155. Retrieved from <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JMND/article/view/242467>
- Thepa, P. C. A., Khethong, P. K. S., & Saengphrae, J. (2022). The promoting mental health through Buddhadhamma for members of the elderly club in nakhon pathom province, Thailand. *International Journal of Health Sciences*, 6(S3), 936–959. <https://doi.org/10.53730/ijhs.v6nS3.5340>
- Vaismoradi, M., & Snelgrove, S. (2019). Theme in qualitative content analysis and thematic analysis. *Forum: Qualitative. Social Research*, 20(3). <https://doi.org/10.17169/fqs-20.3.3376>.
- Weiangkham, D., Chairinkam, W., & Srirattayawong, T. (2021). QUALITY OF LIFE IN THE ELDERLY OF PHAYAO PROVINCE, NORTHERN THAILAND. *Southeast Asian Journal of Tropical Medicine and Public Health*, 52(4), 495-504.
- WHOQOL. (1998). In Group, T. W. (1998). The World Health Organization quality of life assessment (WHOQOL): development and general psychometric properties. *Social science & medicine*, 46(12), 1569-1585.
- WHOQOL-BREF-Thai. (2004). In Phungrassami, T., Katikarn, R., Watanaarepornchai, S., & Sangtawan, D. (2004). Quality of life assessment in radiotherapy patients by WHOQOL-BREF-THAI-2004: a feasibility study. *J Med Assoc Thai*, 87(12), 1459-65.
- Yusoff, M. S. B. (2019). ABC of content validation and content validity index calculation. *Resource*, 11(2), 49-54.

ภาคผนวก ก
รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตวิทยาลัย โทร. ๑๐๕๙ - ๑๐๖๒

ที่ อว ๗๙๐๕/ว ๐๐๐๒

วันที่ ๔ มกราคม ๒๕๖๕

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน/เจริญพร พระศรัทธา มงคลบัณฑิต, ชาติ.

ด้วย พระสุทธินิสาเรณิ, ดร. อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา พุทธศาสนาและปรัชญา ได้รับอนุมัติโครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักทฤษฎีธรรมมิกัตถประโยชน์ : กรณีศึกษาชุมชนสหกรณ์บ้านมั่นคงเมืองศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม” งบประมาณสนับสนุนภายใต้โครงการพัฒนาบุคลากรเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัดนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการทำวิจัยในขั้นตอนออกแบบเครื่องมือวิจัย บัณฑิตวิทยาลัย ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญมีประสบการณ์ด้านวิจัย จึงขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัยเรื่องดังกล่าว รายละเอียดตามเอกสารเครื่องมือวิจัยที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเรียน/เจริญพรมมาเพื่อพิจารณาและดำเนินการต่อไป

ได้ตรวจเครื่องมือวิจัย

โดยมีวิธีเรียบร้อยแล้ว

พระศรัทธา มงคลบัณฑิต

๑๒ มกราคม ๒๕๖๕

(พระศรีวินยาภรณ์, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตวิทยาลัย โทร. ๑๐๕๕ - ๑๐๖๒

ที่ อว ๗๕๐๕/ว ๐๐๐๒

วันที่ ๔ มกราคม ๒๕๖๕

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน/เจริญพร พระศรีวินัยธร บุญศิริ ภาณุไพฑูริ, ผศ. ดร.

ด้วย พระสุทธินิสาเรณี, ดร. อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา ได้รับอนุมัติโครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักทฤษฎีธรรมมิกัตถประโยชน์ : กรณีศึกษาชุมชนสหกรณ์บ้านมั่นคงเมืองสาละวิน อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม” งบประมาณสนับสนุนภายใต้โครงการพัฒนาศักยภาพเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔ บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัดนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการทำวิจัยในขั้นตอนออกแบบเครื่องมือวิจัย บัณฑิตวิทยาลัยได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญมีประสบการณ์ด้านวิจัย จึงขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัยเรื่องดังกล่าว รายละเอียดตามเอกสารเครื่องมือวิจัยที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเรียน/เจริญพรมมาเพื่อพิจารณาและดำเนินการต่อไป

(พระศรีวินยาภรณ์, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

13 มกราคม ๒๕๖๕
13/๐๑/๖๕

13 มกราคม ๒๕๖๕

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตวิทยาลัย โทร. ๑๐๕๙ - ๑๐๖๒

ที่ อว ๗๙๐๕/ว ๐๐๐๒

วันที่ ๔ มกราคม ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

เรียน/เจริญพร **พระมหาวิโรจน์ คุณทวีโร, ผศ. ดร.**

ด้วย พระสุทธิสารเมธี, ดร. อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา พุทธศาสนาและปรัชญา ได้รับอนุมัติโครงการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักทฤษฎีมมิกัตถประโยชน์ : กรณีศึกษาชุมชนสหกรณ์บ้านมั่นคงเมืองศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม” งบประมาณสนับสนุนภายใต้โครงการพัฒนาบุคลากรเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัดนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการทำวิจัยในขั้นตอนออกแบบเครื่องมือวิจัย บัณฑิตวิทยาลัย ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญมีประสบการณ์ด้านวิจัย จึงขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัยเรื่องดังกล่าว รายละเอียดตามเอกสารเครื่องมือวิจัยที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเรียน/เจริญพรมมาเพื่อพิจารณาและดำเนินการต่อไป

(พระศรีวินยาภรณ์, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

- รวบรวมข้อมูลเครื่องมือวิจัย

- ส่งเอกสารแนบมาเพื่อพิจารณาเอกสารแนบ

(พระมหาวิโรจน์ คุณทวีโร, ผศ. ดร.)

ภาคผนวก ข
หนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูล

ที่ อว ๗๙๐๕/ว๐๐๑๗

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๒๔๘ ถ.ศาลายา-นครชัยศรี

ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม ๗๓๑๗๐

โทร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๐๐ โทรสาร. ๐๒-๔๔๔-๖๐๖๐

www.mbu.ac.th

๘ มีนาคม ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นักวิจัยเข้าสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลทำวิจัย

เจริญพร

ด้วย พระสุทธิสารเมธี, ดร. และ รศ.ดร.บุญร่วม คำเมืองแสน อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา ได้รับอนุมัติโครงการวิจัย เรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักทฤษฎีธรรมมิกัตถประโยชน์ : กรณีศึกษาชุมชนสหกรณ์บ้านมั่นคงเมืองศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม” งบประมาณสนับสนุนภายใต้ทุนโครงการพัฒนาบุคลากรเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการของบัณฑิตวิทยาลัย ปีงบประมาณ ๒๕๖๔ ซึ่งอยู่ในขั้นตอนการทำวิจัย มีความประสงค์จะขอสัมภาษณ์ท่านเพื่อเก็บข้อมูลในการทำวิจัย

ดังนั้น บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จึงขอเจริญพรมายังท่าน เพื่อให้ นักวิจัยเข้าสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลเพื่อเขียนงานวิจัยต่อไป สำหรับวันเวลาและสถานที่การสัมภาษณ์นักวิจัยจะเป็นผู้ไปติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อขอความอนุเคราะห์

ขออำนวยพร

(พระศรีวินยาภรณ์, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. ๐ ๒๔๔๔ ๖๐๐๐ ต่อ ๑๐๕๙ - ๑๐๖๓

มือถือ ๐๘๙-๖๘๖-๑๗๘๗

ภาคผนวก ค
แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์

โครงการวิจัย เรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักทฤษฎีมิกัดถประโยชน์ :
กรณีศึกษาชุมชนสหกรณ์บ้านมั่นคงเมืองศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

แบบสัมภาษณ์ชุดนี้ใช้สัมภาษณ์ ผู้นำชุมชนและสมาชิกชุมชน ในชุมชนสหกรณ์บ้านมั่นคงเมืองศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยแบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลผู้ให้สัมภาษณ์ (4 ข้อ)

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต (4 ข้อ)

ตอนที่ 3 ข้อมูลการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักทฤษฎีมิกัดถประโยชน์ : กรณีศึกษาชุมชนสหกรณ์บ้านมั่นคงเมืองศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม (16 ข้อ)

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลผู้ให้สัมภาษณ์

1) ชื่อ..... นามสกุล.....อายุ.....ปี
 ที่อยู่บ้านเลขที่..... หมู่ที่..... ซอย.....ถนน.....
 ตำบล..... อำเภอ.....จังหวัด.....
 รหัสไปรษณีย์.....
 เบอร์โทรศัพท์.....E-mail.....

- 2) ระดับการศึกษา.....
- 3) สถานที่ทำงาน.....
- 4) ตำแหน่ง.....

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต

2.1 ท่านมีแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านร่างกาย เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

2.2 ท่านมีแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านจิตใจ เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

2.3 ท่านมีแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสังคม เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

2.4 ท่านมีแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

ตอนที่ 3 ข้อมูลการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ : กรณีศึกษาชุมชนสหกรณ์บ้านมั่นคงเมืองศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

3.1 การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านร่างกาย ด้วยหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ 4 ประการ

1) ท่านมีหลักปฏิบัติในการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านร่างกายด้วยความขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่ประกอบการทำงาน ประกอบอาชีพอันสุจริต เป็นผู้ขยันไม่เกียจคร้านในการทำงาน มีความชำนาญ สามารถจัดดำเนินการให้ได้ผลดี (อุฏฐานสัมปทา) อย่างไร

.....

.....

.....

2) ท่านมีหลักปฏิบัติในการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านร่างกายด้วยความรู้จักคุ้มครองเก็บรักษาทรัพย์สินและผลงานที่ตนเองได้ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียร โดยชอบธรรม ไม่ให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมเสีย ไม่ให้ถูกลัก หรือทำลายไปโดยภัยต่างๆ (อารักขสัมปทา) อย่างไร

.....

.....

.....

3) ท่านมีหลักปฏิบัติในการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านร่างกายด้วยการคบคนดีเป็นมิตร ไม่คบคนชั่ว รู้จักกำหนดบุคคลในถิ่นที่อาศัย เลือกเจรจา สันทนากับบุคคลในบ้านหรือนิคมนั้น ซึ่งเป็นผู้มีประพัตติ ผู้ถึงพร้อมด้วยศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา (กัลยาณมิตรตต) อย่างไร

.....

.....

.....

4) ท่านมีหลักปฏิบัติในการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านร่างกายด้วยการรู้จักกำหนดรายได้ และรายจ่ายเลี้ยงชีวิตแต่พอดี มีความเป็นอยู่เหมาะสม มิให้ฝืดเคืองหรือฟุ่มเฟือย ให้รายได้เหนือรายจ่าย มีประหยัดเก็บไว้ (สมชีวิตา) อย่างไร

.....

.....

.....

3.2 การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านจิตใจ ด้วยหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ 4 ประการ

1) ท่านมีการปฏิบัติที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านจิตใจด้วยความขยันหมั่นเพียร ในการปฏิบัติหน้าที่ประกอบภาระงาน ประกอบอาชีพอันสุจริต เป็นผู้ขยันไม่เกียจคร้านในการงาน มีความชำนาญ สามารถจัดดำเนินการให้ได้ผลดี (อุฏฐานสัมปทา) อย่างไร

.....

.....

.....

2) ท่านมีการปฏิบัติที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านจิตใจด้วยการรู้จักคุ้มครองเก็บรักษาทรัพย์สินและผลงานที่ตนเองได้ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียร โดยชอบธรรม ไม่ให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมเสีย ไม่ให้ถูกลัก หรือทำลายไปโดยภัยต่างๆ (อารักขสัมปทา) อย่างไร

.....

.....

.....

3) ท่านมีการปฏิบัติที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านจิตใจด้วยการคบคนดีเป็นมิตร ไม่คบคนชั่ว รู้จักกำหนดบุคคลในถิ่นที่อาศัย เลือกรับรู้ สันทนากับบุคคลในบ้านหรือนิคม นั้น ซึ่งเป็นผู้มีประพฤติดี ผู้ถึงพร้อมด้วยศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา (กัลยาณมิตรตต) อย่างไร

.....

.....

.....

4) ท่านมีการปฏิบัติที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านจิตใจด้วยการรู้จักกำหนด รายได้และรายจ่ายเลี้ยงชีวิตแต่พอดี มีความเป็นอยู่เหมาะสม มีให้เผื่อเลี้ยงหรือพุ่มพวย ให้ รายได้เหนือรายจ่าย มีประหยัดเก็บไว้ (สมชีวิตา) อย่างไร

.....

.....

.....

3.3 การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสังคม ด้วยหลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์ 4 ประการ

1) ท่านมีการปฏิบัติที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสังคมด้วยความ ขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่ประกอบภาระงาน ประกอบอาชีพอันสุจริต เป็นผู้ขยันไม่ เกียจคร้านในการงาน มีความชำนาญ สามารถจัดดำเนินการให้ได้ผลดี (อุฏฐานสัมปทา) อย่างไร

.....

.....

.....

2) ท่านมีการปฏิบัติที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสังคมด้วยการรู้จักคุ้มครองเก็บ รักษาทรัพย์สินและผลงานที่ตนเองได้ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียร โดยชอบธรรม ไม่ให้เป็น อันตรายหรือเสื่อมเสีย ไม่ให้ถูกลัก หรือทำลายไปโดยภัยต่างๆ (อารักขสัมปทา) อย่างไร

.....

.....

.....

3) ท่านมีการปฏิบัติที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสังคมด้วยการคบคนดีเป็นมิตร ไม่คบคนชั่ว รู้จักกำหนดบุคคลในถิ่นที่อาศัย เลือกรับรู้ สันทนากับบุคคลในบ้านหรือนิคม นั้น ซึ่งเป็นผู้มีประพฤติดี ผู้ถึงพร้อมด้วยศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา (กัลยาณมิตรตต) อย่างไร

.....

.....

.....

4) ท่านมีการปฏิบัติที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสังคมด้วยการรู้จักกำหนด รายได้และรายจ่ายเลี้ยงชีวิตแต่พอดี มีความเป็นอยู่เหมาะสม มีให้เผื่อเผื่อหรือพุ่มพวย ให้ รายได้เหนือรายจ่าย มีประหยัดเก็บไว้ (สมชีวิตา) อย่างไร

.....

.....

.....

3.4 การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม ด้วยหลักทฤษฎีธรรมมิกัตถประโยชน์ 4 ประการ เป็น อย่างไร

1) ท่านมีการปฏิบัติที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมด้วยความ ขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่ประกอบภาระงาน ประกอบอาชีพอันสุจริต เป็นผู้ขยันไม่ เกียจคร้านในการงาน มีความชำนาญ สามารถจัดดำเนินการให้ได้ผลดี (อุฏฐานสัมปทา) อย่างไร

.....

.....

.....

2) ท่านมีการปฏิบัติที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมด้วยการรู้จัก คຸ້ມครองเก็บรักษาทรัพย์สินและผลงานที่ตนเองได้ทำไว้ด้วยความขยันหมั่นเพียร โดยชอบ ธรรม ไม่ให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมเสีย ไม่ให้ถูกลัก หรือทำลายไปโดยภัยต่างๆ (อารักข สัมปทา) อย่างไร

.....

.....

.....

.....

3) ท่านมีการปฏิบัติที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมด้วยการคบคนดีเป็นมิตร ไม่คบคนชั่ว รู้จักกำหนดบุคคลในถิ่นที่อาศัย เลือกเจรจา สันทนากับบุคคลในบ้านหรือนิคมนั้น ซึ่งเป็นผู้มีประพฤติดี ผู้ถึงพร้อมด้วยศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญา (กัลยาณมิตรตา) อย่างไร

.....

.....

.....

4) ท่านมีการปฏิบัติที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมด้วยการรู้จักกำหนดรายได้และรายจ่ายเลี้ยงชีวิตแต่พอดี มีความเป็นอยู่เหมาะสม มีให้เผื่อเลี้ยงหรือฟุ่มเฟือย ให้รายได้เหนือรายจ่าย มีประหยัดเก็บไว้ (สมชีวิตา) อย่างไร

.....

.....

.....

ขอขอบคุณ ในความอนุเคราะห์ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ ครั้งนี้

พระสุทธิสารเมธี หัวหน้าโครงการวิจัย

ภาคผนวก ง
รายงานผลประเมินผล (CVI) ของแบบสัมภาษณ์

รายงานผลประเมินผลดัชนีความตรงตามเนื้อหา (CVI) ของแบบสัมภาษณ์
 โครงการวิจัย เรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักทฤษฎีธรรมิกัตถประโยชน์ :
 กรณีศึกษาชุมชนสหกรณ์บ้านมั่นคงเมืองศาลายา อำเภอฟุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม

* ผลการคำนวณค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ (S-CVI) เท่ากับ 0.98 มีความตรงตามเนื้อหาและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย						
รายการ ประเมิน/ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			Experts in Agreement	I-CVI	แปลผล
	1	2	3			
Q1	4	4	4	12	1	ใช้ได้
Q2	4	4	4	12	1	ใช้ได้
Q3	4	3	3	10	0.83	ใช้ได้
Q4	4	4	4	12	1	ใช้ได้
Q5	4	4	4	12	1	ใช้ได้
Q6	4	4	4	12	1	ใช้ได้
Q7	4	4	4	12	1	ใช้ได้
Q8	4	4	4	12	1	ใช้ได้
Q9	4	4	4	12	1	ใช้ได้
Q10	4	4	4	12	1	ใช้ได้
Q11	4	4	4	12	1	ใช้ได้
Q12	4	4	4	12	1	ใช้ได้
Q13	4	4	4	12	1	ใช้ได้
Q14	4	3	4	11	0.91	ใช้ได้
Q15	4	4	4	12	1	ใช้ได้
Q16	4	4	4	12	1	ใช้ได้
Q17	4	1	4	11	1	ใช้ได้
Q18	4	4	4	12	1	ใช้ได้
Q19	4	4	4	12	1	ใช้ได้

Q20	4	4	3	11	1	ใช้ได้
Q21	4	4	4	12	1	ใช้ได้
Q22	4	4	4	12	1	ใช้ได้
Q23	4	4	4	12	1	ใช้ได้
Q24	4	4	4	12	1	ใช้ได้
S-CVI/Ave				283	0.98	

คำนวณด้วยสูตรของ Crocker & Algina (1986) $I-CVI = (\text{agreed item})/(\text{number of expert})$;
 $S-CVI/Ave = (\text{sum of } I-CVI \text{ scores})/(\text{number of item})$

การยอมรับค่าความเชื่อมั่น Polit & Beck (2006) ยอมรับค่าความเชื่อมั่นรายข้อ (I-CVI) ที่ระดับสถิติเท่ากับหรือมากกว่า 0.90 (≥ 0.90) และยอมรับค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ (S-CVI) ที่ระดับสถิติเท่ากับหรือมากกว่า 0.80 (≥ 0.80)

การแปลผล

ผู้ประเมินมีความเห็นค่าตรงกันและยอมรับคะแนนการประเมินที่ระดับค่า 3 และ 4 เท่านั้น ในการศึกษาครั้งนี้ผลรวมการประเมินคะแนนเต็ม 12 คะแนน (Polit & Beck, 2006) เมื่อใช้สูตรการคำนวณ $I-CVI = (\text{agreed item})/(\text{number of expert})$; $S-CVI/Ave = (\text{sum of } I-CVI \text{ scores})/(\text{number of item})$ แล้วหากมีค่าต่ำกว่าเกณฑ์ $I-CVI \geq 0.90$ และ $S-CVI \geq 0.80$ แปลผลว่า “ใช้ได้” หากต่ำกว่าเกณฑ์ แปลผลว่า “ใช้ไม่ได้”

ภาคผนวก จ
หนังสือรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

**ใบรับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนอการวิจัย
เอกสารข้อมูลคำอธิบายสำหรับผู้เข้าร่วมการวิจัยและไบนินยอม**

หมายเลขข้อเสนอการวิจัย ว.๐๓/๒๕๖๕

ข้อเสนอการวิจัยนี้และเอกสารประกอบของข้อเสนอการวิจัยตามรายงานการแสดงด้านล่าง ได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยแล้ว คณะกรรมการฯ มีความเห็นว่าข้อเสนอการวิจัยที่จะดำเนินการมีความสอดคล้องกับหลักจริยธรรมสากล ตลอดจนกฎหมาย ข้อบังคับและข้อกำหนดภายในประเทศ จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยตามข้อเสนอการวิจัยนี้ได้

ชื่อข้อเสนอการวิจัย: การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยหลักทฤษฎีมิมิกัดประโยชน์ : กรณีศึกษาชุมชนสหกรณ์บ้านมั่นคงเมืองสาละยา อำเภอฟุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม
(Improving the Quality of Life with the Principle of Utilitarianism : Case Study of Cooperative Communities Stable House Salaya City Phuttamonthon District Nakhonpathom Province)

รหัสข้อเสนอการวิจัย: -

สถาบันที่สังกัด: คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ผู้วิจัยหลัก: พระสุทธิสารเมธี, ดร.

เอกสารที่พิจารณาทบทวน

๑. แบบเสนอโครงการวิจัย	ฉบับที่ วันที่ ๑๔ มกราคม ๒๕๖๕
๒. เอกสารชี้แจงข้อมูลผู้เข้าร่วมการวิจัย	ฉบับที่ วันที่ ๑๔ มกราคม ๒๕๖๕
๓. หนังสือแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมการวิจัย	ฉบับที่ วันที่ ๑๔ มกราคม ๒๕๖๕
๔. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	ฉบับที่ วันที่ ๑๔ มกราคม ๒๕๖๕

(พระสุวรรณาเมธาภรณ์, ผศ.)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

หมายเลขใบรับรอง: ว.๐๓/๒๕๖๕

วันที่ให้การรับรอง: ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

วันหมดอายุใบรับรอง: ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖

**Research Ethics Certificate for Research Proposal,
explanation document about research participation and the consent letters**

R. 03 / 2022

The research proposal and its supporting documents as described below have been reviewed by the research ethics committee, Mahachulalongkornrajavidyalaya University. The committee stated that this research proposal is aligned with International Code of Ethics and national law and regulatory requirements hence it is appropriated to continue the research according to this proposal.

Name of the proposal: Improving the Quality of Life with the Principle of Utilitarianism :
Case Study of Cooperative Communities Stable House Salaya
City Phuttamonthon District Nakhonpathom Province

Proposal code: Dissertation

Institution: Faculty of Religion and Philosophy, Mahamakut Buddhist
University

Researcher: Phrasuttisanmethi, Ph.D.

A list of documents that has been reviewed:

1. Dissertation proposal	version January 14, 2022
2. Explanation document about research participation	version January 14, 2022
3. Consent letters to participate in the research	version January 14, 2022
4. Data collection methods	version January 14, 2022

P. Suwanmeataporn

(Assoc. Prof. Ven Suwanmeataporn)

The Chair of Research Ethics Committee
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

February 7, 2022

Certification Number: R. 03 / 2022

Certified Date: February 7, 2022

Certificate Expiry Date: February 7, 2023

ประวัตินักวิจัย

1. ชื่อ – นามสกุล พระสุทธินสารเมธี

2. ตำแหน่งทางวิชาการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์

3. ประวัติการศึกษา

2556 - ปริญญาเอก: ศน.ด. (พุทธศาสนาและปรัชญา) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

2552 - ปริญญาโท: ศน.ม. (พุทธศาสนาและปรัชญา) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

2547 - ปริญญาตรี: ศน.บ. (พุทธศาสตร์) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

2543 - เปรียญธรรม 5 ประโยค สำนักเรียนวัดบวรนิเวศวิหาร

2537- นักธรรมชั้นเอก สำนักเรียนวัดธรรมบูชา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

4. ประวัติการทำงาน

อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา

อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา

คณบดีคณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

5. ผลงานทางวิชาการ

พระสุทธินสารเมธี, คลทรรณรัตน์ ดิษบรรจง, กฤษฎา ดิษบรรจง, พระครูธรรมธร เตโช ฐิตเตโช, (2565). การพัฒนาภาวะผู้นำกับความฉลาดทางอารมณ์ของผู้บริหารตามแนวพระพุทธศาสนา. วารสารมหาจุฬาริชาการ, 9(1), 278-290.

Phramaha Chakrapol Acharashubho Thepa, Netnapa Sutthirat, Nongluk Phanthanaphruet, Thich Nguyen The, Chue Ming Shi, Sharma Khemraj, **Phrasutthisanmethi**. (2022). Buddhist Philosophical Approach On The Leadership Ethics In Management. Journal of Positive School Psychology, 6(2): 1289-1297.

P. W. Phattongma, N. T. Trung, **Phrasutthisanmethi**, S. Khemraj, P. C. A. Thepa, H. Chi. (2022). Phenomenology In Education Research: Leadership Ideological. Webology, 19(2). 1739-1748

Thepa, P. C. A., & **Phrasutthisanmethi**. (2022). The Spiritual Buddhist Arts and the Ashtamangala of Tibetan. Journal of Liberal Arts, Prince of Songkla University, 14(1), 316-344.

Nguyen Thanh Trung, P. Wutthichai Phattongma, Sharma Khemraj, Shi Chue Ming, **Phrasutthisanmethi**, Netnapa Sutthirat, P. Chakrapol Thepa (2021). A Critical Metaphysics Approach in the Nausea Novel's Jean Paul Sartre toward Spiritual of Vietnamese in the Vijñaptimātratā of Yogācāra Commentary and Existentialism Literature, Journal of Language and Linguistic Studies, 17(3), 1774-1785

พระประธาน ขยาภิรโต, **พระสุทธิสารเมธี**. (2564). เกณฑ์การตัดสินจริยธรรมในพุทธปรัชญา. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์. 5(1), 87-97.

พระมหาวิชิต อัครชิต, **พระสุทธิสารเมธี**. (2564). ความจริงตามทัศนะพุทธปรัชญา. วารสารปรัชญาปริทรรศน์. 26(1), 12-20.

เสาวลักษณ์ สุทธิพรโอภาส, **พระสุทธิสารเมธี**. (2564). พัฒนาการของมนุษย์ในทัศนะพุทธปรัชญาเถรวาท. วารสารปรัชญาปริทรรศน์. 26(1), 21-32.

พระสุริยะ ปภัสโร (สพานทอง), **พระสุทธิสารเมธี**. (2564). บอเกิดความรู้ในพุทธปรัชญา. วารสารปรัชญาปริทรรศน์. 26(1), 63-72.

สิริพร ครองชีพ, กฤตสุชิน พลเสน, **พระสุทธิสารเมธี**. (2563) สมานีในพระพุทธานุภาพต่อการตื่นตัวของโลก. วารสารปรัชญาปริทรรศน์. 25(2), 37-46.

6. ผลงานการวิจัย

อัจฉราภรณ์ สนามพล, อุเทน ลาพิงค์, **พระสุทธิสารเมธี**, ณรงค์ศักดิ์ ลุนสํารอง, ประวิทย์ วันตา. (2565). การพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพจากผลิตภัณฑ์สมุนไพรภูมิปัญญาล้านนาของผู้สูงอายุในชมรมสมุนไพรจาวยอง วัดป่าตาล ตำบลบวัก้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ. 7(9) 360-372.

พระมหาบุญไทย บุญญมโน (ด้วงวงศ์), **พระสุทธิสารเมธี**, บุญร่วม คำเมืองแสน, กฤตสุชิน พลเสน. (2564). การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตภาคกลางปริมณฑล. วารสารพุทธมคค์. 6(2), 140-152.

กฤตสุชิน พลเสน, **พระสุทธิสารเมธี**, สิริพร ครองชีพ. (2564). การอยู่ร่วมกันในสถานการณ์การระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ตามแนวพุทธปรัชญา. วารสารปรัชญาปริทรรศน์. 26(2), 34-43.

พระสุทธิสารเมธี, สุณี เวชประสิทธิ์, กฤตสุชิน พลเสน. (2563). การพึ่งตนเองของผู้สูงอายุตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท ในชุมชนอำเภอยุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม. วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร, 11(2), 1-11.

พระครูปลัดสุวัฒนเมธาคุณ (พระสุทธิสารเมธี). (2562). แนวทางการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพการศึกษาของอาจารย์ประจำหลักสูตร สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. (2562). วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์ 6(3), 75-96.

บุญร่วม คำเมืองแสน, พระมหาบุญไทย บุญญมโน, **พระครูปลัดสุวัฒนเมธาคุณ** (พระสุทธิสารเมธี), พระมหามหาวินทร์ ปุริสสุตโตโม, กฤตสุชิน พลเสน. (2562). แนวทางการจัดการศึกษาพระพุทธศาสนาแก่ผู้ต้องขังในทัณฑสถาน ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. วารสารศึกษาศาสตร์ มมร. 7(1) 349-363.

พระครูปลัดสุวัฒนเมธาคุณ (พระสุทธิสารเมธี), บุญร่วม คำเมืองแสน, และปณณพงค์ วงศ์นาศรี. (2561). รูปแบบการดำเนินการโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล 5” ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสาร “ศึกษาศาสตร์ มมร”. 7(2), 190 – 203.

สุเชาว์นพลอยชุม, **พระครูปลัดสุวัฒนเมธาคุณ** (พระสุทธิสารเมธี), พระมหาบุญไทยบุญญมโน, พระราชปริยัติวิมล, พระเกื้อพงษ์ปิยธมโม, พระบุญเสริมปกาสโร, พระศรีวินยาภรณ์, ธวัชหอมทวนลม, สดใจภูงกุล (2559). การรักษาศีล 5 ของประชาชนหมู่บ้านเขารักษ์ ตำบลดอนแสลบ อำเภอยะหา จังหวัดกาญจนบุรี. วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร, 7(2), 246-255.

พระครูปลัดสุวัฒนเมธาคุณ (พระสุทธิสารเมธี). (2559). การใช้นวัตกรรมทางโบราณคดีเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักศึกษา ชั้นปีที่ 2 ปีการศึกษา 2557 คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร. 7(2), 45-52.

7. สถานที่ทำงานปัจจุบัน

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 248 ถ.ศาลายา-นครชัยศรี ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม 73170

ประวัตินักวิจัยร่วม

1. ชื่อ-นามสกุล พระมหาจักรพล อาจารย์สุโภ (เทพา)

2. ตำแหน่ง อาจารย์ประจำคณะศาสนาและปรัชญา

3. ประวัติการศึกษา

2564 - Doctor of Philosophy in Mahayana Buddhist Studies (Ph.D. Mahayana Buddhist Studies), Acharaya Nagarjuna University.

2562 - Master of Arts in English (M.A. English), Acharaya Nagarjuna University.

2560 - Master of Philosophy in Buddhist Studies & Civilization (M.Phil. BSC), Gautam Buddha University

2557 - ปริญญาโท: ศน.ม. (พุทธศาสนศึกษา) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

2554 - ปริญญาตรี: ศน.บ. (ภาษาอังกฤษ) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

4. ประวัติการทำงาน

อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา
คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

5. ผลงานทางวิชาการ

Thepa., PCA. 2022. Mindfulness: A Buddhism Dialogue of Sustainability Wellbeing. 2022 International Webinar Conference on the World Chinese Religions: Inheritance of Religious Belief and Cultural Sustainability. Nanhua University. Taiwan.

Phramaha Chakrapol Acharashubho Thepa, Netnapa Sutthirat, Nongluk Phanthanaphruet, Thich Nguyen The, Chue Ming Shi, Sharma Khemraj, Phrasutthisanmethi. (2022). Buddhist Philosophical Approach On The Leadership Ethics In Management. Journal of Positive School Psychology, 6(2): 1289-1297.

P. W. Phattongma, N. T. Trung, Phrasutthisanmethi, S. Khemraj, **P. C. A. Thepa,** H. Chi. (2022). Phenomenology In Education Research: Leadership Ideological. Webology, 19(2). 1739-1748

Āchārshubho, P. C., & Saengpare, J. (2022). Indianization and Buddhism Evolution: Influence In Ancient Southeast Asia and Lanka. *Journal of MCU Peace Studies*, 10(4), 1446-1460.

Trung, N. T., Phattongma, P. W., Khemraj, S., Ming, S. C., Sutthirat, N., & **Thepa, P. C.** (2022). A Critical Metaphysics Approach in the Nausea Novel's Jean Paul Sartre toward Spiritual of Vietnamese in the Vijñaptimātratā of Yogācāra Commentary and Existentialism Literature. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 17(3).

Thepa, P. C. A. (2022). Buddhist Psychology: Corruption and Honesty Phenomenon. *Journal of Positive School Psychology*, 6(2), 5986-6005.

Thepa, P. C. A. (2021). The Transmission of Indian Buddhist Cultures and Arts towards Funan Periods on 1st-6th Century the Evidence in Vietnam. *International Journal of Development Administration Research*, 4(1), 7-16.

Trung, N. T., & **Acharashubho, T. P. C.** (2022). VĂN HÓA THÁI NGUYÊN VÀ TIỂU THUYẾT TẾ TƯỚNG LƯU NHÂN CHÚ NHÌN TỪ DUY MA CẬT SỞ THUYẾT KINH. *Tạp chí Khoa học*, 19(8), 1299.

6. ผลงานการวิจัย

Khemraj, S., **Thepa, P. C. A.**, Chi, H., Wu, W. Y., Samanta, S., & Prakash, J. (2021). Prediction of world happiness scenario effective in the period of COVID-19 pandemic, by artificial neuron network (ANN), support vector machine (SVM), and regression tree (RT). *NVEO-NATURAL VOLATILES & ESSENTIAL OILS Journal*| NVEO, 13944-13959.

Thepa, P. C. A., Khethong, P. K. S., & Saengphrae, J. (2022). The promoting mental health through Buddhaddhamma for members of the elderly club in nakhon pathom province, Thailand. *International Journal of Health Sciences*, 6 (S3) , 9 3 6 – 9 5 9 . <https://doi.org/10.53730/ijhs.v6nS3.5340>

S., Khemraj, **P.C.A., Thepa, H.**, Chi, W. Y., Wu, S. Samanta. (2022). Sustainable Wellbeing Quality of Buddhist Meditation Centre Management During Coronavirus Outbreak (COVID-19) in Thailand Using the Quality Function Deployment (QFD), and KANO Analysis. *Journal of Positive School Psychology* 2022, (6).4: 845-858.

Thepa, P. C. A., Phra Srirajamongkolpandit, Thantachitto, P. C., Sujayo, P. A., Pimparat, P. T. A. (2022). Conservation of the Thai Buddhist way of the community: A case study of the tradition of alms on the water, Suwannaram temple, Nakhon Pathom Province. NEUROQUANTOLOGY, 20(12), 2916-2936.

7. สถานที่ทำงานปัจจุบัน

คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เลขที่ 248 ถ.ศาลายา-นครชัยศรี
ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม 73170

ประวัตินักวิจัยร่วม

1. ชื่อ – นามสกุล นายบุญร่วม คำเมืองแสน

2. ตำแหน่งทางวิชาการ รองศาสตราจารย์

3. ประวัติการศึกษา

2551 - ปริญญาเอก: Ph.D. (Philosophy) Dr.B.R.Ambedkar University, India

2556 - ปริญญาโท: รป.ม.(รัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัยพิษณุโลก

2543 - ปริญญาโท: M.A. (Buddhist Studies) University of Delhi, India

2538 - ปริญญาตรี: ศน.บ. (ภาษาอังกฤษ) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

2545 - เปรียญธรรม 3 ประโยค สำนักเรียนคณะจังหวัดนครราชสีมา

2531- นักธรรมชั้นเอก สำนักเรียนคณะเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร

4. ประวัติการทำงาน

อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา

อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา

หัวหน้าภาควิชาศาสนศาสตร์ คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

5. ผลงานทางวิชาการ

บุญร่วม คำเมืองแสน (2560). “ปรัชญาศาสนา” กรุงเทพมหานคร, บริษัทโนเบิล จำกัด,

พระมหาวิชิต อัครชิตโต, บุญร่วม คำเมืองแสน, พระมหาพจน์ สุวโจ. (2564). หลักอายุสธรรม เพื่อส่งเสริมสุขภาพชีวิต. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์. 5(2), 248-259.

พระปลัดธนา อัครธมโม, บุญร่วม คำเมืองแสน, พระมหาพจน์ สุวโจ. (2564). “ความสอดคล้องของหลักการทางวิทยาศาสตร์กับธรรมนิยาม. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์. 5(2), 271-280.

6. ผลงานการวิจัย

พระราชบัณฑิต, บุญร่วม คำเมืองแสน, แหวนทอง บุญคำ. (2559). สภาพการเป็นอยู่ของผู้สูงอายุหมู่บ้านท่าพุงนาตำบลไทรโยค อำเภอไทรโยคจังหวัดกาญจนบุรี. วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร. 7(2), 15-27.

บุญร่วม คำเมืองแสน. (2560). รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตไทยในประเทศอินเดีย. วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร. 8(2), 231-244.

บุญร่วม คำเมืองแสน, (2561). รูปแบบการจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โครงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาท้องถิ่นโดยมีสถาบันอุดมศึกษาเป็นพี่เลี้ยงของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. วารสารบัณฑิตศาสตร์. 6(2), 1-12.

พระครูปลัดสุวัฒนเมธาคุณ (พระสุทธิสารเมธี), **บุญร่วม คำเมืองแสน,** และปณณพงศ์ วงศ์นาศรี. (2561). รูปแบบการดำเนินการโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล 5” ของพระสังฆาธิการในจังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสาร “ศึกษาศาสตร์มมร”. 7(2), 190-203.

บุญร่วม คำเมืองแสน. (2562). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของผู้ต้องขังในทัณฑสถานตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท. วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง. 8(1), 1-12.

บุญร่วม คำเมืองแสน, พระมหาบุญไทย ปุณณมโน, พระครูปลัดสุวัฒนเมธาคุณ (พระสุทธิสารเมธี), พระมหาหมขวินทร์ ปุริสุตโตโม, กฤตสุชิน พลเสน. (2562). แนวทางการจัดการศึกษาพระพุทธศาสนาแก่ผู้ต้องขังในทัณฑสถาน ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. วารสารศึกษาศาสตร์ มมร. 7(1), 349-363.

บุญร่วม คำเมืองแสน. (2563). การบริหารจัดการหลักสูตรศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนาและปรัชญา ตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา พ.ศ.2558. วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง. 9(3), 41-54.

บุญร่วม คำเมืองแสน. (2564). การเสริมสร้างสุขภาพจิต เพื่อป้องกันการทำอัตวินิบาตกรรมตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารวิจัยธรรมศึกษา. 4(2), 251-261.

พระมหาบุญไทย ปุณณมโน (ดั่งวงศ์), พระสุทธิสารเมธี, **บุญร่วม คำเมืองแสน,** กฤตสุชิน พลเสน. (2564). การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตภาคกลางปริมณฑล. วารสารพุทธมคค์. 6(2), 140-152.

7. สถานที่ทำงานปัจจุบัน

คณะศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 248 ถ.ศาลายา-นครชัยศรี ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม 73170

ประวัตินักวิจัยร่วม

1. ชื่อ-นามสกุล นายเชน เพชรรัตน์

2. ตำแหน่ง อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย

3. ประวัติการศึกษา

2564 - ปริญญาเอก: ปร.ด. (ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต) สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร (ดุษฎีนิพนธ์ระดับดีเยี่ยม)

2557 - ปริญญาโท: ศศ.ม. (ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต) สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร (วิทยานิพนธ์ระดับดีเยี่ยม)

2553 - ปริญญาตรี: ศศ.บ. (ศิลปศาสตรบัณฑิต), สาขาวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร (เกียรตินิยมอันดับ 2)

4. ประวัติการทำงาน

2552 Hilton Garden Inn, Bozeman, Montana, USA. (Receptionist)

2554 บริษัทคิงพาวเวอร์ กรุงเทพมหานคร (ภัณฑารักษ์ พิพิธภัณฑ์เอกชน)

2554 โรงแรมเมอร์เคียวเชียงใหม่ (Mercure Chiang-mai) (Front Office)

2557-2560 มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา (วิทยากร สอนวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ ในประเทศเพื่อนบ้านโดยสังเขป/ วิชาประวัติศาสตร์ศิลปะไทย)

2557-2558 มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย วิทยาเขตสงขลา (อาจารย์ประจำหลักสูตรการท่องเที่ยว คณะศิลปศาสตร์)

2558 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี (วิทยากร สอนวิชา ประวัติศาสตร์ศิลปะไทย)

5. ผลงานบทความทางวิชาการ

เชน เพชรรัตน์, พระวัชรพงษ์ ธมมรัตน์, (2565), “แนวทางการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาด้วยการสร้างพุทธเจดีย์ตามพระราชประสงค์ของรัชกาลที่ 4,” ใน รายงานผลงานวิจัยและผลงานทางวิชาการการประชุมระดับชาติ ครั้งที่ 22 และระดับนานาชาติ ครั้งที่ 4 พระพุทธศาสนากับการพลิกฟื้นชีวิตในสถานการณ์โลกยุค BANI, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 2565 : 517-528.

เชน เพชรรัตน์, แม่ชีแพรวพรรณ แก้วแก่นคุณ, ดร.ชมพูนุช ช้างเจริญ (2565), “จริตกับการปฏิบัติ ธรรม,” ในรายงานผลงานวิจัยและผลงานทางวิชาการ การประชุมระดับชาติ ครั้งที่ 22 และระดับนานาชาติ ครั้งที่ 4 พระพุทธศาสนากับการพลิกฟื้นชีวิตในสถานการณ์โลกยุค BANI, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 2565 : 617- 624

เชน เพชรรัตน์, (2565), “เจดีย์ทรงเครื่องวัดควนกรวด: ตัวอย่างเจดีย์แบบท้องถิ่น จังหวัดพัทลุง,” วารสารศิลปวัฒนธรรมสวนสุนันทา, 2/3 (กรกฎาคม-ธันวาคม, 2565) หน้า 39-53

เชน เพชรรัตน์, (2564) “พระพุทธรูปสำริดประทับยืนทรงเครื่องวัดท่าสำเภานือ จังหวัดพัทลุง: ตัวอย่างอิทธิพลตกค้างของศิลปะอยุธยาตอนกลางในสมัยอยุธยาตอนปลาย,” รวมบทความวิจัย โครงการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ด้านศิลปะและวัฒนธรรม ครั้งที่ 1, สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏ สงขลา, (15-16 กุมภาพันธ์ 2564) หน้า 506-514.

เชน เพชรรัตน์, (2563), “การตรวจสอบภาพแผนที่กลปนาวัดบนเกาะสทิงพระด้วยกระบวนการทางการศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ศิลปะ,” ปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ, 33/2 (กันยายน-ธันวาคม, 2563), หน้า 102-117. ISSN 0857 – 0884 (TCI 1)

6. สถานที่ทำงานปัจจุบัน

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เลขที่ 248 ถนนศาลายา-นครชัยศรี ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม 73170

ประวัตินักวิจัยร่วม

1. ชื่อ-นามสกุล นางสาวชมพูนุช ช้างเจริญ

2. ตำแหน่ง อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัย

3. ประวัติการศึกษา

2562 - Doctor of Philosophy (Ph.D. Buddhist Studies), International Buddhist Studies College, Mahachulalongkorn Rajavidyalaya University

2559 - ปริญญาโท: พธ.ม. (พุทธจิตวิทยา), มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

2548 - ปริญญาตรี: น.บ. (นิติศาสตร์), มหาวิทยาลัยรามคำแหง

2555 - ธรรมศึกษาชั้นเอก แม่กองธรรมสนามหลวง

4. ประวัติการทำงาน

อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา และอาจารย์ประจำหลักสูตรศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา สังกัด บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย

5. ผลงานบทความทางวิชาการ

ชมพูนุช ช้างเจริญ และอภิรักษ์ จันทะนี, (2563) “พระพุทธศาสนากับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, 22(2), 241-250. ISSN :1906-8824 (TCI 2)

ชมพูนุช ช้างเจริญ, พระศรีญาณวงศ์ ปณิตตเสวี, พระเมธีปริยัติธาดา จารุปัญโญ และอภิรักษ์ จันทะนี (2564). “จิตวิทยาการศึกษา” วารสารรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 4(2), 70-82. E-ISSN: 2730-3055 (TCI 2)

ชมพูนุช ช้างเจริญ, พระเมธีปริยัติธาดา (บุญพรม จารุปัญโญ), พระมหาสิริวัฒนา สิริวัชรวรกุล และ สิริกาญจน์ ธนุฒิพรพิณิต. (2564). “การประกันคุณภาพการศึกษา”. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 8(1), 375--389. ISSN: 2392-5507 (TCI 2)

Chompoonuch Changcharoen and Aphinant Chantane, Mayuree Ratanasermpong. (2019). “Scope of Curriculum/ Program Public Administration in Thailand” JIBSC, 4(2), 72-84. ISSN: 1906-6244 (TCI 2)

Chompoonuch Changcharoen. (2020). “Well-Being Contributed by a Sotāpanna Individual To a Society” JIBSC, 6(2), 105-115. ISSN: 1906-6244 (TCI 2)

Aphinant Chantane, Bunchira Phichanajita, Aphiwat Jata and Chompoonuch Changcharoen. (2020). “To use Iddhipada4 of Buddhism principle to Quality management for graduate education” . Solid State Technology in Scopus Indexed and Q4 Journal, 63(2s), 7019-7030. ISSN: 0038 111X (Scopus Q4)

Chompoonuch Changcharoen, Ven. Dr. Indavudha. (2022). “The Best Ways to Manage Anger in Accordance with the Buddhist Perspective” JIBSC, 8(1). ISSN :1906-6244 (TCI 2)

6. ผลงานการวิจัยวิจัย

ชมพูนุช ช้างเจริญ, พระเมธีปริยัติธาดา (บุญพรม จารุปญโญ), พระมหาสิริวัฒนา สิริวัชรวรกุล, เสาวณีย์ สิกขาบัณฑิต, สิริกาญจน์ ธนวุฒิพรพินิต และ ราณี จินสุทธิ. (2564). “การพัฒนาระบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพการศึกษา โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ในเขตจังหวัดภาคกลาง”. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 8(2), 1-15. ISSN: 2392-5507 (TCI 2)

7. สถานที่ทำงานปัจจุบัน

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เลขที่ 248 ถนนศาลายา-นครชัยศรี ต. ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม 73170